De spellingsoorlog

Prudens van Duyse

bron
Prudens van Duyse, *De spellingsoorlog*. Drukkery van T. en D. Hemelsoet, Gent 1842

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/duys002spel01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

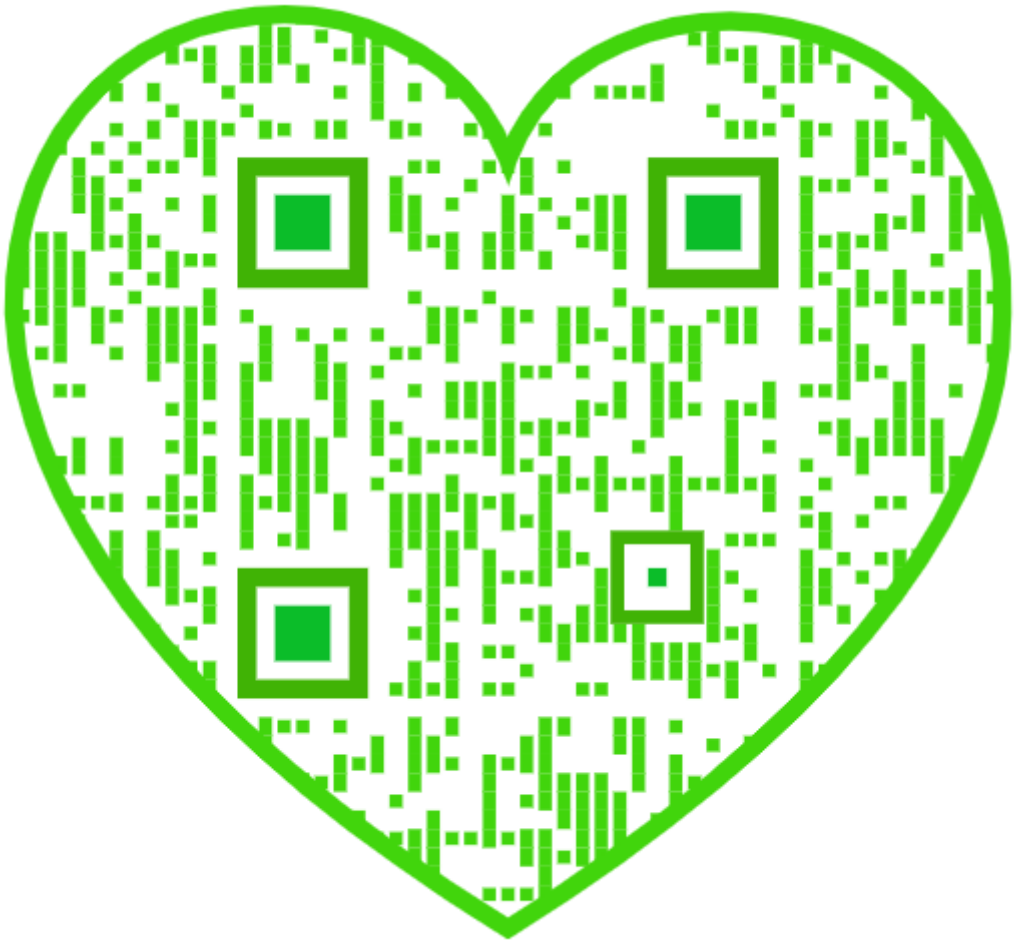

V

Den Heer Mussely-Baudewyn.

Laet vry een dwergenrot zich reuzen wanen,
En woedend stormen op de Spellingtoorts;
De hoogmoed heff' hun roekelooze vanen;
In hun gebeent woel' de onderscheidingkoorts.

O gy, verrykt met vaster Talekennis,
En fier op 't heilig Onderwyzersambt,
Gy wraekt en wreekt des ongewyden schennis,
Die voor zyn Spellings-Dulcinea kampt.

In u den man, den achtbren Meester te eeren,
Dien 't land verhoogt, den Vader van de jeugd,
Den ridder van de Spelling, trots de speeren
Van 't schoolgebroed, dit baert myn' snaren vreugd.

[Woord vooraf]

De Zuidnederlandsche Letterkunde bezit geen enkel luimig Heldendicht, heb ik 't wel; Holland noemt Barbaz(*) en Schonk op: men duide my ten beste de proeve van dergelyk stuk gewaegd te hebben.

Boileau bezong een kerklessenaer, Gresset den levenden koorlessenaer; zie hier een onderwerp behandeld, dat den schoollessenaer zeer naby raekt: eene *Orthographicomachia.*

De tegenkanters der Spelling, aenvankelyk ontworpen door de koninglyke Commissie, die met derzelver regeling belast was, en eindelyk, met eene enkele wyziging aen dit ontwerp, door het Gentsche Taelcongres vastgesteld, worden Spellingsprotestanten, uit hoofde hunner protestatien, genoemd. Hadden die

(*) Een der gedichten van Barbaz, door W. Gysbeek dichter Barbaer genoemd, loopt over den twist by de hollandsche pedanten ontstaen, om te weten of men *Amsterdam* of *Amsteldam* had te schryven.

weêrspannigen beweerd, dat het aen de schryvers, aen de vertegenwoordigers der Letternatie behoorde, om in hunne kunstgewrochten de Spelling der, door hen doorgronde, Tael vast te stellen, eerder dan aen eene Commissie of aen een Taelcongres, by meerderheid van stemmen, dit gevoelen ware zeker niet dwaes geweest, en men zou er vruchteloos tegen ingebragt hebben, dat Holland vroeger ook zyne Spelling gedecreteerd had: de tyd zou, by 't aennemen van zulk een stelsel, hier, even als by andere volken, geleerd en de Spelling beslist hebben; en zeker ware dit vonnis niet ten voordeele der Taelprotestanten uitgevallen, indien men oordeelen mag op de vruchten die hun letterboom tot dus verre opgeleverd heeft. Doch zy wisten dat Belgie, aengevallen door taelvyanden, zich in een geval van uitzondering bevond, en dringende behoefte had tot de onverwylde Spellingsregeling, en zy kenden hunne eigen letterkundige onmagt; want Spellingtwistziekte is even als dweepzucht, die zich alleen met de schors der zake ophoudt: zy verschoven dus de oplossing van 't vragstuk niet, maer wilden door zich zelven alles regelen, of eerder verwarren.

Het Taelcongres heeft zoo wel gevoeld, dat aen de schryvers het costumiere regt behoort van de Spelling vast te stellen, dat het gemeend heeft niets beter te kunnen doen, dan de officiële Siegenbeeksche Spelling, door de meeste hollandsche schryvers bekrachtigd, nagenoeg weder in te voeren.

De Hemel beware my tegen de Taelprotestanten de St-Bartels klok te kleppen! Al schreven die herdoopers, even als vader Maerlant, dien zy luttel schynen te kennen, althans te eeren, *scilt ende vrient,* ik zou ze ook daerom niet gaerne, als *onware*

Belgen, aen de stadspoorten van Brugge doen aenhouden, en nog veel min door eenig' ruwen letterkundigen Breydel het mes op de keel zien zetten. Verdienen zy het, dan moet men slechts hun stelsel aen een luimigen scherts opofferen. Zy hebben zich reeds genoeg bespottelyk gemaekt, die onkundige Spelkundigen, om eindelyk verpligt te worden hunne revolutionnaire poogingen te staken.

En wat goed hebben die woelzieke knapen, ik zeg meesters, gedaen? Ik wensch den lezer geluk, die op die vraeg iets weet in te brengen; ik althans beken myne verlegenheid.

Wat kwaed hebben zy gedaen? Zy hebben de Taelvyanden in de hand gewerkt, die luidkeels schreeuwen: Geene spelling, geene tael! geene tael, geene letterkunde! geene letterkunde, geene Akademie. Zy hebben het zoo achtbare Onderwyzersambt (wy spreken van geen bedryf), sedert de *gezegende* omwenteling onzer scholen, aen het gevaer blootgesteld, van miskend te worden, en, in min scherpziende oogen, door te gaen, als by ons door niet weinige styfhoofdige *Orthographici* en *Logici* bediend te zyn. Trouwens de heer Behaegel is onderwyzer, en de heer Bôn is 't geweest. En wie moest de eenparigheid van Spelling meer eerbiedigen dan zy, onderwyzers of schoolmeesters (want beide namen, die verwaende domheid voor geene synoniemen aenziet, zyn even eerwaerdig)? Wie kon beter dan zy gevoelen, dat die altydwenschbare eenparigheid eene noodwendige behoefte in onze scholen is, ten minste in diegene waer nog het Nederduitsch sedert 1830 geleerd en het Fransch niet voor onze moedertael aenschouwd wordt? Schoolboeken worden niet voor eene enkele stad, zelfs niet voor eene enkele

provincie geschreven. Eenheid van grondbeginsels omtrent de schryfwyze is op de Vlaemsche schoolbanken zoo noodig als eenheid van regt in een land, of eenheid van geloof in de katholyke wereld: ook daer moet verordening wet worden. Die van de sylbe vervalt, vervalt van het geheel, zegt de regel van regte.

Al hadden nu die protestanten der negentiende eeuw geen ander kwaed gedaen dan 't bovengemelde (want Spellingtwist is blykbaer geen onoverklimbaren hinderpael voor de ontwikkeling der Letterkunde), al bepaelde zich hun protestantismus tot de zonde van kortzichtige schoolvossery, het feit is zwaer genoeg, om hun niet vergeven te worden, ten zy na, ook buiten schuldbekenning, tot penitentie eenige geeselslaegskens ontvangen te hebben, anderen tot exempel. Op hunne schuldbekenning moet men toch niet veel rekenen: zy zyn in hunne eigen oogen onverbeterlyk. Ik zie onder hen wel renegaten, maer geene penitenten; geene monnikken van sint Just, gewezene schoolvorsten: roede en plak houden zy uitsluitend ten dienste van hunne kinderkens en tegenstreverkens.

Dan, vraegt my welligt iemand, meent gy, dat er geen kunst of kennis steekt in de heeren Bôn, Behaegel, Van Loo, met hunne aenhangers, om niet te spreken van degenen, die, *imitant de Conrard le silence prudent,* niets anders hebben laten drukken dan hunnen naem? Zyn ze blind, by gebrek van letteroogen, of letterbrillen? Zou Boileau hen gesteld hebben naest de Colletets, de Pradons, de Cotins, de Chapelains en zoo vele anderen, wier onkunde hy vereeuwigde?

Boileau bragt in eene zyner voorredenen hulde toe aen het

goede, het verdienstelyke, dat er in de mannen kon zyn, door zyne dichtpen duchtig doorgestreken: gaerne volg ik dit voortreffelyk voorbeeld na.

De Heer Willems schreef mede in 't *Belgisch Muzeum:* ‘Vlaenderen zag Behaegel, den kundigsten onzer taelkenners, tot driemael toe van Spelling veranderen;’ dan, de drie strengen maken hier den kabel niet uit.

Reeds meermalen liet ik den Heere van Loo, die een onzer beste rhetorikale dichters geweest is, of is, regt wedervaren; doch ik denk over hem met dezelfde vrypostigheid, als professor Bormans, die zegt: ‘'s Mans ingezonden verhandeling kan ons tot bewys strekken, dat men een tamelyk goed dichter kan zyn, gelyk de heer V.. L.. het naer veler gevoelen is, zonder daerom een grammaticus te wezen.’ Voor my, ik geloof thans minder dan ooit, dat 's mans *Dichtkunst,* waervan het over elf jaren verschenen Prospectus en fragment met de mythologie zoo hoog loopt, eenig' gelukkigen invloed op onze letterkunde zou kunnen uitoefenen. Zy heeft thans zulk een rhetorikalen *remorkeur* niet noodig om in beweging te komen, en op de maetschappelyke baen der geestbeschaving, zoo niet voort te rollen, dan toch voort te gaen.

Het spyt my, dat ik van professor Bôn weinig lettergoeds weet te vertellen. De man titelt zich *professeur diplômé et traducteur juré du flamand Belge moderne!* Het goede dat er in zyne Spraekkunst van die, my onbekende, tael voorkomt, is, blykens 't Kunst- en Letterblad, afgeschreven uit de *Nederduitsche Spraekkunst,* door Vander Pyl.

En wat regt, voert my hun aenhangeling te gemoet (zoo er

zich een hunner ooit gewaerdig myn *hooghollandsch* schrift te lezen), wat regt hebt gy, om zoo maer, zonder verdere sacramentele plegtigheden, het proces van professoren en schoolmeesters, *alias* onderwyzers, optemaken, en zulke mannen aen den pilaer der dichterlyke, of ten minste der verdichte, scherts vast te klinken; als Prometheus aen de rots, voegt er welligt een Rederykertje superabondantelyk by. - Wel, mynheeren, het regt der verontwaerdiging, als men zulke kampers, zonder een greintje der benoodigde bekwaemheid, stout ziet optreden, om de, onder sommige punten, zoo wenschbare of noodzakelyke, Spellingseenheid te vernielen. De verontwaerdiging maekt verzen, heeft de romeinsche stylus reeds geschreven. 't Is zoo: Apollo, ja, Minerva zelve gelyk de heer V.. L.. misschien zeggen, ten minste dichten zou, mogen die verzen of rymkens al of niet goedkeuren, al of niet het diploom der onsterfelykheid afleveren, wat doet zulks aen de zaek? en, al faelde de uitvoering, wat doet zulks aen het doelwit?

De verontwaerdiging zet ook prozaschryvers dichterlyken gloed by, en de wagen luistert naer den teugel niet: zy brengt te wege, dat professor Bormans, volgens zyne eigen verklaring(*) toen hy 't een en andere over de schoolmeesters neêrschreef' niet voelde, dat de pen te scherp liep, en soms tot op 't derde blad [van zyn kloek propatria-papier] doorsneed. Ook professor d'Hulster, die tweede vreeslyke hamer der Distinguisten, spaerde den *kundigsten onzer voorledene taelkenners* weinig in zyn

(*) *Verslag,* blz. 45 in de aent.

Verslag over deszelfs Spellingsverhandeling, die, als onverbeterlyk, der Commissie in druk toegezonden was geweest.

Hartelyk gaerne gun ik den Spellingsprotestant wederzydig de vryheid, my, orthodoxen Commissiespellinggenoot, uit zyne Letterrepubliek, wier ligging my onbekend is, te verwyderen, en my te verbannen in gezelschap van deze twee taelkenners, als hunnen onwaerdigen meêpligtige(*); want de tyd is toch voorby, dat men schryvers en boeken aen ketenen klonk; om van geene strenger of warmer schriftafkeuringen te gewagen.

Professor Bormans vooral schynt wel eens in zyne proza gebruik te maken van sommige ultra-dichterlyke vryheden. Hy heeft my in zyn geleerd Verslag, dat de heer Delaet met of zonder regt, met of zonder rede, *zwaerlyvig* noemt, ook wel eens met het schoolroedeken op de vingers getikt; ik heb dat zelfs wel eens voor anderen, wier gevoelen ik bloot opgaf, wat stiefvaderlyk ontvangen, en, gelyk men zegt, den bot moeten schudden(**). Welnu, te beter voor hem, en voor my. Den lof, dien ik den man welmeenend geef, zal des te min naer eene wederzydsche eeuwige aenbidding zwemen.

En wat reden zou er voor my kunnen bestaen, om partydig te zyn jegens taelprotestanten, die ik, als burgers en menschen,

(*) Je me consolerai aisement de mon exil: il y aura du plaisir à être relégué en si bonne compagnie. Boileau, *discours sur la Satire.*

(**) ‘Sedert de acht dagen voel ik niet meer dat ik eenen neus heb. Van de oorvegen, den heer V.D. ten deel gevallen, en die my bestemd waren, wil ik niet spreken. (Willems, *in zyn brief aen professor Borremans over de tweeklanken ij en un*, voorkomende in 't *Belgisch Muzeum* (1841); men ziet hier onder andere op blz. 556 van 't *Verslag.*

acht en beminne? Zy hebben my toch, als professor B. nooit berispt? wanhopen wy van niets: 't kan komen. Doch, in den grond, wat raken my deze, voor duidelykheid strydende, nyctophielen? 't Is met de letterkundige, als met de staetkundige wereld gelegen: de persoon is niets, 't stelsel is alles.

Men begrypt, dat het geen gering sieraed zou geweest zyn, voor den *Spellingsoorlog* van hem te doen *illustreren,* zoo als het thans de mode wil(*), en zoo als het geval is met de vlaemsche historische Romans, met *Ambiorix,* met de *Poëtische luimen,* en vooral met de *Eigenaerdige verhalen.* Dan men weet ook, hoe 't Dorat verging: deze zag eens iemand by zynen boekhandelaer inkomen, zyne, met heerlyke platen versierde, fabels aenkoopen, en betalen; vervolgens met eene schaer al die platen uitsnyden, en heengaen met de woorden: Het overige laet ik u, mynheer. Een lesje, waertegen al 't genoegen van ons papieren kind schoon opgeschikt en verzondaegscht te zien, niet kan opwegen.

Gaerne deel ik echter mede, wat er my laetst een Kunstvriend schreef: misschien kunnen die regelen ook anderen dan ik van nut zyn. ‘Zoo ik my verbeeld, deelde my de heer L.T. mede, loopt de Oorlog ten nadeele der Desrochisten af: niets ware billyker dan onze vrienden zegevierend te doen te voorschyn komen. Teeken dan een grooten wagen, bespannen met vier magtige paerden. De verslagen Desrochisten zouden door het

(*) *Ces auteurs illustrés, avant que d'être illustres.* (Reiffenberg). D.i. Die opgeluisterde scribenten zonder luister.

vierspan vertrappeld, en door de wielen verpletterd worden. Op den wagen zouden al onze voornaemste letterkundigen gezeten zyn; deze heeren zouden, met ontferming of verachting, op hunne krytende, huilende, en stuiptrekkende vyanden nederzien, sommigen met brillen, anderen met binocles. Ook zou de wagen in top moeten voeren de standaerd onzes hoofdmans: *het Belgisch Muzeum,* waer nevens zich konden voegen de vier kleinere standaerds van *het Kunst- en Letterblad, de Noordstar, de Middelaer,* en *de Byenkorf;* maer de vlaggen der Desrochisten, *den Waeren Belg* en *den Taelprotestant* zouden in 't slyk vertreden liggen. Het spreekt van zelfs, dat gy de persoonen van vrienden en vyanden op de eene of andere wyze zult moeten aenduiden: dan, dit zal niet zeer moeijelyk zyn, als gy hun ransels aendoet, kwansuis of zy hunne letterkundige bagagie droegen; b.v. op den ransel van Conscience kon staen: *Leeuw van Vlaenderen, Phantazy, Wonderjaer*; op dien van Bonacius: *nieuw Belgisch Vlaemsch.* Vergeet ook niet den opperbevelhebber marquis Robin de la Robinade (feuilletonist van den *Indépendant*), en den veldpater Buelens (uitgever van *den Taelprotestant*). Somers zult gy, behalve den ransel, ook eenen zak op zyde hangen, met het opschrift: *Beêr-processen,* enz. - Zie daer de kleine schets van eene prent, waer mede gy uwen *Spellingsoorlog* in de wereld zoudt kunnen zenden. Bekommer u niet over 't verwyt van personaliteit, dat men u deswegens zou kunnen doen. De Spellingsoorlog is openlyk gevoerd geweest; men weet, wie er gewonnen heeft en wie er verslagen is, en ieder heeft het regt, om den uitslag van dezen geduchten kryg te beschryven, of te berymen, te schilderen of te teekenen;

ieder heeft het regt, de bulletins, enz., der beide legers voor het nageslacht - *si dicere fas est* - te enregistreren.' Tot dus verre myn Kunstvriend.

Op een tydstip, dat men zoo veel opheeft met uitgelezen boeken, die men niet leest, en met handschriften, die men den druk niet waerdig acht, of ten minste maer op 120 exemplaren wil of durft aftrekken, zal ik de eerbiedige vryheid nemen uit een handschrift van *Poésies légères,* dat ik bezit, een puntdicht mede te deelen. 't Is een klein in-8°, met eene duidelyke fransche hand, omstreeks het midden der laetste eeuw geschreven, en omtrent 180 blz. groot; dit in 't voorbygaen voor onze Gentsche bibliophielen, en hunne Bergsche liefhebberybroeders, tegen dat deze de Tael der Belgen lezen.

> Connaissez-vous des tribunaux
> Est-il des lieux où l'on punisse,
> L'impertinence, le caprice,
> Les quolibets, les sots propos?
> Non, les prisons, les échafauds
> Sont pour le crime et pour le vice,
> Mais l'épigramme est le supplice
> Des ridicules et des sots.

Ons werkje zou in de handen kunnen komen van beschaefde Vlamingen, die de algemeene Tael der beschaefde lieden, d.i. volgens Robin en myn kleêrmaker, die te Parys geweest is, het fransch, geheel en al onmagtig zyn. Wy beproeven derhalve dit stukje te vertalen, doch vry, en niet letterlyk gelyk nu sommigen, b.v. de recensent van Kerckhoven, by voorkeur overbrengen:

> Kent gy een regtbank, waer men dwaze en trotsche koppen,
> Naer onverwrikbre schael vereer' met galgenstroppen?
> Neen, kerker en schavot staen voor het misdryf klaer;
> Maer over schoolpedant of Spellingsmartelaer,
> Die in zyn boezem 't hart ten lettrentwist voelt kloppen,
> En by geval maer weet wat hy of schryft of zegt,
> Spreekt luimig heldendicht of bytend puntdicht regt.

Ik gevoel wel, dat wie voor professorale bonnetten het hoedeken niet afnemen wil, het nog minder zal doen voor een hoofd, dat hy meer geneigd zou zyn een slaepmuts, dan een lauwerhoed, gelyk men vroeger schreef, te schenken; doch, vaderlandsche letterliefde is nieuwe most, die werkt en uitbreken moet: zy kan bywylen niet zwygen, al stond er de galg op. En, opregt, de haet tegen Spellingsprotestanten is my zoo oneigen als die tegen kerkprotestanten. Ik ben zoo vreemd aen dit gevoel geweest by het zamenstellen van dit werkje, als aen winzucht: ik laet schryffabrieken, in 't groote of kleine, groeijen en bloeijen, maer benyd hun inrigtingen niet: *miror magis*. Ik verwacht zelfs van dit werkje, schoon het mogelyk eene waerde van blyvend belang bezitte, weinig roem, die groote prikkel ook van verheven zielen. Wat verwacht ik dan? Eenig belang van enkele belgische letterminnaers (want voor Holland is het boekje min geschikt), en vooral vele aenvallen van myne goede broeders de Desrochisten. De critiek toch is het raket, dat een boek, of boekje, opheft. Wie tegen den *Spellingsoorlog* zich gelieve te harnassen, zal my, en byzonder mynen boekdrukker, zeer veel dienst bewyzen. Hy gelieve vooraf myn dank te aenvaerden.

Niemand wees onregtvaerdig genoeg, om my minachtig voor het schoolmeesterschap toe te schryven. Hoe gaerne had ik niet by deze gelegenheid eene hulde aen de vlyt van myn meester J.B. Lanneau, toegebragt, rustte de godsdienstige man niet sedert lang van zyne taek. Degene, aen wien ik deze proeve van een *klassiek* Epos opdraeg is een achtbaer Schoolmeester, binnen Kortryk, die my schier alleen bekend is, door de onderscheiding, waermede Taelcommissie en Gouvernement zyne, ter Spellingregeling ingezonden, Verhandeling heeft bekroond, en door zyn yver voor een vaderlandsch onderwys: dan die titels zyn genoeg; en meer dan nutloos acht ik het op te geven van welke letterkundige genootschappen de heer Mussely met der daed of name briefwisselend lid is; de geestige Baron de Reiffenberg wapent wel eens zyn naem met een regement eeretitels, terwyl de fabulist Arnault achter den zynen stelt *d'aucune académie,* hetgeen aen beider verdiensten noch aen- noch afdoet.

Belgen! vaderlanders! het is meer dan tyd, dat de twist over enkele letterkens eindige, om plaets te maken aen eendragtige zamenspanning ter handhaving der petitien, onzen volksgezanten ingezonden om het onverjaerbaer regt der Volkstael te verweeren. God, die u die tael schonk en voorouders die ze verdedigden, leene uwer vaderlandsche poogingen zyn zegen!

XIX

De spellingsoorlog.
Eerste zang.

Behaegel, duchtig gewapend met al de syllogismen en enthymemas eener strenge logica.
WILLEMS, *over 't holl. en vl.* (1824) bl. 35.

aant.

Eerste Zang.
Opstands- en tegenstandsontwerp.
I.

O Vondel, gy, die 't wederspannig heir
Der Morgenstar, in 's afgronds kolken neêr-
Gebonsd, met stoute verwen hebt gemaeld,
Poëtenvorst, beziel me! Uw citer straelt
Ginds, naest uw Roskam, my ten gids in 't oog,
Aen 't opperst van den Dichterhemelboog;
Ik zing der Onderwyzers oude kwelling,
Den cholera der Tael, den kryg der Spelling.

aant.

Daer, waer eens de eik op 't bloedig krygsaltaer
Zyn somber welf breed openspreidde; daer,
Waer Thourout rees in later dagen, stond
Op 't eind der achttiende eeuw, zoo stout van mond,
Een grys gebouw, een gothisch klooster, ligt
Ten tyde van den Sporenslag gesticht,
Ten achtbren schuil voor bruine monnikskappen,
En, zoo men wil, voor kloosterwetenschappen.

Het fransch gespuis daegde uit den afgrond op,
En de yzren voet gaf 't monnikskoor den schop,
Al was hun kap of zwart, of blank, of bruin;
En 't klooster zelf, met trotsche reuzenkruin
Den omtrek overheerschend, brak men af,
By 't dolle handgeklap en vreugdgeblaf
Van filosofen, encyclopedisten,
Die, dachten zy, meer dan de paters wisten!

Maer by geluk (een vlaemsch geluk, voorwaer!)
Ontsnapte er toch aen die Wandalenschaer,
Op Vlaendren uitgebraekt, een cel twee, drie,
Waerin voorheen het bruingekapt genie
En wondren schiep en stelsels by de mud,
De heilge Kerk en 't kunstaltaer ten stut.
In een der cellen bleef een bed van leder:
Een Aristoteles lag er op neder.

aant.

Hier koos een grysaerd zyn geliefd verblyf,
En bed en boek verschaffen rustgeryf.
Tot peluw strekt Stagires Wysgeer, die
Aen 't menschdom wel twee duizend jaer de knie
Deed buigen voor zyn les; en trots zyn val
Staet 's Meesters woord voor onzen Grysaerd pal,
Wiens scherpe neus scherpzinnigheid verraedde,
En die zelfs advokaten kwam te stade.

De Syllogism (zoo heet hy) op zyn spond
Vast woelend, lang voor de eerste morgenstond,
Ontwaekt, en spreekt: ‘O heerlyk Vlaenderland,
Gy biedt me een schuil, als ik alom met schand
Verdreven wordt. Myn zegeprael staet vast,
Zoo met der tyd de magt der schoolplak wast.
Welaen, ik wil de kans nog eenmael wagen,
Of 'k, op myn beurt, het licht niet kan verjagen.

‘De Karmeliet, zoo needrig van gemoed,
Die als Carmelus kind wou zyn begroet -
De Franciskaen, wiens kap, om vorm en sneê-
Verscheidenheid, een inktstroom vloeijen deê,
Ontluiken, schieten uit, en worden groot
(Als 't, op een nacht volwassen, duivelsbrood)
In Belgie, ja, maer twisten zelv' niet meer:
Alleen de Spelling schiet my over: weêr
Behoort ge aen my, vergrysde taelministers,
Spitsvondige, diepzinnige Magisters!’

Hy ryst, en voelt den boezem sneller slaen,
Verlaet de cel, en klopt daer nevens aen;
Het deurtje ontsluit. Hier had een vloekgedrocht
Van overouds een stillen hoek gezocht;
Hier school ze by den Jansenismusgloed.
Het is een vrouw, zoo men ze tellen moet
By 't schoon geslacht. De slang krielt in haer lokken;
Hol staet het oog, en fel 't gelaet getrokken.

Zy heet de Twist, en grimt by dit bezoek.
De Gryze biedt haer 't achtbaer peluwboek
Tot liefdepand, en kucht, en niest, en spreekt:
‘O gy, die me eens, nog kind, hebt opgekweekt,
En die zoo nauw verknocht zyt aen myn stam,
Vergeef, dat ik zoo stout u naderkwam.
Kom, leen de hand aen onze aloude wetten,
Om ieder, die ons aenrandt, te verpletten.

‘De Omwenteling, wier mannelyke vuist
Oranjes zetel by ons heeft vergruisd,
Riep de anarchie der Spelling tevens uit,
En 't Staetsbestuer van België besluit
De monarchy der Spelling, als voorheen
Stout in te voeren. Vruchtloos! duistmael neen!
Men wil ons slechts den ouden band vergulden.
B..... leeft, en nooit zult gy het dulden!’

aant.

II.

Hy zwygt. De Twist lacht met afgrysbren lach.
Ze ontsluit haer drakenvleugelen; de dag
Vreest by haer vlugt te kyken uit de kim.
Zy vliegt, verbergt haer yslyk tandgegrim,
En nadert tot het eiken ledekant,
Dat op vier zuilen naer gothieken trant
Zich heft, en waer, met de oogen zachtgeloken,
B..... rust, in mollig dons gedoken.

Door d'arbeid zelv' in zoeten slaep gekust,
Geniet de man eene afgesmeekte rust.
Hy sloot de scherpziende oogen, moê en mat
Door 't nazien van 't geprente duizendst blad
Der Spraekkunst, nu ten derde mael herkneed.
Op 's Meesters kruin, met lauwerloof omkleed,
Ziet men den Slaep zyn zwarte wieken breiden,
En 't mankop, even mild als Bellens, spreiden.

aant.

Nog wentelde de nachtkar zwygend voort,
En bly vloog de uil, tot stoutheid aengespoord;
De droomen fladderden in hut en zael:
De kleinste theoloog wordt kardinael;
De schoolmonarch stygt, als academist,
Op Brussels eergestoelt. De maegre Twist,
Die haer vernuft tot schaden heeft vergaderd,
Berst los, het bed des Meesters toegenaderd.

‘Gy slaept! gy slaept, o Aristarch der tael,
O Brutus van de Spelling, die het stael
Vervangt door de oude palmenhouten plak.
Is 't niet uw hand, die stout de kluister brak,
Waerin Deroches eens de Spelling klonk?
Mist thans uw borst één vaderlandsche vonk?
Ten kamp!.... men wil ons weder verbataven,
En Hollands tael past enkel Vlaemschen slaven!’

Nu schiet de Twist een woesten oogstrael uit,
En zwaeit de toorts, die knapt als zwavelkruid.
De groote man, die 't heldenwoord vernam,
Ontgloeit in 't hart van vaderlandschen gram,
Tast naer de plak, die aen zyn zyde lag,
Heft ze, in zyn droom, vol meesterlyk ontzag,
En zwiert ze rond, met toegenepen vingeren,
Zoo vreeslyk als Jupyn by 't bliksemslingeren!

aant.

‘'k Zweer, spreekt hy, by deez' strengen Meesterstaf,
Dien 't voorgeslacht my in de handen gaf,
Dat ik de tael, gelyk een Brutus, zal
Beschermen voor zoo 'n vreeslyk ongeval.
Zoo waer dit palmhout nimmermeer herbloeit,
Blyft Siegenbeek voortaen door my verfoeid.’
De staf vliegt; aerd en hemel schynt te kraken
Van 't forsch gesmak: de schok doet hem ontwaken.

Nog zoekt zyn oog, bedwelmd van 't Oosterlicht,
Naer 't wonderlyk verheven droomgezicht,
En roept vergeefs, met toegenepen oog,
Het weêr; 't is heen. En aen d'azuren boog
Blinkt de eeuwge vlammenbol; het aerdryk lacht,
De vogel zingt; maer, blind voor al die pracht
Van dag en dauw op boom en kruid en heester,
Doof voor 't gefluit der vinken, zwygt de Meester.

Lang rust het peinzend voorhoofd in zyn hand;
Op eens ontwaekt, geschokt, in drift ontbrand:
‘Ik brak Desroches stelsel af voorheen,
Voor hem hergroen' de palm: hy heersche alleen!
Zyn Spraekkunst, schoon wat minder zwaer en goed
Dan die ik schreef, met onafmatbren moed,
Herstyg' ten troon! Welaen, ik wil het zoeken,
Tot ik het vind, dit meesterstuk der boeken!

‘O Thourouts bosch, bevoorregt door natuer,
Spring op van vreugd in dit gezegend uer.
Juich! schud uw kruin, en bied uwe eikenblaên
's Lands wrekers weêr tot eerekransen aen.
Ginds, onder 't welf, dat zich zoo koelend rondt,
Bekrachtigde de School het Taelverbond!
Van Thourouts Unie zullen later dagen,
Naest de Unie van de zestiende eeuw, gewagen!’

III.

Hy zegt, en stapt in 't gryze heiligdom
Des wouds, terwyl de dag allengskens klom.
Hy stookt het plan in zyn verbeelding heet.
Reeds draeft een brief op Tweedragts vlerken, breed
Ontploken, voort naer Vlaemsche school by school,
Die met den val van Hollands monopool
Ontwaekten, als de kruiden op een graf.
Verbroken ziet hy Neêrlands Spellingstaf,
Sinds † A B C weêr mogt herleven,
Met Approbatur, een van zyne neven!

Maer schoon de morgen, van de roozenspond
Gerezen, reeds het halve wereldrond
Verkwikk', ligt nog in diepe sluimering
Een man, wien steeds de Tael ter harte ging;
Doorsuld is hy met Roomsche en Grieksche tael,
Gelyk Achil, bestemd ten zegeprael,
Doorvoed was met het merg uit leeuwenschonk.
't Is Bormans, wien onbluschbare iever klonk
Aen ruwe taek: hy moet de schryvers wikken,
Die 't Spellingskleed in kunstplooi willen schikken.

Ze ontzonken, lang na 't slaen van middernacht,
Zyn matte hand; hy sluimert zoet en zacht
In leuningstoel; zyn lampje is uitgeblaekt,
Zyn brein werkt voort: een visioen genaekt.
De Moedertael, geen lauwergroen om 't hoofd,
De wangen bleek, de blikken uitgedoofd,
Met losgerukte vlechten, doodsch van mond,
Dwaelt voor hem, als verlaten moeder, rond.
Ze is uit een school met veêrkracht losgebroken,
In hoop van door haer kroost te zyn gewroken.

Zy dwaelt in 't bosch, voorheen aen Thor gewyd,
En smaekt wat rust, en staert op beter tyd.
‘Dra, zegt ze, slaet voor my 't verlossingsuer.
De vryheid daegt: helaes, ik kocht ze duer!
De Vlaemsche pen ontwaekte in Vlaenderland,
En eenmael gruwt de Belg van slavenband.’

Een vreugdetraen dropt hare wangen af.
Daer ryst, als uit een dampenbrakend graf,
Een draek; het oog van razerny ontvonkeld,
Is hy de Maegd reeds dreigend toegekronkeld.

Een regenboog kleurt zyn geschubde huid;
Hy slaet de geeselende wrongen uit;
Zyn kromme klauw grypt naer zyn buit, wanneer
Een Perseus daegt, met onversaegde speer.
Het monster brult, en blaest, by helsch gedruis,
Een walmenvloed uit toornig neusfornuis.
Van zyn gebrul weêrgalmt het schuddend bosch;
De onnoozle berst in jammerkreten los,
En Bormans, diepgeschokt, het bloed in de aêren
Byna gestold, ontwaekt met klamme hairen.

Hy weet, dat ook uit vizioenen 't licht
Der waerheid voor 't ver dragende gezicht
Soms uitbreekt - dat door snoode drift vervoerd,
Een basterdkroost de Moedertael beloert,
En om den twist voor letters innig lacht,
Gelyk de hel, wanneer de vreê versmacht.
Hy weet het, ja, maer weet ook, dat ons land
Nog mannen telt te groot voor slavenband,
Al smeedden dien zelfs gryze scholevossen.
Hy vat de pen, en roept: ‘'k Zal u verlossen!’

IV.

Reeds lang had nu de zon deez' bol verguld.
Zy drong, in gouden lokkenzwier gehuld,
Door Thourouts bosch, fier op volweeldrig blad,
Waer nog B..... in gepeinzen zat
Verzonken. Plots roept hy, gelyk Euclied:
‘Ik vond het!.... ha!.... de groote boschbandiet!’
De zelfvoldoening blinkt op 't trotsch gelaet,
Dat hy uit dankbaerheid ten hemel slaet;
Gelyk een man, die, sinds den ochtend wakker
Aen 't werk, een schat ontdekt in maegren akker.

Verheug u vry: gy vondt het talisman,
Dat van uw brein elk overtuigen kan.
De vond, die uw geheele ziel verrukt,
Is u de gouden tak, eens afgeplukt
Door Maroos held, voor eer hy stapte in 't hart
Des duisters, dat den Acheron verzwart -
De gouden tak, waer Caron, norsch van oog,
En slaefsche kruin en slaefschen rug voor boog,
En die den held in 't doodenryk deed treden
Met kalm gemoed en onverwrikte schreden.

Tweede zang.

Ten voordeele van hun stelsel bragten de Desrochisten de Belgische nationaliteit in de kwestie, en zy wisten zoo veel te schreeuwen en te fluisteren, dat vele gemoederen zich ontstelden, als droeg het partikel *De* het geheele leger van den Prins van Oranje op de schouders.
SNELLAERT, *het Taelcongres* (1842), blz. 6.

Tweede Zang.
Zamenkomst en Unie van Thourout.
I.

Het eeuwenheugend bosch, waer Thor lang werd gevierd,
Lacht, van den morgenstrael beglansd. Daer tiereliert
De vogel in het frisch, met dauw bepareld, loover,
En de aengedane ziel vloeit van verrukking over.
Verwittigd door de Twist, komt de opgeroepen stoet
Het woudloof toegevloeid, en brengt geen morgengroet
Aen 't levend heiligdom, waer 't bloedaltaer eens pronkte,
En dat de zonne thans met godlykheid doorvonkte!

Tot zulk een grootsch tooneel behoeft een kalme zin,
Het loofgesticht met eerbiedvolle schreden in-
Getreên - geen driftgewoel, dat eerzucht doet ontbranden,
Maer jubling, Heere, in 't werk van uwe almagte handen,
Die weêr geheel natuer, verheerlykt en verrukt,
Bestempelt met uw merk, gelyk in 't was gedrukt!

II.

Als vroeger 't bardenkoor, zyn ze onder 't loof gezeten:
Het lekkre gerstenvocht werd door hen niet vergeten,
Dat ook 't Walhalla onzen dappren vaedren bragt
In 's vyands bekkeneel, door hunne knods geslagt.
De Belg is nog niet gansch ontaerd: neen, de oude zeden
Herleven ongekreukt by tafelplegtigheden;
Geen Vlaemsch besluit houdt stand waer Vlaendrens bier aen faelt,
Geen zamenzweering staet dan door een disch! - Wie maelt
De mannen, die dit vocht voor 't land zoo mildryk plengen,
En zoo eendragtig zyn, om Taeltwist voort te brengen?

aant.

Hun iever gloeit zoo sterk in 't diplomatisch hoofd,
Dat hun gefluister reeds den vogelzang verdooft.
De vogels zyn verbaesd, en vlugten in de twygen,
Stom als de knapen, bang voor 's meesters plak aen 't zwygen.
Dan, wie zal de eerste zyn, die, als een Spellingsheld,
Zyn stem doe daevren? wie, dien 't hoogst de boezem zwelt?
Wie toont de twyflende aerd, welk een vernuft en geest er
Soms in een school voogd steekt? - Wie anders dan de Meester!
Hy put uit volle doos 't Nicotiaensche kruid
En schoolwelsprekendheid, niest driemael, en ontsluit
De ontzagïnboezemende stem, die, forsch geheven,
En kind en bank, als 't riet by stormgebrul, doet beven.
‘Een letter geldt hun niets!... Onzaelge rampensleep!
Vergeet men dan, dat één verwaten lettergreep,
Die in een heilig woord zich schaemtloos wilde dringen,
Het siddrend Christendom met rampen dorst bespringen,
En de oorlogsvlam alom, met goddelooze hand,
Ontstak; de moeder, naest den zuigling, in den brand
Terneêr smeet, dol gelyk de vorst van 't eeuwig duister,
Tot, onverminkt, het woord verrees in waerheidluister?...
O vrienden van de Tael, de Spelling is ontwaekt
Uit haren doodslaep, nu de Vryheidszon herblaekt!
Vry schryve dit verbond van zeven Vlaemsche koppen,
Wier boezems voor de tael der Batavieren kloppen,
Den naem van Koninklyk in zyn onvlaemschen schild!
Het Onderwys staet op, ontvlamt in toorn, en drilt
De speer. Desroches schim staert uit de starrenbogen
Op ons, en zegent bly het edelmoedigst poogen.

aant.

Hoe! zal dat vrouwlyk *De* het mannelyk geslacht,
Dat van de Spraekkunst ook voor 't edelst wordt geacht,
Omsluîren? Wil men dan ons land, bevryd van boeijen,
Gelyk de Tael, op nieuw met Holland zaêm doen vloeijen?
Wat is die letterkunst, door Hollands tael bevrucht?
Rukt haer het masker af, wat is ze?... Oranjezucht!
De slang der doling wil het argloos brein vermaken,
Om 't zielverpestend gif te veilger uit te braken.
Belg, ondermynt men zoo weêr Godsdienst, Vryheid, Wet?...
O helden van myn land, op Brussels eerebed
Gesneuveld, gy, wier gramme schimmen ons omvliegen,
'k Zweer 't by u zelven; neen! ik kan my niet bedriegen!'
Westvlaendrens Demostheen zwygt by dit stoute beeld.
De geestdrift blakert fel, in aller ziel geteeld.
Zoo ziet m' in 't koopren vat, waer om de vlamme dartelt,
Het opgebobbeld vocht, dat zingt en ziedt en spartelt;
Geen hand, die 't nog bedwingt; het bruist ten boorden uit
Met forsch geraes. - Het bosch, van aller wraekgeluid
Doorbromd, doordaverd, wedergalmt van vreemde klanken,
En de eiken zelven schynt de kruin van schrik te wanken!

aant.

III.

Een gryze schoolmonarch, met nog ontvonkeld oog,
Met opgeheven kruin, die voor geen jaren boog,
Verwacht zyn spreekbeurt, en heeft eindlyk 't woord bekomen:
‘Geen vrede met dit ras, dat steeds wat nieuws durft droomen!
Verzaekte men, helaes, aen allerhande vreugd,
Besteedde men, als slaef, de bloem van zyne jeugd,
Om wat men onderwees sinds onoptelbre jaren
Te ontleeren? zullen wy, met zilverblanke hairen,
Ter bank herklautren, waer men 't A B C ons wyz',
Ligt met een kruisken voor!... O Hemel, werd ik grys
Om dit nog te onderstaen?... zy Bormans een nieuw Solon
Der nieuwe Spelling, hy die mooglyk 't *hypocolon*
Van 't *duplex punctum,* trots zyn Grieksch, niet onderscheidt,
(Men weet, de hoogeschool tart schoolsche puntigheid)
Hy bukk' voor hem, die wil; ik, niet: veeleer gestorven!’
Een zacht gemompel meldt, dat hy heeft gunst verworven.

aant.

IV.

Een ander staet nu op, met een heldhafte kruin.
Van 't Rederykerdom is hy het levend puin!
Het is V.. L.., een oud, maer dichterlyk apteker,
Die menig slaepdrank heeft bereid, en menig beker
Met Pindusnat gevuld; eerwaerdig aen zyn luit
Blyft steeds de Godenleer. Hy berst in geestdrift uit:
‘Ten kamp! verweeren wy Desroches Spellingsouter!
Wie ploegde ons letterveld als hy met vruchtbren kouter?
Vond hy den *Den* niet uit (die eeuwiglyk besta!)
Met privilegie van Maria-Thresia?
Kabouterreuzekens, bestormt niet meer zyn regelen!
Hy sloot de Spraekkunst vast met zeven heilge zegelen!
Wat heerlyk onderscheid, opdat ik WAGEN, *kar,*
By dubbel aengezicht, met WAEGEN niet verwarr'!
Weg, Janussen der tael!.... Dat Hercules u pletter'!
Men noem, my protestant, en, moet het wezen, ketter,
'k Wil, als een Atlas, voor Desroches Spelling staen.
Nog knaepje, trof ik ze in den Catechismus aen;

aant.

Nog jongling, zag ik ze in myn Tetraglotton pronken,
En, man, gloeide ik voor de eedle in Rederykersvonken!
Neen, haer verrade ik nooit, afvallig van heure eer.
Haer of 't geloof verzaekt, is 't zelfde my: heur leer
Is my zoo heilig als 't Concilium van Trenten.
Geprent staet ze in myn hart als in myn Rudimenten.
O, bloei' die Spelling dan, als een vriendin begroet,
Die gansch een levensloop vernieuwt voor ons gemoed!
Ze is in 't tiras geleid (zoo zong eens vader Vondel)
Van menig Brugsch gedicht, en van myn Verzenbondel.
De drie Santinnen zelv', die grootsche wedergalm
Der eeuwen, heffen haer den zegeryken palm,
En hebben ze, als volmaekt, van overoude dagen,
In pryskamp-eeregoud van top tot teen geslagen.
Laet de Eeuwgeest immer, met ontzagbren reuzenvoet,
Voorruittreên, by al 't gaz, by stoom op aerde en vloed,
Ik spel, als vader, spelde. En waerom zulks ontveinzen?
Wy kunnen slechts vooruit, met achteruit te deinzen!
Ik haet die nieuwigheên, die Spellingkramery,
Zoo zeer als 't lekenbroed, onzalige artseny,
Waerby m'aen 't dier belast, wat menschen niet vermogten.
Ik haet dien zondvloed van romantische gewrochten,
Waerin men langer niet “den grooten Phoebus zelv'
De kleppers drijven ziet door 't hoog azuurgewelf”,
Waerin men de Oppergoôn, als 't reuzenzaed, durft trotsen.
Welaen! hun Spelling beev' voor onz' vereende knodsen!
Al nam hy nooit de pen in zyn heldhafte hand,
Wie voor B..... strydt, strydt voor het vaderland!

aant.

Laet vry zyn boezem van verheven fierheid zwellen!
Hy is onsterflyk: 'k zal hem in myn *Dichtkunst* stellen,
En als de purpren pracht van Titons jonge bruid,
Breekt voor het nageslacht zyn eereluister uit!'
Hy zwygt, vol van den God, die hem heeft aengeblazen.
En plegtig heft elks hand de rinkelende glazen.
Men schatert: 'Leev' de man: we erkennen zyn gezag!'
En de echo van het bosch, die meesmuilt, antwoordt: Ach!

V.

Wat nieuwe reednaer daegt? zyn frissche wangen blozen,
Als 't verschontplooide blad van Sarons lenteroozen.
Die brave drukker, die alleen een boek bemint
Naer mate er zyne beurs gezond verstand in vindt,
Heeft nog zyn magazyn vol met Desroches schriften,
En haet natuerlyk hen, die 't kaf van 't koren ziften
Op onzen lettervloer. Geen Woordenboek bestaet,
Dat voor Desroches zon in nacht niet ondergaet!
Hy denkt niet, maer hy drukt: 'Waertoe die nieuwe boeken?
Zegt hy: een recensent, een worm die aes moet zoeken,

aant.

Vinde er zyn bate by, de kunst ligt in 't vertier,
En *Uilenspiegel* zelv' bekroon ik met laurier.
De *Cathechismus* ook wordt nooit genoeg geprezen,
Door die hem veel verkocht, maer weinig heeft gelezen.
Hy ligt by 't *Tooverboek van Witgeest* in één pak;
Deez' toovert 's koopers geld zeer aerdig uit den zak.
In menig Almanak vind ik vermaek en voordeel;
De *Snoecksche* is toch volmaekt... naer boekverkoopersoordeel.
Het *Nieuwjaerboek van Rens* laet ik aen 't trotsche Gent:
De verzen zyn te kort, en 't is te klein geprent;
En dan, wie kan er die hoogdravendheid bevatten?
Of meenen zy, dat wy de tael gelyk de Batten
Ooit leerden?.... Waerom, zoo als vader Cats het deed,
De verzen, min het rym, als proza niet gesmeed?
De *Middelaer* zal my geen middels doen verkrygen....
Van 't *Kunst- en Letterblad* wil ik het liefste zwygen;
Bedroog de maer my niet, 't is een Galenus, die
't Bezielen wil met zyn anatomiek genie,
En 't kon gevaerlyk zyn met zulk een schrift te mallen....
Wie weet, in welke hand men vroeg of laet kan vallen?
De *Noordstar* is welligt een nieuwe dwaelplaneet,
Die Kerkhove in de wieg niet maekte tot poëet.
Deze allen moeten voor *Westvlaendrens Standaerd* wyken,
Die onzer Spelling deugd zoo zonneklaer doet blyken.
Ja, 'k leen herbergzaemheid aertsvaderlyk aen 't schrift,
Dat voor Desroches schermt in dichterlyke drift.
Vooral zyn Woordenboek van Marie-Threses dagen
Geeft my en myner gâ het geldigst welbehagen.

De landman, die by ons dit meesterstuk ziet staen,
Vraegt naer geen Weiland, geen Blussé, geen Kiliaen,
Die vast wat minder wist dan onze drukkershazen,
Die met hun rekenpen de schryvers zelv' verbazen.
Aenbidlyk puikgewrocht, ge zyt myn beste schat!
Ge styft myn beurs met meer dan een dukaet per blad.
Ik vond een Halma laetst, door 't wormenbroed verbeten,
Die, in de archieven van een zolder stil vergeten,
Verouderde, ongeschikt om nog verkocht te zyn:
Dat hy in 't offervuer van 't kunstaltaer verdwyn'!
Accentenschepper, vast vergood by onze neven,
Bevriend' hy u met ons, die van uw schriften leven!'
Hy zegt: de phosphor knapt, het outer vonkt terstond,
En Halma schiet in vlam, verstuift en dwarrelt rond.
Verblinde! wilt ge zoo d'onzaelgen Spanjaerd volgen,
Die in des Hemels oog, om 't gruwelfeit verbolgen,
Al wie niet denkt als hy, der waerheid echte teelt,
Ter overtuiging kalm den vlammen aenbeveelt?
Thans is de wraek volbragt, volbragt met koelen bloede!
Het bosch, sinds lang ontwend aen zulke bitse woede,
Verkleurt van afschrik zelf, en Halma in zyn graf
Zucht diep... Doch wende 't verontwaerdigd oog zich af
Van zulken beulenmoed in Nederduitsche zielen:
De Almagtige bewaert, de duivelen vernielen!

aant.

VI.

Nu ryst de dappre B..! die Spellingsfabriekant
En Taelinquisiteur houdt, met onwrikbre hand,
Den leeraerstaf. Hy gruwt van Siegenbeeksche kluister,
En leent aen 't *belgisch Vlaemsch* een ongezienen luister,
Dien onze Moedertael, by versche oorspronklykheid,
Van Brussels franschen wal tot binnen Schaerbeek spreidt.
Zoo leent de gouden zon, schoon uit ons oog gedreven,
Haer weêrschyn aen de maen, en aen den nacht het leven.
Met vollen ademtogt ontstroomt hem 't heldenwoord:
'O tyd! o zede! o euveldaden nooit gehoord!
God!... achter banken ligt de Spraekkunst nu gesmeten!
Wat vindt men nog dan romantieken en poëten,
Die schreeuwen, daer 't hun slechts aen vitlust niet ontbreekt,
Dat geene spraek of kunst in myne Spraekkunst steekt!
Elk wil van Poëzy nu 't vaderland gerieven!
Zelv' vrouwen baren 't rym: deez' biedt u *Madelieven,*
Eene andre *Moedertroost,* en zulke bloemtjes meer!
Nieuwhollandsch, op myn woord! ellendig, op myne eer!

aant.

Geen zonne daegt er meer, of nieuwe schriften dagen
In 't Spellingskleed, gemaekt om afschrik aen te jagen.
Wat heeft aen 't *Belgische Muzeum* toch de Belg?
Aen oude deuntjes ryk, is Willems gryze telg
Aen kunstsieraden arm. En wat toch leest men heden,
Zoo 't op geen plaetjes pronkt, door Britschen stift gesneden?
't *Jaerboekje* laet ik daer, waerin een vreemd poëet,
Uit dichtervryheid, 't schoonst, den Almanak, vergeet.
Wat geeft me een wetenschap, daer niets is by te winnen?
Zoude ik op 't oude Vlaemsch myne afgesloofde zinnen
Gaen breken? Hy, wien 't lust, doorblaêr' *Theophilus,*
Of dwael' met *Sint Brandaen;* wie schryft of spreekt er dus?
'k Beken 't, myn dochter heeft Consciences *Leeuw* gelezen,
En pryst hem: alles wordt van 't rokje toch geprezen,
Zoo maer de dartle pen de liefde malen wil.
'k Lees *Aymons kindren* liefst: dat draeit op andre spil.
Ik lees *Griselidis,* die parel harer kunne,
En *Fortunatus beurs* (die ons de Heer vergunne!),
En beide kinderkens, door een beerin gelaefd,
En *doctor Faust*, die in de lucht ten sabbat draeft
Op bezemstok, als op Pegaes een heldendichter!
Ik lees ook *Malegys,* dien heldendaênverrigter,
En vaek den *Reinaert,* weêr in schoolvoogdy hersteld,
Maer door besnoeijend stael.... Wie huivert niet, die 't meldt?...
Den *Reinaert...* o, die naem doet al myn bloed ontvonken...
Myn overgrootvaêrs haerd zag reeds het kunstwerk pronken,
Dat, met meer regt dan Cats, den Bybel van de Jeugd
Door menig schoolvos wordt genoemd. Ik lees met vreugd

De schriften, erfdeel van die oude goede dagen,
Met perkementen dos voor de eeuwigheid omslagen.
Ik lees *Jan van Parys,* den *Ridder met de Zwaen,*
Al boeken, daer men plag ter schole meê te gaen
By onze vaedren, die verheven Rhetoristen,
Vol geest in-folio, en nog geen Jacotisten.
En heb ik nog wat tyd, 'k schryf, in den nieuwen styl,
Een Spraekkunst, Siegenbeek ten trots en.... Vander Pyl!'
De reednaer heeft gezeid, en al de handen klappen:
'Dat is de dappre, die B..... na zal stappen!'
Roept ieder. En weêr vliet, naer vaderlandsch gebruik,
De geestdrift en het bier by stroomen uit de kruik.

VII.

De Meester, die elks borst in oorlogsvuer ziet blaken,
Spreekt, met verzwaerde stem en meer ontgloeide kaken:
'O schittrende eeuw, toen, in een zielverheffend woud,
Civilis 't volk, te lang gehoond door Rome, ook stout
Te zamen riep, en daer, met opgeheven handen,
Die hongerden naer 't bloed van vuige dwingelanden,
Den eed herhalen deed: "De Bat sterft, of is vry!"
De Batavier ging voor; spitsbroeders, volgen wy!

Dat de onverslaefbre Belg den zelfden eed doe dreunen!
'k Zal een Civilis zyn, gy zult my ondersteunen.
Zweert Hollands Spelling af, gy, die om Belgie bloost,
En moet gy sneven, sneeft, den heldendood getroost:
't Is zoet en heerlyk voor het vaderland te vallen!'
- Wy zweeren't!' dondren ze uit, met wedergalmend schallen.
Hun ryst het hair te berge, als d'ever by zyn wrok -
Het huivrend hair, ten minste elke aengekochte lok,
Waermede kunst natuer weet geestig te vervangen,
Beweegt zich!.... heldenblos bepurpert hunne wangen.
De Meester juicht hun toe met oog en hand, en zegt:
'Het geldt ons volksbestaan, de Vryheid, 't heiligst regt!
Men moet, zelfs in zyn hol, het wangedrocht bekampen
Der Taelcommissie! ja, daer wreekt men best ons rampen.
Desroches! zy de leus; welaen, naer Brussel voort!'
Men schreeuwt, en elk herhaelt, met schaetrende echoos: Voort!
Zoo kwaemt ge, o Regulus, slechts voor een dag ontsloten
Uit 's vyands kerkerband, tot uwe stadgenooten
Terug met fieren stap, en groette 't vaderland
Met altyd vrye borst, in Roomschen trots ontbrand.
Uw mannenstemme dreunde op 't Kapitool; die donder
Voorspelde wraek; ze ontstak in ieder hart den tonder
Der vryheidzucht, die in uw dappere oogen blonk.
Ras straelde uit ieders blik dezelfde torenvonk.
Uw uitgestoken arm wees op Jupyn; gewroken
Scheent gy reeds door dien god, en, de armen uitgestoken,
Riept ge uit tot Romes volk en vaedren: 'Naer Karthaeg!'
En 't vrye Kapitool weêrgalmde; 'Naer Karthaeg!'

Derde zang.

Behaegel heeft alles willen nagaen; alles, hoe onnoodig, het ook zyn mogt, willen uitleggen, en op zyne manier *zonneklaer* bewyzen. Hy is met de zaek te werk gegaen, als of het hem niet om de regelmatigheid in eenige twyfelachtige of betwyfelde punten te doen geweest was, maer om eene volstrekt nieuwe Spraekkunst, naer eene even zoo nieuwe Logica, te scheppen.
BORMANS, *Verslag,* blz. 15.

Derde Zang.
Optogt en zamentreffen.
I.

De onzaelge burgerhaet, die, met ontaerde handen,
Het worstlend vaderland lang wroette in de ingewanden,
Sliep in, en Belgie smaekt op nieuw een zoete rust,
Maer in de scholen werd de tweedragt niet gesust.
Ze grypt er naer de pen, op onmagt zelv' vermetel:
Schynvryheid zit naest haer op hooggetrapten zetel.
O zestiende eeuw, keert ge, als de siddrende Jordaen,
Terug? Wat noodgeschreeuw is dreigend opgegaen?

't Gilt: Spellingstormery!.... Men zou de Bilderdyken,
De Siegenbeken zelv', zag men ze in 't marmer pryken,
Neêrrukken!.... Hemel, help!.... Het krygsgedrocht staet op,
Waeraen der vaedren Leeuw te Waterloo den schop,
Den nekslag gaf; er naedren felle donderslagen.
Schoolmeesterdom, dat droomt van langvervlogen dagen,
Waent ge onze schryvers (want men telt ten minste er drie)
Te krommen in uw juk, by slaefsche leerlingsknie?

II.

Herleeft hier Brederode, aen 't hoofd van Neêrlands edelen,
Naer Brussel heen gesneld? - Neen, 'tzyn verheevner schedelen,
Die, met heldhaften voet, naer Brussels gryzen wal
Voortstappen. In de lucht joelt vreeslyk vreugdgeschal.
De Twist vliegt hen vooruit, op zwarte drakenvlerken,
Waer ze aenkomt, daer verschiet het blauw der hemelperken,
En broeit de donkre wolk reeds stormen. De oude telg
Des hoogmoeds, vyandin van ieder waren Belg,
Genaekt al 't raedhuis, op welks top de Aertsengel vonkelt,
Wien, met onmagten wrong, des afgronds geest omkronkelt.

Zy ziet het, en verbleekt, maer roept de list te baet.
Zy neemt de trekken aen der Eendragt, daelt, en gaet
Regt naer het stadhuis, dat haer welkom groet: haer handen
Bereidden voor haer kroost met moederïngewanden
(Is 't geen vermetel woord) het raedhuiskussen zacht,
Dat op de proconsuls der nieuwe Spelling wacht.

III.

Zy komen, en de zael herhaelt hun ridderëeden.
Een Poolsche ryksdag is 't, waer allen plannen smeden,
Waer ieder in zyn hoofd een nieuwe Spraekkunst broeit,
Maer eensgezind is, als het Hollandsch wordt verfoeid.
B.. schimpt op Vander Pyl, om 't stelselvolk te styven,
In 't loffelyk besluit van dien niet af te schryven,
Opdat hy van dien boom alleen de vruchten plukk'.
Waer m' over letters twist, daer heeft de plak het druk!
't Distinguo! klinkt alom. Maer B.. is opgerezen;
Schoolmeesterachtigheid bestempelt grootsch zyn wezen:
‘Wat dralen wy zoo lang, o mannen? galmt hy uit.
't Faelt aen geen Spraekkunst, neen! maer aen een kloek besluit.

Het wapen moet in 't eind by ons de pen vervangen.
Beslissend zy de kamp! V.. L.. stell' door zyn zangen,
Die echte spruiten van de tael en 't vaderland,
Der onderwyzers borst in homerieken brand.
Hy, Brugsche Tyrteus - hy, die vast in vroeger dagen
Den Gentnaer door zyn lier had uit het veld geslagen -
Hy zal Bellona weêr ter bloedige karos
Doen stygen, 't teugelleêr der felle kleppers los -
Hy, Mavors smeeken, om ons allen te bezielen,
En door onz' reuzenarm den vyand te vernielen;
Hy, Famaes wekbazuin vervangen door zyn mond,
En hem vereeuwigen, die viel voor 't Spellingsbond.
Ten stryd!' - De zael weêrgalmt: Ten stryd!.. De boezems kloppen,
En langer zal men niet een diepen hoon verkroppen.

IV.

De Meester wil dien moed beteugelen: de bel
Beveelt hun stilte, en, met een zoeten mond: ‘'t Gaet wel,
Getrouwe vrienden! 'k prys dien iever, altyd vaerdig
Voor Belgies Taelbehoud: die zucht is helden waerdig!

Maer, o! beslisse nog geen overmagt, geen lot:
De pen heeft ook haer moed. De fiere pen bespot
Alleen de zeis des tyds, terwyl de marmren graven,
Die voor het nageslacht den roem der helden staven,
Zelv' sterven. Vatten wy dit heilig wapen aen.
Nog ééne Spraekkunst, en wie zal ons wederstaen?'
Hy zwygt, maer, tot zyn spyt, mogt hy geen gunst ontmoeten.
Plantinus-Rampenberg alleen durft hem begroeten
Als vader van de School en van de Pers, en vraegt
Naer eenig meesterstuk, in 't daglicht stout gedaegd,
Desroches Woordenboek ten schut. Maer op de veder
Ziet men, voor de eerste mael, dieponverschillig neder.
Zoo grypt een stoute knaep, die ligt eens de eerzuil wordt
Van 't strydend vaderland, naer 't wigtig zwaerd, omgordt
Zyn heup, verheft het fiere hoofd, stapt voort, lacht zoetjes,
En schopt zyn speelgoed weg met blyde heldenvoetjes.
'Voort! voort!' die oorlogskreet schiet aller boezem uit.
Reeds heeft de Spellingsraed besloten en besluit,
Dat ieder held voortaen een zwart kaproen zal dragen,
Als beeld der letterkap, Desroches welbehagen,
En dat in ieders vuist een kromme spiesse ryz',
't Eerwaerdig streepäccent tot plegtig eerbewys.
Der Martelaren plaets, waer lauwers groenen, roozen
Met al de aenvalligheid der maegdenwangen blozen,
Zy van hun dapperheid getuige, en roer' zich de asch
Des braven juichend om, die hun ten voorbeeld was!
Wie meldt er dit beroep den vyand?.... De eer van Brugge,
Held Benninck, die de veêr niet voert, maer nooit te rugge

aant.

In een tooneelkamp deinsde, en spreekt gelyk een Snoek.
Men kan welsprekend zyn, al baerde men geen boek.
Reeds zwaeit zyn jonge hand een blank papieren vaentje.
Hy vliegt ter kondschap heen, fier als een minnend haentje.

V.

Hy komt, waer 't zevental, dien Belgies Staetsbestuer
Een vaderlandsche taek beval ter goeder uer,
Met onvermoeibre hand en onvermoeibre blikken
Zich ophoudt, ieder schrift te wegen en te wikken,
Der Spelling toegewyd. De nyvre Borremans
Schiet door dien bajert soms een onverwachten glans.
Hem is de zorg vertrouwd eerst groen en ryp te keuren,
Gezonden tot den Staet, die Belgie wil ontscheuren
Aen Spellings anarchie; vlaemsche iever vuert hem aen,
En schenkt zyn beenen jeugdig merg, om vast te staen.
Hy komt, de krygsgezant, en ziet 's lands uitverkoornen.
't Is alles plegtig hier: geen twisten, geen vertoornen.
't Lykt meerder naer een preêk dan naer een Spellingspleit,
En minder statig zelfs is Hollands deftigheid.

Hy waent (als Cyneas, op 't Kapitool getreden,
Verheerlykt door de kroon van Romes oudste leden)
Een' godenraed te zien, waerd aen 't heelal de wet
Te geven, buigt, en staet van eerbied half ontzet.
‘Eendragtigheid maekt magt’ die guldenspreuk der vaderens
Glanst boven d'eerestoel des hoofdmans. Onder 't naderen
Hergrypt hy moed, treedt voort, herdenkt zyn zendingspligt,
En spreekt den mannen aen, met deftig aengezicht,
En werpt de handschoen toe; dan, om die op te rapen,
Ziet men geen' enklen, schoon in floersen zetel, slapen:
‘Acht dagen vragen wy, opdat, ten stryd gesneld,
De vlag geheven zy, die ons de zege spelt.
- Wel! 's middags? - Ja. - 't Zy zoo, durft gy de kanse wagen.
Vaertwel.... Hy zegt, en gaet.

VI.

Het kampüer is geslagen!
‘Ten stryde!’ Davert rond op aerde en in den boog
Der hemelen. De Twist, met ingezonken oog,
Herhaelt dien in haer vlugt, en ziet vol blydschap neder:
Zy denkt aen Belgie in de veertiende eeuwe weder!

aant.

Reeds wordt door d'aentogt, in der Martelaren oord,
By 't forsche stapgeklots, de zaelge rust gestoord.
O zon, dacht ge immermeer uw stralen neêr te schieten
Op stryders, die alleen den inkt nog deden vlieten?
Zie, Vlaendrens Leeuw door Consciences vlugge hand
Met stoute verw gemaeld op 't eene wimpel, spant
De klauwen uit, terwyl hy felbedreigend wankelt;
Gelyk een bloedge star, in 't vreeslyk zwerk ontsprankeld,
Den volken tot vermaen. Langs de andre zyde blinkt
Het woord *Verslag,* op blank satyn, met gouden inkt
Geschreven. Bormans is 't, die 't opschrift mededeelde,
En, met ervaren kunst, er lauwren rond penseelde.
Een bleêtend Schaepje siert de Brugsche vaen: men ziet,
By d'omzwaei, daerop' sein: *de groote Boschbandiet!*

VII.

B..... treedt hervoor om by de zeven mannen
De spreuk: *De* Meester faelt, voor eeuwig te verbannen,
Gelyk Oranjes stam.' Keert weêr tot pligt en deugd.
De Paus!.... Wat basterdtael, het ketterzaed tot vreugd!

aant.

Zal de arme leerling niet by zulk een dwaelwoord dwalen
In 't echt geslacht? Hoort toe; 'k wil u iets vreemds verhalen!
Ik had den lettergrond, dien ge eeuwig roemt, betreên,
Ver van myn vaderland: ik trok door Hollands steên,
En wou den schouwburg zien, waer Melpomeen op dondert.
'*De groote Boschbandiet,* stond aengemeld; verwonderd,
Zie 'k voor een vrouw, gelyk hier elk verwachten moest,
Een boschgeus op 't tooneel aen 't buldren wild en woest.
Verwart men zoo 't geslacht der stervelingen langer
Wat wordt er nog van ons?.... En met een glimlach, zwanger
Van heimelyk gedacht, spreekt Bormans zachtjes, maer
Hoogstdeftig: 'Goede vriend, gy toch loopt geen gevaer.
Men zal uw waer geslacht wel weten te onderscheiden.
Doch zeg eens, schrander man: als ge, om u te vermeiden
Den eedlen grond bezocht, waer Hooft en Vondel zong,
En groote Bilderdyk naer elken lauwer dong,
Ten Kate voor de Tael een leidstar heeft ontstoken,
Vergat ge, waer gy reisde?... En werd daer Vlaemsch gesproken,
Daer Vlaemsch gedrukt?.... En dan *de groote Boschbandiet!*
Dat is niet ligt een vrouw, bedriegt het hart my niet.
Zoo 't nuttig onderscheid, door u verworpen, vrinden,
Niet in de tael bestond, men diende 't uit te vinden.
'Den Heer, die Godt en mensch geworden in der tyt
Den scepter voeren zal, en breet en overwyt
De starren, aerde en zee, en al wat leeft, regeren,
Verbergt de Hemel u.' Zoudt gy dat beter keeren?
Zult gy, aen Vondels brein, dat breeder wieken klept
Dan 't Catsiaensch gedreun bewegen durft; dat schept,

aant.

Den vryen stouten zwier der dichterspraek ontzeggen?
Spreekt: zult gy d'aedlaer door uw rag aen banden leggen?
Ellendigen, die droomt van dubbelzinnigheid,
Schryft klaer gelyk de Bat, of zwygt!.... Ik heb gezeid!
Als 't momplend biegegons, dat oorlog kan voorspellen,
Mort de ontevredenheid van 's Meesters heirgezellen.

VIII.

V.. L.. bedwingt niet meer zyn kokend ongeduld:
'Ik hoop ten minst, roept hy, dat ge onderscheiden zult
In *Koól* en *Kool,* om geen Vatellen te verwarren;
Of wilt gy tegen Tael en keuken 't brein versparren?'
- Wy missen ligt die streep tot beter oogverstand,
Is 't antwoord: stelt de zin ons niet 't begrip ter hand?
Leer duidlyk schryven, en wy zullen u begrypen;
Op geen spitsvondigheên moet gy uw brein dan slypen.
Ei! wat misdreven u de letters O en E,
Dat ge (even als men 't eens onttroonden vorsten deê)
Haer met een monnikskap den schedel wilt omgeven,
Of er Damocles zwaerd doet dreigend over zweven?

Kortziende Spellingtwist is de afdruk van de School,
De letterkunde is die der maetschappy. Geen *Koól*
Of *Kool* bevordert kunst, maer snedige gewrochten.
Voor hen, voor hen alleen wordt de eeuwge krans gevlochten.
Het geldt geen keuken hier, maer de eer van 't vaderland;
't Geldt een verheven geest, geen kinderonverstand;
't Geldt de onafhanklykheid, van Belgies toekomst zwanger!
Uw Don Quichotten-moed bestorm geen molens langer!'
V.. L.. zoekt vruchteloos naer wederwoord: hoe vol
Van redens, voelt hy zich verlaten van Apol!

IX.

B..... wilt van pas den wil der Natie wreken:
'Toch zult ge, als wy, in *peêrd* en *zweêrd,* al bleêtend spreken?
Maer Willems: 'Ja, wanneer een strenge regter, 't oor,
Soms uit welluidendheid dien schapenklank verkoor -
Welluidendheid, die aen bataefsche vrouwenlippen,
Gelyk een tooverzang, het Neêrduitsch doet ontglippen,
Die zelfs den redenaer onwrikbre wetten schryft,
Wen hy, als de arend, in 't gebied des donders dryft;
Zoo niet, Spraekkunstenvaêr, gelief het te gehengen,
Van nog op menschenwyz' die klanken uit te brengen.

X.

B..... voelt de sneê der bittre scherts, en 't is
Of aerde en hemel hem verliet in droefenis.
De spyt ontsteekt zyn borst, en doet zyn oog ontbranden;
Hy geeft het aenvalsein, met opgestoken handen.
Maer by het enkel zien van Vlaendrens zwarten Leeuw,
Op gouden grond gemaeld, ryst bleêtend angstgeschreeuw.
Geen wonder: moest voor hem op Salems trotsche wallen
Niet zelv' de halve maen verbleeken?.... Hun ontvallen
En kromme spies en zwart kaproen Met kokend bloed
Schiet Willems de eerste toe; hy smyt, het oog in gloed,
Het zevenponder boek, dat *Brabands Yeesten* schildert,
V.. L.. naer 't hoofd; deez' bukt, ontwykt den worp; verwilderd,
(Als Rimax, die een opgezwollen Dithyramb,
Met volle kaken, brult by Rederykerskamp,)
Tast hy zyn *Dichtkunst* aen, in handschrift nog gebleven
Sinds twintig jaer, tot schand', Plantinus, uwer neven,
En waer een riem papier werd mildryk aen besteed.
's Mans mededinger lacht d'omlauwerden poëet,

Als waer' 't een nieuwling, uit. 't Gedicht, nog ongebonden,
Vliegt heen, schiet los, verstuift op d'aêm des winds. Verslonden
In heilgen toren, grypt nu Leedganck 't Wetboek aen,
Door hem vertolkt; het snelt naer B..., als een orkaen;
Slaet vlak hem in de borst: door 't vreeslyk wigt getroffen,
Ziet men den grooten man, gelyk een ceder, ploffen.
Zoo smyt eens knaepjes hand, die van geen siddren weet,
't Bestormend bolletje, uit papier te zaem gekneed,
Naer 's meesters achtbren bril, die van zyn rustplaets duikelt,
Als 't veeg gestarnte, van het hemelwelf gestruikeld!

XI.

Wie telt de schriften op, in 't daglicht hier gebragt,
En reeds by hun geboorte in diepen, doodschen nacht
Gestort, maer weder, om des Meesters magt te sterken,
De wereld ingetreên, als uitgelezen werken?
Min talryk zyn de blaên, waermeê natuer het bosch
Van Sonie tooit, by liefhergroenden lentedosch,
Of 't vlokkenleger, dat de gryze winter wakker
Schudt uit de wolken over d'ingeslapen akker?
Alleen de Spraekkunst, die, tot driemael toe herkneed,
Tot driemael toe de pers verschriklyk kraken deed,

aant.

Vervult een kar, met kracht van armen voortgetogen.
Wie telt, hoe menige B.....s er hier vlogen?
Een zwaluwvlugt gelyk, die, met bedrukt gemoed,
't Herbergzaem nest, by 't stormgeloei, begeven moet;
Of liever, als een zwerm van juichende scholieren,
Die, om de vryheid en het Paeschfeest te hervieren,
Aen 't scholestof ontvloôn, met bruisend vreugdgevoel,
De buert weêrgalmen doet van luid en lang gewoel.
De boeken vallen magtloos neder voor de voeten
Der dappren, die ze met een schampren lach begroeten.
Desroches Spraekkunst bleef B..... laetste hoop:
Helaes! in 't heele ryk vond hy er geen te koop!
    Had ik Homerus luit, van heldentoonen zwanger,
Toch ware ik voor dien stryd een zwak, een nietig zanger.
Met minder woede vocht men eens voor Ilion,
Wanneer Achilles, die in 't eind' zich zelv' verwon,
Verscheen, en alles door geen hooger magt omgeven,
Versloeg met grammen arm, als 't stael des doods geheven!
O stoute slagen van dien onvergeetbren dag,
Die blonde en gryze kruin den stormhoed dragen zag,
Ja, als in vroeger eeuw zich sluiten om de slapen
Van een geschoren kruin, slechts voor de vreê geschapen,
Ge ontroerde steeds myn hart, ge ontvonkte steeds myn bloed,
Als ik, verdichterlykt, met eerbiedvollen voet,
De heilge plaets betrad, waer onze kunst-Achillen
't Ontzag verbryzelden der plak en scholebrillen!
    Een abt, nog kloek van vuist, neemt een *van Heelu* vast,
Terwyl een priester naer *den Midlaer* dreigend tast.

Men heeft in 't honderd reeds *den Reinaert* aengegrepen,
En bondels Poëzy, die zich niet langer slepen
In 't mythologisch, oudversleten voetspoor; zelv'
Historische romans zyn uit het luchtgewelf
Aen 't reegnen op de kruin van die B..... volgen.
Wat heldenpaer schiet heen, gelyk de leeuw verbolgen,
Die voor zyn welpen, door de jagt bestoken, vreest?
Hen stapt de liebaert voor, waer men *Verslag* op leest.
De Meester, die dit woord wil plooijen naer zyn regel,
Leest, diepverbleekt: Verslaeg!.... Als 't koren door den vlegel
Tot airen uitgeklopt, terwyl de dorschvloer dreunt,
Waent zich B..... reeds, schoon hem De Foere steunt,
Verwonnen. God!.... hy ziet hem D'Hulster toegevlogen,
Een Siegenbeek ter hand, met vreeslykvlammende oogen;
Hy ziet reeds Bormans, wyl Verspreeuwen de eedle vaen
Rondslingert om 's mans hoofd, bereid om toe te slaen,
Met een gewigtig boek, stout uit het brein gekloven
Der Taelkunst, in haer glans, by ons zoo lang aen 't dooven,
Verhelderd; ja, waerin zyn hoogeschoolplak 't ras
Der Distinguisten plet, gelyk een bombe, 't glas.
Hy ziet, of eerder, ach! wat ziet hy niet de dappere,
Hoe fier in Benninks hand het schapenwimpel wappere.
Zyn moed verzinkt, het zweet druipt van zyn voorhoofd af.
Nu woedt de stryd op 't felst! men hongert om in 't graf
Zyn mededinger, neen! zyn vyand neêr te bonzen.
't Zyn allen helden, die den wenkbrauw toornig fronsen
Tot eer der Spelling en tot heil van 't vaderland!

XII.

Maer eensklaps stort aen elk het strydboek uit de hand.
O wonder! 't eeregraf, zoo kunstig opgetrokken,
Den Vryheidmartelaers ter ruste, schynt te schokken.
Het Vryheidsbeeld, door 't stoute stael van Geefs bezield,
De marmren dierenvorst, die Hollands boei vernielt,
Beweegt zich!.... Groote God! hoe diepverwonderd staren,
By 't bloedig voorspook, al de Spellingmartelaren!
Daer ryst een stem, met afgebroken klaeggeluid,
Den schoot van 't prachtige gedenkstuk somber uit:
‘O Belgen, moesten wy, als martelaren, sneven,
Opdat het Nederduitsch zou anders zyn geschreven?
De ware Belg is vry; klinkt dit niet manlyk? Spreekt!’
De stemme zwygt, een zucht versterft; B..... steekt
In 't antwoord op die vraeg, en de andren staen verpletterd.
Zy zien ook door den mond der dooden zich verketterd!

aant.

XIII.

't Is of de laetste hoop aen 's Meesters ziel ontzonk;
Hy opent flauw den blik, beroofd van levensvonk;
Een snik ontvlugt zyn borst, zyn oog ontschieten tranen:
Hy ziet zyn neêrlaeg hem tot de overgaev' vermanen.
Wanneer de Syllogism, slechts zichtbaer voor den man,
De lucht doorklieft, en tot hem daelt: ‘Verban
Den angst: ik ben uw schut. Zoudt gy myn vaen begeven?’
Dit zielvertroostend woord doet zynen moed herleven.
Hy staert den vyand na, die juichend reeds vertrok,
En spreekt hun allen aen, met electrieken schok:
‘O mannen, die getrouw de Spelling wilt verweêren,
Zoo weêrd aen onze ziel, dit toeval kan niet deêren.
Ons is de Logica, dat knoopdoorhakkend zweêrd.
Op ons vest zich het oog van Belgie, van heel de eêrd'.
Het land begeêr 't, of niet, het zal, als wy eens, bleêten!’
Hy zwygt. - Myn lier zwygt ook: zy vindt geen rym op bleêten.

Vierde zang.

Het is geene schoolmeesterachtigheid, het zyn zelfs geene grondige kennissen alleen, die hier het ware doel kunnen bereiken: het is de goede smack, het is het gevoel voor het schoone en aengename, welke tot gids moeten dienen voor al wie tot de zegeprael onzer tale wil medewerken.
D'HULSTER, *Verslag over Behaegels Verhandeling.* (1838) bl. 3.

aant.

Vierde Zang.
Nederlaeg, en Pacificatie van Gent.
I.

Doorluchte Draek, op Belforts top geplant,
Verhevenste van alle stadsbanieren,
Wat zyt ge schoon in 't prachtig ommezwieren,
Wen 't zonlicht op uw gouden wieken brandt!
Gy schynt een fantastieke geest, aen 't donker
Der eeuwen grootsch ontsnapt - een vreemd geflonker,
Dat stralen uitwerpt op 't beroemde Gent -
Eene eerester, die nyd, of tyd niet schendt.

Ja, ge zyt ryk aen 't glorievolst herdenken.
Niet enkel sint' Sophia zag u zwenken
Op een moskeé, voorheen haer trotsche kerk;
Ook sint Donaes zag u, van uit het zwerk,
Gelyk een parel van den Kruistogt schitteren
Op 't torenspits, naer zynen naem genoemd.
Gy zyt het, die Flips Artevelde ons roemt.
De Brugling, die u ziet, voelt zich verbitteren,
By schuinschen blik en uitgestoken lip.
Strek tot vermaen aen Brugges Desrochisten,
Die spellen, en nog niet te schryven wisten:
Verzeile niet op onbekende klip
Hun, met grammaticas beladen, schip.
O Lynxen, Gent, voorheen zoo kitteloorig,
Blyft slechts aen rede en waerheid onderhoorig.
Het kon geschiên, na lange worsteling,
En menige verspilde krygsbedryven,
Ja, schoon het zwaerd en pen en boek verving,
Dat gy in *Wagen* 't spreken van het schryven
Niet eens nog kondet onderscheiden, en
Dat uw versleten Onderwyzerspen
Nog in den inkt haer roem op 't eind zag vallen.
Voor wie regeert is twisten geene zaek.
Ach, 't kon u gaen als d'op dien hoogen staek
Geplanten held, buit van doorluchte wallen,
Brugsche invalied en 's Gentenaers vermaek,
En iedereen stak vast met u den draek,
Na hy u lang, met pauwentrots, zag brallen!

aant.

II.

Vergeefsch vermaen! Distinguo zelf, gebeerd
Uit Scholastiek, zoo lastig nog aen de aerd,
En die haer zoon, op spitsch vernuft vermetel,
Herstellen wil op Leuvens doctorszetel,
Blaest de oorlogsvlam, met onvermoeide long
En adem aen, en wil, dat pen en tong
Verschillen in dezelfde vlaemsche klanken.
B..... gloeit, met middeleeuwsche spranken
Door hem bezield, in twistgeheiligd vier.
Veel liever zou de Meester onzin lyden
Dan dubbelzinnigheid op zyn papier.
Voor 't kinderlyk gemeenebest te stryden,
Ter schaduw van Distinguoos vleêrmuisvlerk,
Is al zyn lust in 't warme Spellingperk.
De zin eens woords bleef anders ligt verborgen
Voor die zyn jonge hersnen nog niet spant.
De Meester weet, dat hy niet hoeft te zorgen
Voor die reeds kwam tot jaren van verstand.

De Twist juicht vast, met heesche zegekreten.
De Syllogism, op staeplen neêrgezeten
Van folianten, jubelt in zyn cel.
En even als waer regendruppels zinken
Op aerde, by het waterachtig blinken
Van 't zonnelicht, is 't kermis in de hel!

III.

Maer Bormans hoopt nog allen te bekeeren,
Die offren op Distinguoos twistaltaer.
Hy tobt zich af, gelyk een martelaer
Voor onze Tael, om stormen af te weeren,
Die, zwermgewyz', haer hangen boven 't hoofd.
In 't einde vond de man, zoo hy gelooft,
Het middel, om die langverdoolde schapen,
Te brengen tot den schoot der regte school.
Hy last Verspreeuwen, die geen lust kan rapen
In 't onderscheid van hunne *Kool* en *Koól,*
En die, nog jong, bekroond met blonde lokken,
Aenvallig is, en zacht, en niet pedant,
Al neem' hy soms een Despauteer ter hand.
Hy komt, aenhoort, en is, als taelgezant,
Op vluggen draf, al fluitend, bly vertrokken.

IV.

Reeds schemert Thourouts bosch hem in het oog.
Men hoorde daer geen zoete vogelzangen;
Geen vogeltje, dat onder 't loover vloog.
't Was middag, en B..... om den boog
Te ontspannen, kwam een uiltje juist te vangen.
Ontwaekt, ziet hy Verspreeuwen voor zich staen,
Die hem begroet. Zoo staet een lage heester
Gebukt voor trotschen ceder: ‘Meester, Meester!
Zegt deez', te lang woelt reeds een Taelorkaen:
De franscelaer juicht als wy zamenkampen,
De ware Belg ziet dit met treurnis aen.
Beschut het land voor verdre letterrampen:
Een zandworp scheidt vyandig biegegons;
Ons grondgebied laet zich ook ligt beperken:
De goede Smaek beslisse tusschen ons;
Kom, leggen we in zyn gouden schael de werken
Sinds ruim tien jaer gedrukt van beider kant.
'k Stel u dit voor, als Spellingsafgezant.’

B..... ziet op hem met meesterblikken
Ter neêr: ‘Dit voorstel kan my niet verschrikken,
Myn kind. Men straff' zulk een vermetelheid.
De zege is hem, die voor Desroches pleit.
Dat is de man, die 't echte Vlaemsch ons leerde,
Schoon hy het licht op Hollands bodem zag.
Ja, 't was de Smaek, die steeds me aen 't herte lag,
En dien ik steeds in elke Spraekkunst eerde,
Zoo veel hem slechts een Meester eeren mag!’

V.

Het uer is daer, bestemd ter oordeelvelling
Der langbetwiste en dobberende Spelling.
Partyen zyn verzameld, ry aen ry.
De goede Smaek, die tusschen Poëzy
En Kunsttael zit, heeft, volgens hun verlangen,
Aen een pilaer zyn weegschael reeds gehangen.
Doch, wie beschryft nauwkeurig ieder boek,
Dien 't Taeläreopaeg, na onderzoek,

aant.

De gouden schael des Smaeks wou waerdig keuren?
Uit schriften zelfs van meer dan een poëet,
Die miniatuert of maelt met stoute kleuren,
Dorst Borremans meer dan een blaedje scheuren,
Ofschoon het niet met de echte Spelling streed.
O arme Bellens, zing vry uit den treuren,
Het baette u niet by dien gestrengen doem!
Toch bood hem soms de Poëzy een bloem
Van onzen grond, en ryk aen Oostergeuren.
De Kunsttael, fier op onzer vaedren roem,
Reikte ook bywyl een vrucht vol sap en leven,
By 't onrym, vol vernuft en kracht geschreven.
B..... was veel min verlegen, om
Zyn oogst te doen: 't werd alles wellekom
Gegroet; een onoptelbre boekendrom!
In de andre schael smyt hy, met stoute handen,
Grammaticas, in kalverlederbanden -
Grammaticas, zoo zwaer als een missael,
Tropheën voor der Spelling zegeprael,
Vernuftige romans der Moedertael -
Grammaticas, gemaekt by volle manden,
Door hem en B.., en ik en weet niet wie,
Ten blyke van een meesterlyk genie,
Doch onverkocht. Om een der strenge schalen
Ten hunnen voordeel spoedig te doen dalen,
Door herdruk van J. Thys en Compagnie,
Gaet men van achter menig' schoolbank halen
Het *Palmenhof,* reeds dertigmael herlikt,

Naest *de Vier Uyterste,* wel waerd gewikt,
Den Spiegel van de Jeugd, op nieuw verkwikt,
De Zielentroost, nog in zyn parkement,
Het Masker van de Wereld, lief en jent,
't Oudvadersboek van zeker jong student,
De Pedagoog, een Christlyk recensent.
En by die reeks van gryze meesterstukken
Voegt men, om ongetwyfeld te gelukken,
Den Standaert van Westvlaendren, nauw gekend,
Den Vaderlander, de Gazet van Gent,
En zyn *Merkuer,* die boven de aerd niet rent,
Den Vlaming meê, die niet veel hooger dryft,
En somtyds Fransch met Vlaemsche woorden schryft,
Den *Cathechismus,* vrucht van Mechlens wallen,
Der Overleednen Troost, niet om te mallen,
Snoecks Almanach gedrukt by duizendtallen,
En *Moyal* hier 't doelmatigste van allen!
B..... beeft, van hoop byna beroofd.
Zyn voorraed dunt; de kans blyft hem ongunstig,
B.. huivert, als V.. L.., die Themis, kunstig,
Naest god Apol, te zingen reeds belooft,
Omvlecht de lauwerkroon des Meesters hoofd.
Hy ziet den val hem door de Goôn beschoren,
Daelt er geen neêr tot hulp uit de opperkooren!
B..... grypt, met opgewekten zin,
Naer 't laetste werk, dat hem nog kan beschermen,
En werpt de waeg, by 't zwenken harer armen,
Een plomp gewigt, *den waeren Belg,* plots in.

Helaes, als had ze een pluimtje slechts ontvangen,
Keert die verraedster des al niet te min
Tot d'ouden stand, en blyft oneffen hangen.
O spyt! o smart! o jammer yzerzwaer!
't Kroost van zyn brein verwrikt niet d'evenaer:
‘Valsch, reept hy uit, met bleekverschoten wangen;
Valsch als een kat: de Natie spreke! onz' schaer
Moet van heur wil alleen de wet erlangen.
Het volk alleen spreekt regt: 't is zonneklaer!’
Hy zwygt, en 't hart kan niet den hoon verzwelgen
Hem toegebragt in dierbre lettertelgen.
Zoo treurt de nachtegael in 't popelloof
Om 't kroost, dat de akkerman, voor deernis doof,
Bespiedde, en nog gansch pluimloos dorst ontscheuren
Aen 't nest; den heelen nacht door blyft hy treuren,
Breekt op een tak in sombre toonen los,
En vult er meê het wedergalmend bosch.

VI.

Een deftig man, een dienaer des Alhoogen,
Toevallig naer dit plegtig pleit getogen,

Die 't schoon bezong der schepping van den Heer
En van den Belg in 't Polderland, weleer
Met groenen dosch van onafzienbre baren
Bekleed, stapt toe, en met manhafte tael:
‘Zal dan dien twist voor lettren nooit bedaren?
Spreekt hy, hoe lang zult ge ons geduld niet sparen,
O ware Belg?.... Ach, luister naer de schael
Van 't regt: ontzeî ze u niet den zegeprael,
O gy, die enkel droomt van lettervormen
En onderscheid, al moest gy 't licht bestormen?
Te dikwyls is eens onderwyzers hoofd
Van regels vol, van kunstmin gansch beroofd.
Waer zyn ze toch, de bloemen uwer aerde?
Waer, 't letterooft, dat al uw sekte gaêrde?
'k Beken het, tot myn ongeveinsd verdriet,
Myn vrienden lief, ik zocht en vond ze niet.
Deed deze schael u niet uw vonnis lezen,
Ik sprak u van den vygeboom, zoo prat
Op de ydle pracht van 't hem bekroonend blad,
Maer zonder vrucht en tot de vlam verwezen;
En, min de vlam, zy 't vonnis hier geprezen.
Nu, Paeschen naekt; verbroedert op myn woord,
En komt by my in 't scheppings leerboek spellen,
En lezen. 'k Zal in 't veld u vergezellen.
Bezocht gy eens der Polders lachend oord,
Waerop de dauw, als op een land van vrede,
Ik zeide schier, als op 't beloofde land,
Gezegend druipt uit 's Heeren vaderhand;

Waer 's morgens vroeg de nachtegael zoo helder
Aen 't zingen is, en 't druifjen aen myn kelder
Zyn puiknat schonk; zat gy daer eens in 't groen,
Omhangen met een lindenpaviljoen,
Genoot gy daer een paertje heldre zonnen,
Ver van de stad, ver van heur fransquillonnen
En franscelaers, naer 't jongst Parysch fatsoen,
By 't klinken van de volle purpren glazen,
Gy zoudt daer niet verlieven op 't papier,
En op geen letterklanken twistend azen,
Geen vitlust boeide daer uw pen of lier,
Geen Godenleer zou daer ons oor verbazen.
Gy zongt er vast voor God en 't land vol zwier.
't Lied ware een stroom, gevloten uit uw zielen.
En dan, dan zouden wy te zamen knielen,
En bidden, in des Scheppers majesteit
Verzonken, die zich door ons veld verbreidt
Op stralen van de zon, in vollen luister.
Wy baden, ja, bevryd van aerdsche kluister.

aant.

VII.

B..... vindt dien halven lierzang duister.
Verveeld door 't schildren van die frissche streek,
Voelt hy de borst in 't minst er niet by zwellen,
Ja, houdt het slot voor Capucynenpreêk.
Hy blyft den inkt voor al den nektar stellen,
Zoo gul geroemd door onzen Duvillers,
Die Pindus zelv' in kelder wenscht herschapen
Te zien, en zich, als Flaccus, durft vergapen
Aen goeden wyn, en soms aen een goed vers.
De Distinguist wil duer hem dit betalen:
‘Wel, roept hy uit, dat 's alles fantazy,
Wanlogica en poëtastery.
Een polderkoorts moge al die droomers halen
Met hunnen wyn en Zeeuwsche nachtegalen!
Aen schilder en poëet staet alles vry.
Zal dan de lier, die Cats wil doen herleven,
't Schoolvorstendom, naer dichterlyken gril,
Die alles ziet uit bovenaerdschen bril,
Naer willekeur stoutweg de lesse geven?
'k Herhael 't, de Spelling buig' voor d'opperwil

Der Natie, die haer regten heeft hernomen,
En die geen wyn, maer heldenbloed deed stroomen.
Weg met de schriften van den Batavier!
Zelfstandigheid van Spelling make ons fier.
Den waeren Belg zal steeds voor 't Hollandsch schroomen!'
V.. L.., die eens de plaetse heeft vertaeld,
Uit Flaccus oneerbiedig aengehaeld,
Zou gaerne 't woord des Meesters tegenspreken,
Op maet en rym, dat zoetjes zegepraelt,
Maer laet de warme onvoorbereiding steken,
Uit vrees dat rym en rede falen mogt,
En 't Negental, zoo dikwyls reeds aenzocht,
Ten bystand hem niet meerder toe zou snellen,
Dan Phebus, vader van Parnassus wellen,
Die eeuwig jong - opzigtlyk 't gouden hair,
Dat hem bekroont - zich sinds drie duizend jaer,
Als een goed duivel, immer voort ziet kwellen.

VIII.

Maer Willems ryst; gelyk een kale rots
Getroffen door den bliksem, maer nog trotsch

Op enkele onverzengbre lauwerbladeren,
Heft hy de bloote kruin; hy kent der vaderen
Geschiedenis en tael; als een orkaen
Dreunt zyne basstem: ‘Tael- en landgenooten,
Waer draeft gy heen? wat dolheid grypt u aen?
Den letteroegst van Holland te verstooten!
Vergeet gy, dat er 't zaed van werd gezaeid
Door Belgen, die vol Taelkunstyver waren;
En dat dit zaed, de hoop van welige airen,
Eer 't rees, door Staetstorm over is gewaeid,
Naer Hollands grond, die 't kweekte, en in mogt gaêren.
Kwam u de naem van Maerlant niet ter oor,
Hoogzeetlend in het Vlaemsche letterkoor -
De heilge naem van d'achtbren leek, ten *Vader*
Der gryzen *dietschen dichters al te gader?*
Eerbiedige elk die stoute letterster,
Zoo flonkrend in der middeleeuwen duister -
Die baek, die op de Taelkunstzee van ver
Haer glansen schiet met ongetaenden luister.
Nooit droomde hy van 't nutlooze onderscheid,
Met middeleeuwsche schoolspitsvondigheid
Door u beschermd, in woorden die verscheelen
Van aenschyn, maer in de eigen klanken deelen.
Eerbiedig 't hoofd, omkroond met gloriestrael,
Den schryver van den *Spiegel historiael....*’
Op eens ontstaet er onder Maerlants hateren,
By 't woord diens Spiegels, hoe vol Taelontzag,
Een bittre, ja, een sardonieke lach,

aant.

Met luid geschimp en langweêrgalmend schateren:
‘Vermolmde tael! verslenst, verdord gebloemt!
Waerom dien Maerlant hemelhoog geroemd?
Is 't hy niet, die te Damme ligt te slapen
In vrede, en dien men Uilenspiegel noemt?
Wy, Meesters, ons aen zulken schalk vergapen!
Hoe! leenden wy, aen 't hoofd der scholeknapen
Gezeteld, niet door menig boek in 't Fransch
Aen 't hedendaegsche Belgisch Vlaemsch weêr glans?
Werd niet de tael sinds Maerlants pen, althans
Sinds Uilenspiegel, ganschlyk omgeschapen.

IX.

Daer waggelt plots de sidderende grond.
Een dof gerommel groeit van stond tot stond
In 's aerdryks buik, als 't grommen van de wolven
In 't diepst van 't bosch. En, in den nacht bedolven,
Die nedervalt, grypt met verbleekten mond,
Naer stut en steun eenieder tastend rond.
V.. L.. schiet tot Apol een korte bede.
Een lichtpunt daegt, verbreed van lieverlede.

Daer ryst een schim, en elk gevoelt een schok;
Een doctormuts versiert de zilvren lok;
Een zwarte tabbert ziet men golvend dalen
In plooijen. Zacht omvloeid van hemelstralen,
Staet daer een beeld, en, als een hronzen klok,
Met glazen stem, zoo zuiver rolt hen nader
Het heldenvers van d'ouden Dichtervader.

O Belgen, smyt geen slyk op 't eens bewierookt graf!
De ondankbre smeedt zich zelv' de vreesselykste straf.
De liefde tot de Tael wekt eens een gramme veder!
Daer ploft hem de yzren vuist der schande in d'afgrond neder
Van de vergetelheid. Hy sterft, en sterft geheel!
Geen enkle wandelaer vraegt, met beklemde keel,
Naer de asch des basterds die der vaedren asch niet eerde,
Die wat hy zelf niet wist, aen andren trotsig leerde.
't Is meer dan tyd, dat gy, als ik in 't werk vergrysd,
By Hollands Taelzon, uit uw diepen doodslaep ryst!
Vereent uw krachten liefst; zweert op der vaedren graven,
Dat gy der vaedren tael, als zy, des noods, zult staven,
Beschermen zult in haer dit regt, u door natuer,
Door God vergund, ten roer van 't volk- en Staetsbestuer!
Bebouw als ik die Tael, bestormd door 's vyands listen.
Buigt, waer onzydigheid en waerheidzucht beslisten.
De kreet der tweedragt, die tot in myn ruststeê boort,
Bezwyk' voor reednaerstael en bardenharpakkoord!
Ach, moest dan Brugge, my ten buer, zoo hevig woelen?
Kon de aenblik op myn koets dan niet dien wrok verkoelen?

O gy, in beter eeuw dan de arme leek geteeld,
Myn vrienden, 'k vraeg geen marmren graf, geen bronzen beeld;
Toont, toont u Maerlants kroost, dat Tael en waerheid huldigt:
Ziet daer, wat offer gy myn schimme zyt verschuldigd!

Hy zegt: de glans verflauwt, de schim verdwynt.
Een hemelharp verheft haer zachte toonen,
Wier murmeling, gelyk een zucht, verdwynt;
En 't is, of reiner daglicht de aerd beschynt.
Een zoet gevoel begeestert Maerlants zonen.

X.

B.. staet verplet; B..... zelf, verstomd;
V.. L.. vergeet Apollo vol van gratie,
Het land erkent den wil der Letternatie!
De Spellingtwist, gemuilband, uitgegromd,
Zwygt stil, en Gent, die voor geen dwazen kromt,
Schryft op den schild der Tael: PACIFICATIE!

Spellingschroot.

't Hervormen van ons' tael, daer menig geest in dut,
Is ieder even na, maer elk niet even nut.

VOLLENHOVE.

Spellingschroot.
I.
Vlaenderens taelbaek.[aant.]

Et nos ergo manum ferulae subduzimus!
..... Curtum sermone rotundo
Torqueat enthymema.

JUV. S.I. 15 *et* VI. 422.

De berk ligt nevens hem: die roê, wier vreeslijk knellen
Den moedwil, met een' wenk, den teugel weet te stellen,
Der traagheid sporen geeft, 't ontzag in werking houdt,
En de ijsselyke plak als naasten buur beschouwt.

BILD., *het Buitenleven.*

Zamenspraek.

A.
Zoo legt ge in 't eind' de plak uit uw geleerde hand,
En zwaeit den Taelstaf op de helft van Nederland!
'k Bewonder u, die op slechts zes en twintig letteren,
Zoo menig dik octaef verschaftet aen de zetteren,

En die (duldt zulks de tyd) ons nog bewyzen zult,
Dat slechts uw *synciput* met hersnen is vervuld.
God dank! gy moet niet meer, by 't staeplen der vokalen,
Vier Aën achtereen (wat mondopsparring!) malen;
En *naaäap* van den Bat, by d'ingang dezer eeuw,
Die schande dulden voor den vryen Vlaemschen Leeuw,
Dat wy nog kruipen in het juk der Siegenbeken.
Aen 't souvereine volk 't vry handlen, schryven, spreken!
Maer, Meester, die u op den volkswil steeds beroept,
Hoe komt het, dat geen heir van schryvers rond u groept?

B.
Myn vriend, de goede smaek is uit het land geweken:
Men hoort van *Rein de Vos,* niet van B....., spreken!

A.
't Is zoo! Maer duld een vraeg van uw' oud leereling,
Die jaren lang van u de les en plak ontving:
Zeg, heb ik wel gedaen, die boeken aen te koopen?
Een *Spiegel historiael* wou hen de Dichter doopen.

B.
Wat, Dichter! Maerlant!.... Die verachtbre rymelaer!
Onzuiver zoo in tael als spelling, kunstbarbaer;
Van 't wrekend wormenheir ter regter uer verbeten,
En van geleerden en schoolmeesters lang vergeten.
De slimme uitgever van den *Reinaert* kan alleen
Zich aen dien kost verzaên - geen Taelherschepper, neen!

A.
Maer, Maerlant, Meester lief, dacht ik, was niet zoo kwaed:
Schrant, Willems....

B.
Verder niet! al oude-wyvenpraet....
Volg Tuinmans *Fakkel,* die al de andre kan verdooven.

A.
Gewis, gy weet het best, en 'k wil u liefst gelooven,
Al schenk' hem Bilderdyk het epitheet van *dom.*

B.
Dat was een Advokaet, die regt verwrong tot krom;
Een Meester, dat gaet vast, vermits hy *promoveerde,*
Maer die toch nooit een school, als souverein, regeerde.
Al zegt men, dat hy dertig talen spreken kon,
Ik, die er minder ken, ontsloot een voller bron
Van Vlaemsche Taelkunst, waer het volk zich aen kan laven.
Voor de eeuwigheid staen daer drie duizend paragrafen -
Een dapper leger, voor de onsterflykheid bevlerkt.
'k Heb, tegen d'aenval, met accenten die versterkt,
Die ook Antonides te regte spitsen noemde,
Schoon zyn kortzichtigheid, op Vondels spoor, ze doemde.
Wat meester schreef zoo veel als ik op onze Tael?
'k Bewyze zonneklaer myn regels: 'k zegeprael!

A.
Maer, Meester, kan het zyn, wat men op u betwetert?
Gy hebt ten derden male uw spelling reeds verbeterd.

B.
Dit toont u, hoe myn ziel naer kunst en waerheid streeft.
Wat schreef myn penne, dat zy niet verbeterd heeft?
Om die volmaking zyn myn vyanden verbolgen.
Men mag den derden druk myns Orthograefs stout volgen:
Er is hier niets volmaekt, of 't moet drietallig zyn;
Al wie dit tegenspreekt, kent zeker geen Latyn!

A.
Maer, Meester, zoo ge by 't begin van elke *editie*,
De slotsom nog niet kent van uw *Taelinquisitie*,
Hoe wilt ge dat m'u volgt? Gy volgt u zelven niet!

B.
Zwyg: *Omne trinum est perfectum.* Dit bediedt,
Dat deez' myn derde druk, die jaren my deed slaven,
Zyn twee voorgaende broêrs met eere heeft begraven,
En, als een leidstar, aen den Letterhemel blinkt,
Waer Weiland, Siegenbeek en Willems voor verzinkt.

A.
Beî de eersten (zegt men) hebt ge onbundig afgeschreven
Zy zullen in uw werk (verging ook 't hunne) leven.

Maer hoe toch komt, dat gy hun bouwstof vaek gebruikt,
En dat uw Orthograef niet naer den mutsert ruikt;
Dat is: zeer sterk verschilt van die der Heeren Staten?
Geeft 't eigen stelsel dan verscheiden *resultaten?*

B.
Door *enthymemata,* gedraeid om d'eigen spil,
Bewys ik zonneklaer wat ik bewyzen wil.

A.
Hoe heeft de Vlaemsche Vorst zoo'n Taelbaes toch vergeten?
Heeft u 't Vlaemsch Alphabeth niet dertig jaer doen zweeten?
Vergeefs, dat tegen u het Taeläreopaeg
By Koninglyk besluit, iets te beslissen waeg'!
Ofschoon 't een Willems tell', voor 't Vlaemsch te zaem gespannen,
Naer Tomos-Eecloo, by zyn pleit voor 't Vlaemsch verbannen;
Al roem' 't op D'Hulster, dien met eer vergrysden Bard,
Met Taelkunst in het brein, en Dichtvlam in het hart!
Gy zult die regtertjes doen van hun zetels rollen:
Het souvereine Volk spot met hun protokollen!
Maer, Meester! waerom niet uw puikschrift aen den troon
Van Leopold (als aen Vorst Willems stoel) geboôn?

B.
Aen Leopold!... die Vlaemsch en Neêrduitsch durft verwarren?
Beeft, Vorsten! voor myn plak! Wy moeten 't Vlaemsch versparren,
Omwallen tegen al dit Hollandsch! - Dat een slaef
Der Batten naer de zweep van een Hoogleeraer draev',

Zal de echte Vlaming voor het Nederduitsch niet gruwen -
De tael van Vondel, Hooft en Bilderdyk niet schuwen?

A.
Maer, Meester! schreeft gy zelf aen Vader Willem niet,
Dat Vlaemsch en Hollandsch uit dezelfde bronwel vliet?
Woudt gy niet zelf de hand eens scepterdragers leenen,
Om in één zusterhand die Talen te vereenen?
Sloot gy niet d'opdragtbrief, die eeuwig zal bestaen,
Met ‘Van Uw Majesteit den trouwsten onderdaen?’

B.
Indien ik zoo iets schreef, 't was in stikdonkre tyden:
't Waer' Letterkettery dit heden te belyden.
't Is tyd, dat Vlaendrens teelt zyne eigen waerde kenn'!
Het voer' met d'eigen moed den degen en de pen!
Ik heb ontdekt waerin de Bilderdyken missen.
O, die zyn veel te groen, om ons daeraen te klissen!

A.
Maer, Meester! gy spreekt net als meester Rein de Vos,
Die treurig afziet van een frisschen druiventros.

B.
God! myn oud Leerling heeft den *Reinaert* ook doorbladerd,
En uit zyn listigheên een pond venyn vergaderd!...
Dit boek bedierf al 't land, daer zelfs het kleine kind
In 't schandlyk plaetwerk list by list geteekend vindt

Van dezen gryzen boef, door Willems uitgegeven,
Berymd en uitgeleid. Wat eeuw, die wy beleven!
Romans en Vossendicht! Er is noch eer, noch deugd,
Noch Vlaemsche spelling meer by onze ontaerde jeugd.
Zy hebben *Orthograef* en *Logica* verstooten!
‘'k Zweer in des Meesters woord!’ die spreuk is hun ontschoten!
Gy ook springt voor den dag met 't een en ander *Maer*,
En in uw vossensteert steekt meer dan een kwaed hair.
Gy durft alreeds zoo stout uw' Meester tegenspreken,
Als of de plak myn hand voor eeuwig ware ontweken.
En gy, myn Brutus, ook!... 'k Heb my in u vergist:
Gy ruikt naer Willem wat!... God! nog een *oranzist!*...

A.
Gy zyt een *Logicus*, een ceder! ik, een heester:
't Is klaer, 't is maneklaer, 't is zonneklaer. - Dag, Meester!

II.
Mossel, noch Visch.[aant.]

- Wy, Belgen, zyn noch mossel noch visch:
Animal hybridum. - Maer is
De heer V.. L.. misschien niet mis?
- Wel neen, ik: 'k liet myn Dichtkunst prenten
Gansch in Desroches spelling, zonder eenge accenten.

III.
De droom van den grammaticus B...[aant.]

De taelbaes B.., dien ik nooit de eer had van te lezen,
En die u, lezer, ook ligt onbekend kan wezen,
Schoon hy met roomsch ontzag op't stadhuiskussen zit,
Sliep laetst in vollen dag, en droomde boven dit,
Op 't een en ander oor, van grootsche ontwerpen zwanger.
Geen wonder! slaept bywyl niet zelf Achilles zanger?
- Wat droomde B..? - Welnu, stelt gy daerin belang,
'k Ontsluijer 't droomgezicht u in beknopten zang,
Al zie 't er vreeslyk uit, als schoolpedanten droomen.

Hy zag de letter E en O te voorschyn komen,
Beide in romeinsch gewaed, als Romes echte teelt,
Wel oud, maer nog met jonge aenvalligheid bedeeld:
‘Eh, eh! myn vriend! riep de een, wat heb ik u misdreven,
Dat gy me brandmerkt met accenten; zoo geschreven,
Is 't Nederduitsche (trots den klemtoon, waer het meê
Volschoon bevoorregt is) byna Sanscritisch... Eh!’
- O, o! riep de O heel forsch, kan ik niet wezen zonder
Al die pedantery, die streepkens, kapkens... donder!
Wie blies dit stuk u in? en hoe verdwaelt gy zoo?
De zetter vloekt op uw Stenographie... o! o!’

Nu smeten zy van 't hoofd het kapjen, door de vingeren
Van B.. er op geplaetst (^), en lieten 't hairgoud slingeren
In lossen golvenzwaei, en wischten van 't gelaet
De zwarte streep af ('), merk van B.., schoolpotentaet.
- Weet, riepen zy, dat wy als aengenomen telgen
Van Neêrland, slechts ons zelv' behoeven by de Belgen.
Uw spits en uw mansarde is nutloos by elk woord.
Men schryft voor vreemden niet; B.., vriend, pak u maer voort.'
Hier op schoot iedere, ten hoogst verbolgen Letter
Een vreesselyken blik op onzen Spellingsketter,
Zoo dat hem 't bloed verstyfde, aen ieder hair een drop
Van angstzweet hing, en hy, met bangen harteklop
Ontwaekt, zyn meesterhand de schoolplak liet ontglyden,
Waermeê hy Bilderdyk en Willems wou kastyden.

IV.
Het Waerom.

De woorden worden nu geykt.
Waermeê? met heele regimenten
Accenten.
Voor wie toch wordt de tael verrykt
Met zulke schoone dingen?
Voor B.., en vreemdelingen.

V.
Aen een Distinguist, die voor de dubbele vokaelspelling pleit;

Ter voorkoming der dubbelzinnigheid by de homonymen: *wegen*, *wagen*, *zagen*, *graven*, *dalen*, enz.

Gy schynt my niet zeer zwaer te *wegen,*
In Spellings weegschael, lettersnaek!
Al treedt gy langs Desroches *wegen,*
Die meer accenten had dan smaek.

Gy zit op 't hoogste van den *wagen*
(Zoo waent ge toch) der Vlaemsche tael,
En durft een vreemde spelling *wagen,*
Niet uit te spreken door een Wael.

Maer die in beter kunstlicht *zagen,*
Dan wat Desroches ooit bescheen,
Zy houden niet van al dit *zagen,*
En al die overtolligheên.

De Tael beschut door Vlaendrens *Graven,*
Scheelt van uw stelsel hemelbreed.
Ik vreeze, dat m' (als versche *graven*
Van oom of mooi) 't eerlang vergeet.

Ik zie het reeds onredbaer *dalen,*
Wat hulp er B + B aen bied',
Als 't ruischend vocht dat in de *dalen*
Van 't hoog gebergte nederschiet.

Vriend, die van zoo veel duisterheden
Die enkele vokael betigt,
Schreef ik zulke onverstaenbre reden,
Dat gy moet spreken: Er zy licht!?

VI.
Een letterken te veel.

Johan wilde in de gunst geraken
Van Lysbeth, aen het rym gehecht met ziel en zin,
En schreef haer onder andre zaken:
'Gy zyt een ware kunstnarrin.'
Nar-rin! riepze uit verwoed. - Want 't woord stond er geschreven
Met eene dubbele R, en nooit wou zy 't vergeven.

Is 't wonder nu, zeg my een keer,
Zoo men in Vlaendren voort blyft vechten,
Niet om de Tael ('t waer dwaes van zich daer aen te hechten),
Maer om een letter min of meer?

VII.
Den mannelyken artikel DEN in nominativo verweêrd.[aant.]

(In eene *Behaegelyke* spelwyze.)

Ja, eenen wakkeren, fynoorigen geleerden
Wiens zuyvren, gladden styl den goeden smaek nog voed,
Zal den artikel *Den,* wat meénigen beweêrden,
In den nominatief aenzien voor gaef en goed.

Neen, geenen *De* by hem, die alles zou verwerren,
En den *État Civil* verknoeyen vroeg of laet:
Is eenen man niet weêrd dat men hem zal versperren
Met een lidwoordeken, dat op geen vrouw en slaet?

Maer eenen jongen knaep, die eenen grooten schryver
Als eenen B. niet eert, en Holland volgen wilt,
Den diën die verdwaelt, en zynen blinden yver
Maekt dat het mannelyk van 't vrouwlyk niet verschilt.

Den zeer eerwaerden H. schreef eens: ‘Wie zou 't verdraegen
Dat men aldus de Tael verfronselt als een kaert?
De Paus?.... Van wat geslacht? zal elken wyzen vraegen
By dezen eersten *De,* die dezen twyffel baert?

‘De moeder die den zoon bemint’, vind iemand duyster?
‘Den vader mint den zoon’ schynt wat onduydlyk, waer
De omzetting haeren schat ons bied: *Passieve* kluyster
Omknelle slechts den zin: hy schittert zonneklaer.

Den scherpen slotklank kan u niet zacht bekoóren?
Hy vult de verskens aen, als waer' het toovery,
Stopt ze op, gelyk een pyp, trots fyngeslepen ooren;
Rekt ze uyt, gelyk het leêr, trots hemelharmony.

Laet onzen taelpatroon, Desroches, zelf erkennen:
‘Het goede schryverdom volgt zulk een onderscheyd.’
Den brugschen Helicon draeft voort op eygen pennen,
En kleppert met den *Den* regt naer de onsterflykheyd.

Maer diën schryvrenhoop, met hunne van der Palmen,
Met hunne Bilderdyks, en zulke snaeken meer,
Verkrachters van den *Den,* hoe luyd hun naemen galmen,
Verzinken eens in 't niet, en dan - is 't onzen keer!

Te Brugge, in 't eerste jaer van 't Vlaemsche Spelling- ende
Taelrepublieksken, door een protestantenbende.

VIII.
Naïveteit.

Waerom steeds in uw Fransch het Vlaemsch zoo te verweeren?
- Opdat wie 't Vlaemsch niet kent, als meesters ons zou eeren.

IX.
Aen een nieuwen Grammaticaster.[aant.]

Al weêr een Spraekkunst naer 't recept
Van O. gefabriceerd,
Gy, die niet meerder denkt dan schept,
Wat gy moest leeren, leert;
Al weêr een ei slecht uitgebroeid
In uw gebuermans nest;
Al weêr een Spraekkunst zaemgeknoeid,
En 't land er meê verpest -
Een Spraekkunst zonder kunst van tael,
O lastige pedant,
Die 't Vlaemsch zoo goed kent als een wael,
Vreemd aen ons Vlaenderland.
De Tael is schepping van de luit,
Of van de schrandre veêr;
Daer stroomt haer schoon- en volheid uit:
Zy waken voor hare eer.
't Is onkruid wat uw domheid zaeit
Op dezen naekten steen.
Die eksterklapt of papegaeit
Verdient de muit alleen.

X.
Schaepsgezindheid.

Uw bleetend neusgepraet van *steêrt,* en *peêrd,* en *weêrd,*
Blyft onverwisseld taelwelluidendheid braveeren;
Als scherp en schor gekras, welks eeuwig wederkeeren
Het zamensmeltend koor van zoete stemmen deert.
De lieve nachtegael, die ingeschapen zanger,
Tot bardeken in 't ryk van 't woudgezang *aenvaerd,*
Verwisselt toon en trant, en, van die kunstgreep zwanger,
Bespot hy 't dom geblaet der schaepkens, u zoo *waerd.*

XI.
Letterhagel.

Het Vlaemsche Taelgeschut, dat 't Flandrophobendom
In duigen schoot, is zoo men wil, vernageld.
Een onverbidbre accentendrom
Heeft heel den letterstam behageld.

XII.
Zamenspraek van den Dag.[aant.]

- Zeg, weet gy wel waerom er zoo veel kunstgezellen
Van daeg ter Hoogeschool in stoet geweest zyn, vrind!
  - Wel zeker, ja, by pot en pint!
't Was om te weten hoe men *Uitzet* heeft te spellen,
Met *i* of *y.* Gy ziet, 't was van belang. - Gewis!
En wat toch hebben zy beslist, die Taelstudenten?
- Dat *uytzet* met een *y*, de dobble is. - Seldermenten,
Die hollandsche *i,* myn vriend, is al hairklievery:
  Ik hou het met de dobbele Y.

XIII.
X.F. Vaderlander (!).

't *Flamand moderne Belge,* o X.F. Vaderlander,
  Schreeft ge op uw vreemden Spellingstander,
En dat verdedigt ge in 't *moderne* belgisch Fransch.
Verzaek uw' naem niet; die ten minste is vaderlandsch.

XIV.
Archeomaen.[aant.]

‘De letter stelt ons vaek der woorden beeldnis voor.
Treft niet de b**O**l te zaem des lezers oog en oor?
En ziet gy biet in **B**aerd 't appendix van de lippen;
Hoe zult gy aen de k**r**am, die naer u g**r**ypt ontglippen?
Staet **I**a niet vast gelyk een onverschrokken held,
Terwyl ge by 't p**A**let den ezel ziet? vermeldt
De w**Y**n den beker niet? toont niet de **W**ant vier vingeren
Die zy omkleedt? toont niet de **S**lang, haer wonder slingeren;
De **Z**waen, of liever **S**waen, haer hals, die aerdig buigt,
En van de aenvalligheid der kronklende Esse (S) tuigt!
Ja, de oude Spellingtrant, nog maegdlykschoon en zuiver,
(Is 't wonder, zoo ik by 't verhael dier schending huiver?)
Dat was het neusje van den zalm, dat 't kruim en puik,
Zoo deerlyk eens verknoeid door 't Siegenbeesch gebruik.
Kan zet**h**el zonder **h** ons wel een rustplaets bieden?
Doet reeds de **S**lingering der **S**weep niet angstig vlieden?
Hervindt ge in 't galghevel**T** niet hare beeldnis? Gist
Wat **C**ingel zeggen wilt, zoo 't woord de **C** ooit mist!’
Zoo sprak Archeomaen: 'k vertel u geen vertelsel,
En zacht stierf hy den dood van menig dwazer stelsel.

XV.
De twee Nachtwakers.[aant.]

Het was een zwarte winternacht.
't Sloeg tien nu, en der straten wacht,
Die uit twee mannen slechts bestond,
Riep 't nachtsein 't stedeken niet rond.
Zy had wat ander werk! de een held
Had d'andere in het zand geveld,
Na zwaren twist en fel verwyt.
Een dievenbende in tusschentyd,
Die onderling geen twisten had,
En stil gelyk een muisje zat,
Brak knapjes in een rykmans huis,
En droeg er, zonder veel gedruis,
Het geld met zware zakken uit.
By 't steigeren van Titons bruid
Uit haer verkilde koets, was 't paer
Nog trouw aen twisten met elkaêr,
Ras lekte deze diefstal uit:
Daer stond nu de een en andre guit,
In plaets van elken loozen dief,
Voor Themis, die het strafzwaerd hief.

De regter sprak met streng gezicht:
‘Waerom vergat gy zoo uw pligt,
Gy, die daer staet, onwaerd zoo'n post,
Of gy geen tien schier tellen kost.’
En de een zeî: ‘Heer, myn kameraed
Die volgens J. Desroches praet,
Riep eeuwig 't eigen straetgerel:
‘Bewaert uw vier en keêrsken wel!’
En (Siegenbeek, gelyk gy weet,
Bewyst de zaek in 't lang en breed)
't Moet wezen, zoo men rigtig spell':
‘Bewaer uw vuer en kaersje wel!’
Desroches stelsel bleef zyn leus,
Wat of ik aen dien lettergeus
Bewees, en koppig bleef de gast,
B.....s tweede boekdeel vast.
Gy ziet, o regter, 't feit was zwaer,
En... - ‘En, gy zyt een zottenpaer,
Riep de andre. Gaet ter school, en schryft
Een Spraekkunst, waer m'in handel dryft,
En daelt als meesters in het graf:
Ik stel u allebeiden af.

Gy, Belgen, die de Tael bemint
En Spellingskampen, stekeblind,
Twist langer om een letter niet,
Maer zwaeit den staf in 't Taelgebied!

Verplet er mede 't aepgeslacht
Dat om uw Jansenismus lacht,
En onze volkzelfstandigheid
Intusschen kaelplukt. - 'k Heb gezeid.

XVI.
De Purist.[aant.]

B. werkt gelyk een goudmynslaef,
En schreef reeds 't achtste dik *octaef,*
Opdat hy eens den schat ontgraev',
Dien Bilderdyk, noch Weiland vonden.
B. nu, de gryze schoolpedant,
Die 't anarchieke Vlaenderland
In éénen zelfden Spellingband,
Na dertig jaren heeft gebonden;

Het Letterziftend brein omhoog,
Ontdekte eens, met verschrikkend oog,
Dat naer onze uithangborden vloog,
Een' nieuwerwetschen Spellingketter.
‘De een aep (riep hy) volgt d'andren na!
Te regt dat ik verpletterd sta.
Wat wordt er nog van Belgica?
Hoe!... KOFFY met een C, die fransquillonsche letter?’

XVII.
Grafschrift voor zeker Tydschrift.

Hier rust B.....s arme telg,
Door hem gedoopt ‘den waeren Belg’,
Die d'adem, veel meer dan den geest,
In 't tweede nommer heeft gegeven.
De wormen houden om hem feest,
En, ach! de ware Belg blyft leven!
Rust zacht, B.....s arme telg,
Door hem gedoopt ‘den waeren Belg.’

XVIII.
Godt.

‘Godt, zy geschreven met vier letteren:
't Teelt zoo geen meervoud aen’ leert nog de Dionys
Van zeker dorp, als distinguist zeer wys.
Wie anders schryft, zal hy verheidnen en verketteren.
Des Salmons brein is kindsch, maer zyne kruin is grys.

XIX.
De bonne Société.[aant.]

't Fransch, zegt een anoniem, in 't Fransche zeer ter sneê,
By 't heffen van den B..schen Spellingstander,
Is overal de Tael der *bonne Société.*
Ik hou die tael voor evendeugend als een ander,
En zeg slechts tot dien fransquillon:
Bonne Société, myn goede vaderlander,
Dat is geen Synoniem van *Société B...*

XX.
Aen een Brusselschen Spellinginquisiteur.

Vergeefs wilt ge ons ontbelgen en verketteren,
Gy, die het Vlaemsch wat min dan 't Brusselsch Fransch bemint,
De tael bestaet uit woorden, vrind,
Niet uit accenten, of uit letteren.

XXI.
Coterie.[aant.]

B..... noemt de heeren der Commissie
Een *Cotery,* met uw permissie!
In plaets van *Coterie,* zoo 'k meen.
Hy is wat stout, wanneer hy aen dit woordje lotert.
Als ik zyn schriften lees, dan slaep ik en met een,
En diende wel eens opgekoterd.

XXII.
Voorzichtigheid.

Wy, flandro-belgische moderne Protestanten,
Zyn 't minste niet beducht voor Contraremonstranten:
Van ons bestaet er, by geluk,
Slechts onze naem in druk.

XXIII.
Opgewarmde Koolen.[aant.]

‘Den waeren Belg’ welligt is 't een nieuw syllogismus.
- O neen, 't is enkel 't opgewarmde Desrochismus.

XXIV.
Averechtsche Troost.

Wanneer ik hoor van protestanten,
Denk ik aen 't oud genadevier.
Men brandt niet meer die vreemde kwanten,
En gunt hun boeken zelfs kwartier.
Nu, laet ze vrolyk schryven, wryven
En drukken in al hun verdriet:
Zoo lang in Belgie ratten blyven,
Ontbreken hun de beulen niet.

XXV.
De tyd zal leeren.

Wat gaet men doen, met wysberaden zin
Om 't waer geloof en de echte Spelling voort te planten?
- Den Cathechismus drukken in
De Spelling van de protestanten.

XXVI.
Fiat Lux.

Leest myn verklaringschrift, mynheeren,
Dat ik, op 't raedhuiskussen, schreef.
Ik kome 't Desrochismus leeren:
'k Verklaer al wat nog duister bleef.
- 'k Bemin B....., maer de waerheid
Nog meer: 'k verklaer u tot myn spyt,
Dat gy, trots al uw zonneklaerheid,
Een helleduister schryver zyt.

XXVII.
Toepassing.

De beste Tael, zegt Arouet,
Is die meest puikgewrochten telt;
Een woord, dat scholentwist verplet,
Zoo 't ook de beste Spelling geld'!

XXVIII.
1841.

God dank! ik werd in de eeuw geboren
Van heil, verlichting en genot,
Waerin wy 't helder gaz zien gloren,
Et 't stoomgebruis met d'afstand spot.

Waerin men aenplakt t'alle kanten:
Voor.... eene onfeilbre medecyn,
Waerin afschuwbre folianten
Door dagblaên trouw vervangen zyn.

Waerin de Belgische uithangborden
Geschreven zyn in 't modefransch,
En niemand onzer knap kan worden,
Zag hy Parys niet gaêr et gansch.

Waerin er zoo veel stads cadetjes
In Herkles baerd hun bleeke kaek
Fier encadreren, allernetjes,
Naer drolligen Paryschen smaek.

Waerin het meêly alle harten
Beweegt.... in drama of roman,
En onze schilders Rubens tarten....
Door baerden *à la Soliman.*

Waerin het eerste woord der baker
Aen 't kleentje fransch is, hoe bedroefd,
En schoen- en baerd- en kleêremaker,
Op d'eernaem van *Artiste* snoeft.

Waerin de goede protestanten,
Niet meer ten vure zyn gedoemd,
Wanneer de pen dier letterkwanten
De Spelling van B..... roemt;

Waerin geen scholemeesters langer
Te vinden zyn in Flandria,
Maer enkel onderwyzers, zwanger
Van koddige grammatica;

Waerin er Spraek- by Spraekkunst uitkoomt,
En niemand schier te spreken weet,
Waerin een verzenbronwel uitstroomt,
Zeer hooggevierd door.... den Poëet.

Waerin het krielt van Professoren
Altyd een *hooggeleerde* drom,
En, ja, hoogleeraers hoog ziet gloren
Aen eenig klein Collegium.

Waerin er zoo veel groote heeren
Volheerlyk leven.... op crediet,
En ge even zoo veel fransceleeren
Als vreemde paterskappen ziet;

Waerin men zelfs der schepping Vader
Verfranschen wil, en 't Vlaemsch geslacht
Zoo 't eenig kerkeboek doorblader',
In 't Vlaemsch niet bidt, als te ongeacht.

Waerin.... maer 'k zou geen einde vinden,
Zoo 'k deez' verlichtingseeuw beschreef.
Ja, 'k dank den Hemel, goede vrinden,
Dat ik in een en veertig leef.

XXIX.
Klinkende Argumenten.[aant.]

Vergeefs is tegen onz' B..... al uw prenten;
De Meester krygt toch uit 's lands schatkist ieder jaer
Twee duizend en vyf honderd argumenten,
Die u weêrleggen zonneklaer.

XXX.
Spellingtwist der XVIe eeuw.[aant.]

De Spelling broeide eens in het oude Latium
Geen' twist, of zy werd ras na heur geboorte stom,
Als nog vereende kunst der vaedren tael bleef sieren,
't Gebruik zyn vonnis sprak, en van elkeen deed vieren.
Maer thans, wat tweedragtpest sluipt zoo veel boezems in?
Thans, dat kortzichtigheid, met diepverwaenden zin,
Haer overtollig wil verfraeijen. Stoute knapen!
Wat biedt er uw te kiesche onzinnigheid geen wapen?
Deez' sleept een marmersteen ons toe, met vroom gemoed;
Die durft, o tyd, aen uw verpletterenden voet
Een half geknot pilaer betwisten, of het wagen
Beroeste platen stout te ontsluîren, uit de dagen
Van Romulus; of spelt, zoo bly als onversaegd,
Een oude roomsche munt, door de eeuwen afgeknaegd.
Eene andre weder van die scholen-martelaren
Doorsnuffelt vroeg en laet de perkamenten blâren,
En brengt, by een verminkt of slecht ontcyferd woord,
Slechts domme neevlen en belachlyk' onzin voort.

Zoo woedde dolle twist sinds lang, by schoolverkeerdheid;
Tot eindelyk de stem van scheppende geleerdheid

Zich ophief tegen haer. O Valla, Despauteer,
Dien zegen dankt zy u; u, onverganklyke eer!
Zoo lang oud Rome zweeft op kittelkeurge tongen,
Wordt u door eeuw by eeuw het loflied toegezongen.
Ja, sinds die lentezon begon weêr Maroos tael
Vry te aedmen. Dan, de hoop op vasten zegeprael
Werd in de kiem verstikt: nog leefde in menige aderen
Verblinde woelzucht; er verscholen nog verraderen
In 't donker: Erostraet viel weêr den tempel aen,
Waerin men 't kunstaltaer der eeuwge Stad ziet staen.

O, 'k smeek u allen, die voor 't heiligdom blyft gloeijen,
Laet in geen Spellingtwist uw denkingskracht vervloeijen.
Voedt 't euvel niet, dat, als een uitgeborsten vonk,
Ontblakert, voortsnelt en vernielt al wat het vond.
Om ééne boekstaef, die men uit haer gryzen zetel
Wil dryven of herstelt, geen ban: doem niet vermetel!
Genoeg, o broeder, zoo hier door geen duisterheid
Haer sluijer over 't regt begrip der rede spreid'.
Hecht weinig waerde meê, doorziende Taelkunstzonen,
Om met een streep of kap der lettren hoofd te kroonen.
Laet vry dit over aen Atheen, zoo de aerd van 't woord,
Naer vastgesteld gebruik, uw pen daer toe niet spoort,
Den twyfelaer tot licht: zoo strekt een zuil, gestegen
Op 's reizers baen, ten gids van onbekende wegen.

XXXI.
De twee Meesters, en de twee Uithangborden.

A.
Dag, beste Piet; 'k ben bly van u te zien.
Wat 's dat?.. van waer zoo bleek?... moet gy misschien
Als in 't jaer twintig wederom u biên
Tot nieuw exaem, om Meester voort te blyven?

B.
O dommigheid! o diepëllendig land!

A.
Miskent men u? verloort ge een goeden klant,
Een rykmans kind, met klinkende verstand
Bevoordeeld?

B.
Dierbre vriend, hoe kan het wezen?
Dit, met myn eigen oogen zien en lezen!
Ja, hun ontsprong van gram een eedle traen.
Verbeeld u, vriend, ik ging met iemand wandelen;
Terwyl wy van het Grammatieke handelen,
Blyf ik voor myn gewoone herberg staen.

't Bord was vernieuwd; ik kyk er naer toevallig,
En zie (*horresco referens!*) toevallig
In 't *Mechelsch Maegdeken,* en zonder *g*
't Woord *Megchelsch.*

A.
Wel, die zou daer niet ter sneê
Zyn ingelascht.

B.
Hoe zouden 't kindren spellen
Toch zonder *g?*

A.
Daeraen moet ge u niet kwellen.
Of wilt gy, dat m'een kinderlyke, alsmeê
Een mannelyke spelling, nu zal tellen?

B.
Woordspeling! foei!... voor myn estaminet
Zoo'n gruweldaed! ik zweer het, van myn leven
Zal ik my naer dien kroeg niet meer begeven.

A.
Wat stoort ge u aen een uithangbordje thans?
Vindt gy te Gent niet menig kluchtig wonder;
Als: 'Men verkoopt alhier gemaekte mans'
En 't woordtje *kleederen* zeer ver daeronder?
En u ontsprong een traen!... wat malligheid!
Dat 's niet met al, myn vriendje, waer ge om schreit.

Ik, ik heb regt te spreken van myn kwelling.
Ik huiver nog... wat vreemder yslykheid!..
O ja, dat is een doemenswaerde Spelling...
Voor welke slechts een Siegenbeker pleit!

B.
Wel, spreek dan toch! verkort wat uw vertelling.

A.
Hoe kan er zulke aertsdommigheid geschiên...
Op myn estaminet staet nu: *de Wage!*
WA zonder E... wat onverdraegbre plage!...
Neen, men zal my, daer 's avonds niet meer zien.
Veronderstel men schreef met de eigen letteren:
‘Wy wagen met den wagen ons ter baen’,
Zou men die Spelling niet te regt verketteren?
Hoe trof men toch het onderscheid hier aen
Van Werkwoord en van Substantief?... Verpletteren
Moet zulk een fout een' onderwyzer.

B.
Wat?
Die *e* ware aen een wagen 't vyfde rad.
In 't Werkwoord is die letter overbodig:
Het onderscheid volgt uit den zin genoeg.
De klemtoon....

A.
Zwyg: uw *g* is zeer onnoodig.

De *ch* sluit aen beide sylben... voeg
Daerby...

B.

Zwyg zelf, en loop naer uwen kroeg,
Of, boereknaep, keer weder tot den ploeg.
Wat spitst gy tegen my uw scherpen nagel!...
Keer tot den stal, gy, aepken van B.....,
Die eeuwig praet van zonneklaerheid, en
Den grootsten nachtuil blyft, die iemand kenn'.

A.

Wat raest hy, die verwaende Siegenbeker?...
Gy, lasteraer van d'eersten letterwreker
Van Vlaenderen, gy, domoor!

B.

Welke schand!
Wat minder trots!.. geen taelgeleerde vreest er
Voor zulk een dwerg: gy zyt geen heksenmeester.
O, had ik hier myn palmenplak ter hand!

A.

Hou daer! ik hoef zoo verre niet te zoeken.

Daer vliegt een klap: zy schreeuwen, vechten, vloeken.
De letterstryd werd warm: een bloedstroom liep,
Dien men (God dank!) in inktstroom ras herschiep.

Het is gedaen, o Magistraet, met orden,
Met goed verstand, met vriendschap, deugd en eer,
Ja, alles stort in d'ouden baijert weêr,
Zoo gy niet waekt op Belgische uithangborden.

XXXII.
Gegeven Eindrymen.

Hoe lang woelt de oorlog voort in 't	bied?
Spellings ryksge	
Zoo lang Desroches nog een pers voorziet	schyven,
van	
Zoo lang een domme hoop den	niet
stadhuisstoel ge	
En er in Belgie nog Bonaciussen	blyven.
Waer is de Jakob Grimm, die hen	zal
bekeeren	
Van Letterklievery? zy schryven toch zoo	geerne
Van wat zy niet verstaen, het vall' gelyk	all',
het v	
Al lache elkeen met hen, zelfs eenig jonge	deerne.
Dat vry hun schaepgebleet,	meer',
Westvlaendren door, ver	
Dat op hun Spraekkunstbroei	pronken,
Grammatikasters	
Dat B.. B..... pryz', B..... B.. ver	eer':
Hun glorie schittere uit in stoute phosphor	vonken!
Als voor hun zwanenschacht, vol ziel en	zy,
poë	
De palm van Bilderdyk en Burger neêr	allen,
zal v	
Herkent men in hun werk den nektar van	by,
de	
En ieder ware Belg staekt by hun	't mallen.
schoolplak	

XXXIII.
Scheidings Protocollismus.

Protocollisten van de Scheiding, blyft maer razen.
Wy lachen wat met B.., en met zyn domme ukazen.
Geen Scheiding tusschen Zuid en Noord in 't Taelgebied!
Die grondonschendbaerheid ten minste ziet
Gy ons verweeren, Spellingbazen.
De troon der Tael, omschald van 't Nederduitsche lied,
Rust vast op twee paer eeuwen.
Vry moogt gy als pedanten schreeuwen,
Of sissen als slangen, of huilen
En knappen als uilen,
Of grommen
En brommen
Als beêren of beeren, of bleeten als schapen,
Of morren
En knorren
Als andre viervoetige knapen;
De pylers van den troon der Tael verknaegt gy niet!
Hier baet er geen roede
Ten bloede,

Geen smyten of smakken
Met plakken,
Geen schoolvossengrillen,
Geen brillen,
Geen schryven
Of wryven
Met accenten,
Geen prenten
Van mannen vol klassiek verstand,
Gelyk ‘den waeren Belg’ of Roomschen ‘Protestant,’
Geen magazynen van die *De* voor *Den* vervloeken,
Vol met Desroches Woordenboeken,
Geen gediplomeerde professoren,
Of gezworen
Traductoren,
Geen Standaerden, kransen of distels,
Geen Antwerpsche of Brusselsche epistels,
Geene improvisatie,
Eilacy!
Geene Spraekkunst-compilatie,
Of letterdiefstal vol tentatie,
Geen protestatie,
Vol Brugsche minnelike gratie,
Van drukkers
Of letterkrukkers;
Geen Desrochistenlans,
Geen belgisch Vlaemsch of belgisch Fransch,
Ja, zelfs, ik zeg 't u in der waerheid,
Geen zonneklaerheid!

Tot schat van de eigen Tael, wier lauwer opwaert schiet
In Zuid en Noord, ryst daer een broederpaer van Leeuwen:
Geen scheiding tusschen Zuid en Noord in 't Taelgebied!

XXXIV.
Geesselslaegsken.[aant.]

O Vlaemsche droomer van de Nederduitsche Spelling,
Gy, zonder lier en styl, met syllogismenbyl
Alleen gewapend, staek de onnutte schryflust-kwelling;
Het Spellingskleed der Tael plooit zich naer lier, en styl.
Het grys pedantendom speelt vruchteloos den meester:
't Volk is geen kinderschool; de kinderplak, geen veêr.
De ceder van de Tael belacht den Spellingheester:
Hoe fraei gy hem besnoeit, hy 's brandhout, en niets meer.
O lettrencasuïst, ontwyk der Taelkunst outer!
De reednaer zwaei' daer vry 't luchtzuivrend wierookvat;
De zoon der Poëzy spreek' tot de vlam: Blaek stouter!
Gy, zwyg, die met uw inkt zyn outer slechts bekladt.
Uw Dulcinea kan geen *waeren Belg* belezen,
Hoe menig lans gy ook voor haer verbreken wilt.
Zweer tot den dood haer trouw, en, vriend lief, kan het wezen
Sta dan Desroches naem de laetste op uwen schild.

XXXV.
De Bilderdyker.

Heel Vlaendren ligt weêr overhoop;
Geen vlaemsche pen bleef onversneden,
Opdat men ze in den inktpot doop',
En voor de Spelling zy gestreden.

De Taelvlag wappert wijd en zijd;
Het vreêkanon is niet vernageld:
Vliegt ieder niet ten letterstryd?
Ligt niet de letterstam *behageld?*

Men haelt van Maerlant uit het graf,
Waerin hy eeuwen lag bedolven,
En knielt voor 's Vaders vederstaf:
De twistïnkt stroomt met volle golven!

De kranten staen half vol gedrukt
Met voor- en tegen protesteren;
En Gent is weêr ten kamp gerukt
Om tegen Brugge zich te weeren.

Gelijk toen Artevelde..... Maer
Die zaek is nu wat lang geleden:
Wy raken ditmael niet die snaer;
En wy vervolgen onze reden.

Ja, 't geldt het Spellings ryksgebied:
Ons land geraekt vol protestanten.
De mutsaerts kraken nog wel niet,
Maer 't oorlogsvuer blaekt t'allen kanten.

Des meesters en des leerlings schacht
Wil zich met 't A B C bemoeien.
Hier wil men *klucht* en ginder *klagt;*
Hier *vleien;* ginder *drayen, knoeyen.*

Ik, half gerugsteund door de veêr
Van Bilderdijk, zoo hoog gerezen,
Zeg zachtjes: ‘Vrienden, ik heb de eer
Nog niet van overtuigd te wezen.

Sus! wat toegevendheid voor my,
Al ware ik ver van 't pad geweken:
'k Wil (wie er voor een stelsel stry')
Den vinger in de wonde steken.’

Eenparigheid is wenschelijk,
En vast zeer wenschlijk in gazetten;
Voor my, 'k eerbiedig Bilderdijk:
Hem schreef geen overheersching wetten.

Schoon is het woord eenparigheid;
't Verwekt gewis een zoete blyheid;
Ik ook, ik ben er door gevleid,
Maer dat begoochlend woord van vryheid!...

'k Weet dat men zich het hoofd doorkloof
Voor een eenvoudig lettergreepjen;
Maer in dien tyd was 't voor 't geloof
En nu is 't voor een letterstreepjen.

Dat men geen inkt of bloed vergiet'!
Zoo moge ons land in vrede blyven.
'k Bevechte 't nieuwe stelsel niet.
De zaek is maer van wel te schryven.

Schrijf in de spelling die minst slecht
Of best u toeschijnt goede werken:
Geen letter die de vlucht ontzegt
Aen opgewassen arendsvlerken.

Win door uw kunst een hoogen stoel
In 't eerechoor der letterbraven.
Dan noemen u, met trotsch gevoel,
Als broeder Belgen en Bataven.

Een plooi op de eene of andre wijz'
In 't kleed der tael kan weinig scheelen:
Verdient zy daerom minder prijs?
Zal zy daerom min 't harte streelen?

Is vader Bilderdijk een pruik
Omdat hy niet zijn stelsel ruilde
Voor 't nieuwerwetsche schoolgebruik,
Noch onder 't schild van Weiland schuilde?

Voor my, 'k speel voor- noch tegenrol;
Ik, noch Behaegel kunnen baten:
Wat held braveert de protokol
Der nieuwe Spellingspotentaten?

Zy spraken: ‘Vrienden, schut de kunst,
De welvaert en den roem van Vlaenderen.
Winne ééne Spelling aller gunst,
Of onze Taelboom vliegt aen spaenderen.

De Tael lag sedert eeuwen ziek;
Men kappe en kerve, en zalv' haer kwelling;
En voor der Lettren republiek
Rijz' nu de monarchy der Spelling.

En zegg' 't verbazend nageslacht:
In 't jaer toen landtwist voort bleef leven,
Toen ieder schier verschillend dacht,
Werd er eenparig eerst geschreven.

Dat was toch eene omwenteling
Die menige andre waerd kon wezen.
De veder strekte tot een kling,
En ieder moest weêr leeren lezen!’

Ik ook, ik wensche dat de vreê
Ras veler schrijflust kome prikkelen:
Eerlang vervult zich wis myn beê:
Het geldt hier toch maer acht artikelen.

En roepe alsdan wien 't razen voeg':
‘Commissie trots de Constitutie!’
Voor my ik heb alreeds genoeg
Aen eene Spellingrevolutie.

Maer 'k heb hier reeds te veel gedicht:
Het aepgeslacht mocht my verketteren;
Gy weet, die soort verwart zoo licht
De Letterkunst en kunst der Letteren.

1840.

XXXIX.
Epistel aen de letter Y.[aant.]

Mutemus clypens.
VIRG. *Aen.* II.

Ik wensch u goeden dag, o goede moeder Y,
Gy, die u beurtlings in onz' letterkramery
(Gelyk de vorstenstam van Henrik, en zyn neven)
Ziet op den throon gesteld, en van den throon gedreven;
Gy, die, met moeder A, gantsch op uw eigen hand,
Een woord beteeknen moogt, een stroom van Nederland,
Waerin de Goesche Zwaen heur zoeten toon deed schateren,
Terwyl ge uw dartle golf rond haer, verblyd, deed klateren;
Gy telg van vreemden stam, en die reeds Pythagoor
Tot sprekend zinnebeeld van 's levens weg vorkoor,
Als openbaerde uw vork, wier top we uit een zien loopen,
Het pad van die hun ziel aen deugd of ondeugd knoopen.
Die geheimzinnigheid, neen! zoek ik in u niet,
O eeuwge bron van twist, zoo lang er inkt nog vliet.

Dat Piet en Paulus, 't slyk sints gistren pas ontsproten,
Hun huisstam dagelyks met een groot man vergrooten,

'k Ga liever d'uwe na: in 't mildstbevoorregt oord
Ontstond ge, by 't geruisch van heerlyk lierakkoord.
Dit klinkt zoo nog al hoog: de tale der Homeeren
Is godlyk: *ergo,* gy. Dit wilde ik hier beweeren.
Van 't fransche mengelmoes (ô wisselvalligheid
Des adeldoms!) wordt gy door andren afgeleid.
Maer te onregt poogt men zóó veel jonger u te maken,
En gy zyt toch geen maegd, die nog moet voort geraken
En komen tot fortuin: oud zyt gy, adeloud;
Door grootjen Ypsilon voor echte telg aenschouwd.
Met Romes tabbert zaegt ge uw schouder laet omhangen,
En 't voller *Dsephourous* door *Zephyrus* vervangen;
Maer de yklank kryschte vast, in 't Roomsche Spellingryk
Niet onwelluidend rond, den kreet der pyn gelyk.

Grootvader Maerlant wist van u niet veel te spreken,
En, ja, tot heden toe mocht de I uw scepter breken
In 't dagelyksch gesprek, daer waer de Lei het ras
Der Menapieren zag verspreid rond haren plas.
Hoe zacht is de oude tael in een Westvlaemschen gorgel;
Niet zelden zangerig, als 't wouddoorgalmend orgel
Van 't nachtegaeltjen. Ja, de tong der hupsche meid
Wint (dank uw moeder I!) daer nieuwe aenvalligheid.
Hoe zoetjens murmelt zy, wanneer ze met een: Achje!
U lispt: ‘Miin vriendeke, kus mi! tot een goê dagje.
Als ik u buuten huus verdwinen zag, wa' piin!
Miin zoete vriendeke, zâl j'altiid trouwe ziin?....’
Verleidendlieve tael op Vlaemsche maegdenlippen,

En die in liefdezang aenvallig schynt te ontglippen:
'k Beken 't, tot weer der Y heb ik hier luttel zin.

Ginds bant men uit het schrift u weg als een boelin.
'k Zie Siegenbeek, de roede in toegepreste vingeren,
U geesselen, en zelfs den ban u tegenslingeren,
En slechts in 't vreemde woord (een nietig medely'!)
U toegang gunnen, meest ter dienst der bastaerdy,
Terwyl u Bilderdijk genadiger behandelt,
En u, op Poirters spoor, in woorden, niet verwandeld
Tot vuige onechtheid, stelt, en voor dit onderscheid
(Hoe moeielyk dit vall', naer zyn bekentnis) pleit.
Nu, zustertjen des zes en twintig, hoe pedanten
U schutten met hun veêr, of tegen u zich kanten -
Taeljansenisten en zoo streng, als 't Spaensche rot
Het was ter eere van den duivel, zynen God -
Die woedend aengehitst ten stryde voor de letteren
(Geen letterkunst) elkaêr verezelen, verketteren;
Dat 's zeker: Nederland wydde u tot burgerin
Van Alfabethenburg sints vier vyf eeuwen in.
En Holland-zelf blyft in een woord uw regt erkennen:
Ja, als een Van der Werf - door 't heir niet aen te schennen
Van d'Iber uitgebraekt - houdt gy heldhaftig stand
In Leydens eedlen naem, den roem van Nederland.
Ook staet ge fier te pronk in menig achtbren bondel.
Gy waert het liefjen nog van Poot, en grooten Vondel;
En tot vergoeding, dat u 't Noord als bastterdtelg
Verschopte, wierpt gy u in de armen van den Belg.

Maer op een morgen vroeg, in nieuwheidzucht ontsteken,
Bestond een schoolgod hier het: *Fiat lux!* te spreken.
Die Taelwetgever vond in *draeyen,* zonder E
Vóór de Y gesteld, vermaek, en schreef, uit zucht tot vreê,
Gedraeyd, met Y en E, terwyl hy u verbande
In *vleien.....* Groote God! wat Spelling overmande
Het vlaemsche Belgie, van grammaticasters vol,
Van goede schryvers leêg, of nagenoeg. Hoe dol!
Ja, ik voorzie den tyd (laet *liGchaem* zulks getuigen)
Dat *MeGchelen* voor de ingedrongen G zal buigen!
't Oneigen wortelwoord by al dit wargespin,
Sloeg toch alreeds den boôm aen d'aerd der letters in:
GeriGt, en *reGt,* 't is mooi!.... moet *re-en* dan en *richten*
Al die betwetery van domheid niet betichten?
En vat gy niet: waerom? genoeg, vat ge, op wat wyz':
Magister heet gy straks, al ware uw hair niet grys.
Voor my die regelmaet bemin, en geen *eclipsis*
Voor zonneklaerheid hou, is 't een *Apocalipsis,*
En 'k strompel zachtjens voort met vader Bilderdijk.

Als nog de rukwind bruischt, die onlangs ryk by ryk
Omschudde, en morgen licht de storm op nieuw kan donderen,
Moet de onbestendigheid, Y lief! u niet verwonderen.
Men zegg' nog: *Et adhuc sub judice lis est,*
Uw throon staet immers maer, als andere, ongevest.
De goede tyd is heen van spellen slechts uit slenter,
En 't hoofd geraekt op hol aen menig ouden prenter.

Ik-zelf heb, op het spoor van schrandren Lelyveld,
U lang alleen tot grens der lettergreep gesteld.
Door drukkersproeven wys gemaekt tot myner pynen,
Stel ik nu alom, in *myn* zoo wel als *mynen.*

Sints tien jaer min of meer brak in het zalig Zuid
De gloênde omwenteling van onze Spelling uit;
De spreuk: ‘De letter doodt, de geest baert ziel en leven,’
Was voor de mannen van die dagen niet geschreven.
O, kwam de tyd, dat men veeleer den breeden kring
Der Tael doorliep met alomvattende oefening;
Dat men op letters min, op woorden meerder lette,
En 't hoofd aen Gallicism en Germanism verplette!
Doorgroef, doorwroette men der taelmyn diepen schoot.
Doorpeilde men den schat, dien zy den vaedren bood.
't Jaer Veertig is ontwaekt, dat wondren moest zien dagen;
Maer van de tael als tael hoort men niet veel gewagen.
Kwam 't kunstig Vreêtraktaet tot stand!.. Wist, hoe men spell',
Het Zuid niet min dan 't Noord!..... Ik hope; gy, vaerwel!

July, 1840.

Aenteekeningen.

Spellingsoorlog.
Eerste Zang.

Bl. 1, *v.* 1 *en* 5.

> O Vondel,.... uw cyther straelt
> Ginds naest uw Roskam my ten ginds in 't oog.

Wat letterminnaer is met Vondels *Lucifer* en *Roskam* onbekend, het eene een meesterstuk van verhevene verbeelding, het andere wegens puntige snedigheid opmerkelyk? In het laetste leest men de volgende regelen:

> Want waarheid (dat 's al oud) vindt nergens heul, noch heil.
> Dies acht men hem voor wys, die vinger op den mond leit.
> O, kon ik ook die kunst! maar wat op 's herten grond leit,
> Dat welt me naar de keel: ik word te styf geperst,
> En 't werkt als nieuwe wyn, die tot de spon uitberst.
> Zoo 't onvolmaektheid is, 't mag tot volmaektheid dyen
> Van deez' rampzalige en beroerelyke tyên,
> Waerin elk grabbelt tot zyn naastens achterdeel, enz.

Van welk laetste vers wy zeer ootmoedig de variante voorstellen:

> Waerin elk brabbelt tot des Spellings achterdeel.

Blz. 2, *v.* 3.

> Waer Thourout rees.

Halve en driekwart geleerden leiden Thourout van den naem des krygsgods Thor af: Thourout zoude zoo veel als Thors- of Thorhout, d.i. bosch wezen. Is dit, volgens het stelsel des lezers, anders, hy rekene ons het voordragen van dit gevoelen hoogstens voor eene dichterlyke vryheid aen, *cum permissione doctorum,* d.i. der geleerden, en niet der doctors, die toch allen juist geen geleerden zyn.

Blz. 3, *v.* 3.

> Tot peluw strekt Stagires wysgeer, die
> Aen 't menschdom wel twee duizend jaer de knie
> Deed buigen.

La Harpe vangt zyn *Cours de Littérature* aldus aen: ‘Er was inderdaed niets min noodig, dan al het *pedantismus* en al de dweepzucht der eeuwen die de hergeboorte der letteren voorafgegaen zyn, om een naem als die van Aristoteles, aen eene soort van bespottelykheid bloot te stellen... Men heeft hem byna verantwoordelyk gemaekt voor de buitensporigheden zyner geestdriftige aenbidders. Maer de man, die, sprekend van zyn

meester, zeide: Ik ben de vriend van Plato, maer nog meer, der vriendschap, had aen de menschen geenzins 't gezag boven de klaerblykbaerheid leeren stellen, en hy, die hun de eerste geleerd had al hunne gedachten aen de vormen der redenering te onderwerpen, zou zeker voor geene leerlingen mannen erkend hebben, die alles door de spreuk: *de meester heeft het gezeid,* meenden te beantwoorden. Zyn dialectica, de grondsteen der Godsgeleerdheid geworden zynde, maekte zyne leering als heilig, met deze aen die der Kerk te verbinden.... De grenzen van Aristoteles geest zyn gedurende twintig eeuwen de grenzen van den menschelyken geest geweest.'

Blz. 3, *v.* 17.

De Karmeliet, zoo needrig van gemoed.

Adriaen Schoonbeek gaf uit *Histoire de la Fondation des Ordres Religieux,* met platen, Amst. 1688; de verschillende mannenorders beloopen er in ten getalle van twee en zeventig. Op de gene der Karmelieten teekent hy aen, dat zy zich eertyds hermyten van den Karmelusberg noemden, zeggende dat de propheet Elias de eerste karmeliet geweest is, en de stigter hunner vereeniging, schoon hy hun geen geschreven regel achtergelaten hebbe. Op het orde van St. Franciscus zegt hy: een zwaerlyvig boek zou te klein wezen, om al de hervormingen, scheidingen, vereeningen, gedingen, twisten, veranderingen van kleederen en regel, in dit groot orde voorgevallen, te beschryven.... de hervorming der orde van Sint Franciscus

nam aenvang met den jare 1525, en werd gedaen door Pater Mattheus Basci, religieus te Montefacone: hetgene niet zonder revelatien, visioenen, en inspiratien (vergeef de basterdwoorden) gebeurde. Hy veranderde van habyt, dacht het tot den waren vorm van Franciscus habyt gebragt te hebben, en kreeg oorlof van Clemens VIII om het aldus gewyzigd te dragen.

Bl. 5, *v.* 1, *v.* 0.

> En 't mankop, even mild als Bellens, spreiden.

Wie is die milde Bellens, vraegt men? 't Is een rymer van de stad, aen welke volgens Rymenans (in 't stukje *Kerkstormery*) Apolloos *lier* haer naem heeft gegeven. Onder andere tooneelstukken, die niet verdienen, dat men er de tytels van afschryve, deed de heer Bellens een slach van Drama, *Broeder- en Zusterliefde,* prenten; 't is in vyf bedryven, en maer 31 blz. groot, dus niet zonder verdienste.

Zie hier de eerste verzekens:

> Myn kroost, de tyd is daer, waerin gy zonder vader
> U zich bevindt.

Waerop een Catulliaen uitriep:

> Genoeg, myn boekjen!.... ach.... hou stand!
> 'k Ben moede!.... en 't viel hem uit de hand.

Bl. 6, *v.* 12.

> Is 't niet uw hand, die stout de kluister brak,
> Waerin Desroches eens de Spelling klonk?

Schoon de Spraekkonst-schryver P.B. (P. Bincken) by sommigen als vader der accenten doorga, houden de meesten Desroches daervoor. Deze geboren Hollander dreef de accenten door tot beter verstand voor vreemdelingen, tydens het diepste vervul der vlaemsche Letterkunde, toen een Cammaert, die geheel Q. Curtius in heldenverzen berymde, voor een dichtheld doorging. Men raedplege over den man het biographisch artikel: *Desroches en zyne aenhangers in de tael* door Willems in het *Belgisch Museum,* IV. 427-447.

Desroches heeft zelf later de accenten verworpen, zoo als uit zyne grieksche Grammatica blykt.

Tot een staeltje van het wangedrochtelyke Desrochismus, diene het volgende logieke vonnis des heeren Behaegels, over de letter C, waeruit men tevens dezes styl, of de inkleeding zyner denkbeelden, met den regterstabberd omhangen, leere kennen:

‘Gezien hebbende het voorgaende, nopens het gehruyk der letters C, K. en S:
Aenhoord hebbende de pleytingen voor en tegen het enkel letterteeken C:
Gelet hebbende op het ontegenspreekelyk regt der letters K en S:
Overweegende:

1° Dat de letter C, door verscheyden voorgaende nationaele besluyten, verbannen is uyt een zeer groot getal woorden, welke klaerblykelyk van vreemde taelen overgenomen zyn; en dat de natie onwederspreekelyk besloten heeft de letter C, in die woorden door K of S te doen vervangen:

2° Dat de C in de woorden, uyt *de* welke zy nog niet stelliglyk of wettiglyk verbannen is, meer en meer verpligt word, door het regt van 't gebruyk, haere plaets aen de letters K en S af te staen; en, naer den natuerlyken gang van het schryfgebruyk, welhaest niet meer zal gebezigd worden:

3° Dat de schryvers, die de letter C nog willen behouden in eenige weinige woorden welke als nederduytsche erkend zyn, niet overeenkomen omtrent de woorden in welke de C zou moeten plaets vinden; dat de eene C gebruyken, daer de andere zich van K en S, volgens den regel der uytspraek, bedienen:

4° Dat het moeyelyk is de eenpaerigheid onder de schryvende te bekomen, zoo lang de C, die alle haere regten in Nederduytsche woorden verloren heeft, niet geheel uyt de zelve verbannen is:

5° Dat deze verbanning, in allen deele, volgens den regel der algemeene uytspraek noodzaekelyk is; met den doorgaenden gang van geheel het schryfgebruyk onzer natie overeenstemt; en dat, gevolgelyk, het bezigen der letter C tegenstrydig is aen de twee wezenlyke Teelgronden, het spraek-en schryfgebruyk:

6° Dat alle beschaefde volkeren de vreemde woorden, in dergelyke gevallen, naer hunne uytspraek doorgaens gewyzigd hebben:

Besluyten wy:

1° Dat alle de vreemde woorden, welke onze natie, op het tegenwoordig tydstip, in haeren dienst werkelyk aengenomen, voor echt Nederduitsche woorden erkend, en dus genaturaliseerd heeft, dat alle die oorspronkelyke vreemde woorden

met het uyterlyk teeken of livrey der Belgische natie moeten bekleed, en dus naer onze uytspraek en spelling moeten ingeschikt worden. En

2° Dat, gevolgelyk de letter C in echt Nederduytsche woorden niet mag gebezigd worden, ten zy gevolgd van *h,* als in *loochenen, juychen, kagchel, kugchen, rogchel, tigchel, wichelaer;* alwaer *ch* bynae als *k* moet uytgesproken worden: en dat, voor het overig, de letter C moet verbannen worden uyt alle de woorden, die op dit tydstip als Nederduytsche erkend en aengenomen zyn; en dat men dus moet schryven *kabinet, kapitael,* enz.'

Tot dus verre de Thouroutsche schoolregter. Wy vragen den lezer verschooning, van zyn geduld op zulk eene harde toets gesteld te hebben. De heer D'hulster in zyn *Verslag over de Spellingsverhandeling van den heer Behaegel,* heeft dit vonnis, waer niets dan 't *mandons et ordonnons....* aen ontbreekt, insgelyks medegedeeld, en er bygevoegd: 'Men ziet, dat de heer B. in sommige geschilpunten van Spelling met Siegenbeek overeenkomt; maer in de byzonderste is hy met dezen hoogleeraer zoo tegenstrydig, dat hy, blz. 210, over de enkele en dubbele vokaelspelling handelende, zegt: Indien deze gevolgtrekking aen den heer Siegenbeek niet bevalt dan moet ik of hy in de hersenen geraekt zyn (!?).

Zie verder eenige regelen van my over 't gemelde Verslag van professor D'Hulster, voorkomende in de *Bydragen voor Letteren,* uitgegeven door de Maetschappy: *De Tael is gansch het volk,* III. 79.

Blz. 7, *v.* 5.

> Zoo waer dit palmhout nimmermeer herbloeit.

Zegt de hoofdman van 't gilde der Spellingsprotestanten, by 't heen werpen der schoolplak. Ons dunkt, dat de man hier het oog gehad heeft op Achilles, die, by 't wegsmyten des stafs, met gouden nagelen geklonken, uitroept: ‘Ik zeg en zweer een hoogen eed, by dezen scepter, die geene bladeren of takken meer zal voortbrengen, of nog ontspruiten, nadat hy op 't gebergte afgesneden en met het scherpe van bladen en schors ontbloot is. (*Ilias,* I. 233.)

Tweede Zang.

Blz. 17, *v.* 14.

> Vergeet men dan, dat één verwaten lettergreep,
> Die in een heilig woord zich schaemtloos wilde dringen,
> Het siddrend Christendom met rampen dorst bespringen?

Men herinnert zich de verzen van Boileau in zyn twaelfde hekeldicht (*sur l'Equivoque*), daer hy van de Kerk spreekt:

> Elle-même deux fois, presque toute arienne,
> Sentit chez soi trembler la vérité chrétienne,

Lorsqu' attaquant le Verbe et sa divinité,
D'une syllabe impie un saint mot augmenté
Remplit tous les esprits d'aigreurs si meurtrières,
Et fit de sang chrétien couler tant de rivières.
Le fidèle, au milieu de ces troubles confus,
Quelque temps égaré, ne se reconnut plus;
Et dans plus d'un aveugle et ténébreux concile
Le mensonge parut vainqueur de l'Évangile.

De Catholyken namelyk wilden, dat het woord *omousios,* om 't grieksch te gebruiken, d.i. *consubstantieel* (met den Vader); en de Arianen beweerden, dat het slechts *omOlousios,* d.i. van gelyke substantie was. Deze, in schyn zoo geringe, verscheidenheid van uitdrukkingen, is aen de juistheid der orthodoxe spraek niet onverschillig, vermits zy in de oogen der theologanten de Godlykheid van het Woord vernietigt. Er volgt uit, dat eene diphtongue bloedige Godsdienstoorlogen ontstak; beweenelyke waerheid, welke de Dichter eerst zeer gelukkig in de volgende, weggelaten verzen had uitgedrukt.

Elle même deux fois, presque toute arienne,
Sentit chez soi trembler la vérite chrétieune,
Lorsque chez ses sujets l'un contre l'autre armés,
Et sur un Dieu fait homme au combat animés,
Tu fis dans une guerre et si triste et si longue
Périr tant de chrétiens, martyrs d'une diphtongue.

Boileau op het einde der hoven aengehaelde verzen ziet op het Concilie van Bythinie, onder anderen, in 't welk Eusebius van Nicodemie door de redeneringen van Arius misleid, hem van

de excommunicatie deed vryspreken door het concilie van Alexandrie uitgesproken.

Dit doet ook onvrywillig denken, aen de groote twisten, die er in de XIVe eeuw tusschen de doctorale zwarte mutsen ontstonden, om te weten wanneer men *magister noster* of *noster magister* had te zeggen.

Blz. 18, *v.* 3.

.... Wil men dan ons land, bevryd van boeijen,
Gelyk de tael op nieuw met Holland zaem doen vloeijen?

'Men heeft gevraegd in de Taelcommissie, zegt Bormans in zyn *Verslag,* blz. 9, of bij 't voorloopig regelen harer werkzaemheden, het Hollandsch dialekt zoo uitgesloten blijven, en de voortestellen Spelling noodzakelijk eene andere dan de Hollandsche zijn moest? En het eenstemmige antwoord was: Neen! omdat het Hollandsch een dialekt van 't Neêrduitsch is, wel wat meer beschaefd dan 't onze, maer geenszins eene verschillige tael uitmakende; omdat de politieke scheiding hier niets meer op de tael vermag dan in Duitschland, waer de Oostenrijker, de Pruisman, de Saks, de Wurtemberger, de Beier, de Zwitser, enz., schoon staetkundiglijk en, voor een gedeelte, ook goddienstiglijk gescheiden, schoon ieder hunne eigene landspraek hebbende, allen nogtans in 't algemeen dezelfde tael schrijven, welke des te zuiverder geacht wordt te zijn, als zij minder het landeigene verraedt; om dat eindelijk door alle eeuwen heen, de tael beider landen voor eene en dezelfde

gehouden is geworden, en niets beletten moest, dat wij nu, bijaldien het noodig en doenelijk scheen, van onze taelbroeders terug namen, hetgene zij in vroegeren tijd van ons mogten ontleend hebben.'

De spel- en staetkundige Behaegel beschuldigde stoutweg de leden der Taelcommissie meer dan eens van hollandschgezindheid. Hy dorst in zyne Verhandeling, blz. 40 schryven: 'Hadde den koning Willems (?) eene commissie kunnen benoemen, om de tael onzer voorvaederen door het hedendaegsch hollandsch te doen vervangen: wy twyfelen grootelyks of hy een meerder getal leéden onder de hollandschgezinde, en meer leéden uyt zyne geliefkoosde stad van Gent zoude hebben durven kiezen; dan er tegenwoordig gekoózen zyn, enz.'

Hy schetst in 't eerste, en tevens voorlaetste nommer van *den waeren Belg* degenen die zich vermeten de enkele vokael te schryven af, als 'geene ware Belgen, vol verslaefdheyd (servilen), zonder zeden en godsdienst!'

Blz. 18, *v.* 10.

> O Helden, van myn land, op Brussels eerebed
> Gesneuveld, enz.

In deze woorden heeft de heer Behaegel Demosthenes blykbaer op het spoor willen volgen, by het aenwenden eener beroemde *Prosopopeia.*

Blz. 19, *v.* 6.

> Besteedde men, als slaef, de bloem van zyne jeugd
> Om wat men onderwees sinds onoptelbre jaren
> Te ontleeren?

Men leest in Bormans *Verslag,* blz. 54: ‘Van den oogenblik, dat onze uiklank door 't schrift begon verbeeld te worden, treft men overal *ui* aen. Dit weten allen die slechts eenige oude boeken ingekeken hebben; doch dezen maken ongelukkiglijk het kleinste getal uit; de overigen weten dikwijls nog niet eens wat men door ouden te verstaen hebbe. Kon ik ze met den kop grijpen en, na hun eenige perkemente MS. of incunabels voorgelegd te hebben, hun uit ieder een of twee bladzijden helpen spellen, en het aenmerkelijkste met den vinger aenstippen; kon ik daerbij nog een kort overzigt van onze letterkundige geschiedenis voegen, en dan eindelijk nog een paer uertjes besteden met de gevolgtrekkingen van 't geen zij zouden gezien en gehoord hebben, na te gaen en op onze spelling toe te passen, dan zou er hoop zijn van hen te overreden; anders zie ik zelfs geene kans om door hen verstaen te worden. Dit is nogtans regt jammer, niet alleenelyk om dat zij, gelyk ik zie, ver het grootste getal uitmaken, maer ook het hardste schreeuwen, en, door hunne protestatien tegen al wat met hun *patois* niet strookt, wonder veel rumoers maken. Dit treft voornamelijk zekere oude bollen (niet enkel schoolmeesters), die, als zoodanig, zich zelven geerne in de plaets van 't gene wij de Ouden noemen, stellen zouden, en niet gelooven willen dat er iets voor of naest

hen bestaen hebbe, waer zij tot hier toe vreemd aen zouden geweest zijn; en, gelijk ik weet niet wat Latijnsche dichter zegt,

> .....*Turpe putant quae*
> *Imberbes didicere, senes perdenda fateri*(*)
> Zy wanen 't diepe schand, van thans, met gryze hairen,
> 't Geleerde in hunne jeugd voor prulkraem te verklaren.

Blz. 19, *v.* 9.

> 't A B C ligt met een kruisken voor.

Voor alle onze Abeboekjes, in oud geprent, stond er een kruisken, zoo men weet: de eerste woorden die men dan ook 't spellende kind leerde papegaeijen waren: kruisken A B C, en dit kruisken had iets der prentmethode van Prinsen; wat men mogelyk minder weet, is, dat de fransche Vryheidsminnenden, toen zy op 't laetst der verledene eeuw ons gezegend landeken inpalmden, alle dergelyke boekjes, die nog op de markt verkocht werden, wegens dit kruisken confisqueerden; want die kruisigers van 't menschdom waren bang als de duivel voor 't kruis, en spaerden, even min als hy, de tempelklokken, zy mogten al of niet gewyd zyn.

(*) Hor. *Ep.* L. I, II, 84. - Boileau, die den Venuzynschen zanger ook in onrym nabootste, zegt in zyn *discours sur la Satire:* Il leur fache de se voir condamnés à oublier dans leur viellesse ces mêmes vers qu'ils ont autrefois appris par coeur comme des chefs-d'oeuvre de l'art. Je les plains sans doute; mais quel remède? Faudra-t-il pour s'accommoder à leur goût particulier, renoncer au sens commun?

Blz. 20, *v.* 2, *v.o.*

'k Wil als een Atlas voor Desroches spelling staen.
Nog knaepje trof ik ze in den Cathechismus aen, enz.

Deze woorden zyn byna letterlyk, min het rym, herhaeld geweest in het Taelcongres door een Westvlaemschen mythologischen protestant, die een ruimen tyd te voren een brief aen de dagbladeren had gezonden, waerin hy zeide, dat wy, Belgen, noch mossel noch visch waren. (Zie het IIe Sneldichtje van 't *Spellingschroot.*)

Blz. 21, *v.* 11.

De drie Santinnen zelv', die grootsche wedergalm
Der eeuwen, heffen haer den zegeryken palm.

Het aloude Rhetoryk der drie Santinnen (Barbara, Dorothea, Catharina) binnen Brugge.

Blz. 21, *v.* 19.

Ik haet die nieuwigheên, die Spellingskramery,
Zoo zeer als 't lekenbroed.

Men spreke dit laetste woord liefst, als de redenaer V.. L.., uit, en zegge: leikenbroed, uit vreeze van verwarring met de leken, d.i. ongeestelyken. Wy twyfelen niet, of deze aenteekening zal den distinguisten byzonder welkom zyn.

Blz. 22, *v.* 2.

Hy is onsterflyk: 'k zal hem in myn *Dichtkunst* stellen.

Deze redenaer schynt de Sosie te zyn van een ander heer, over welken wy reeds, nu elf jaren geleden, het volgende schreven(*).

‘De zeker niet onverdienstelijke heer Van Loo, van Brugge, heeft eene Nederlandsche Dichtkunst, in 1828, by Prospectus voorgesteld, een dichtwerk, dat uit meer dan 2,600 verzen bestaen moet. Dit Prospectus deelt de volgende verzen mede tot eene proeve:

> Is 't niet de blonde Auroor, TithonUs jonge bruid,
> Met rozenvingren, die ons d'oosterkim ontsluit?
> En als de gouden zon de dagster *gaat* verbannen,
> Gaan d'uren niet met vlijt de vlugge paarden spannen
> Voor haren wagen, wijl de *groote* Phoebus zelf
> De vuurge kleppers dryft door 't hoog azuur gewelf,
> *Door niemand buiten hem te mennen of te dwingen,*
> Als ik den nachtegaal hoor zoo verrukkend zingen,
> *'t Is* Philomelas stem, die haren hoon *en smaad*
> In treurgezangen nog de wareld *weten laat.*
> En hoor ik breed en wyd des oorlogs donder kletteren,
> 't Is Mars met zyn gevolg, die 't aardryk dreigt te pletteren.’

Sedert 1828 is die Dichtkunst ongedrukt gebleven, en haer ryk schynt het gemis van het Brugsche Wetboek niet gevoeld te hebben: de wetgever komt eene nieuwe pooging te doen, om 't boek uit te geven(**).

(*) *Vlaemsche Zangberg*, bl. 83.
(**) Sedert dat wy dit schreven is *de Vlaemsche Dichtkunst in vier zangen,* te Brugge verschenen.

Wy laten gaerne 's mans yver regt weêrvaren, en pryzen zyn moed: hy ten minste heeft niet geaerzeld aen de oproeping ter zamenkomst van den 23 october 1841 te beantwoorden, terwyl de heer Behaegel zyn stelsel, by verstek, heeft laten veroordeelen.

Blz. 22, *v.* 11.

> Die brave drukker.....
> Heeft nog zyn magazyn vol met Desroches schriften.

Men zie in 't *Belgisch Muzeum* (III. 412) een *woord over de protestatien tegen de beslissing der Taelcommissie* en *nog iets ter verdediging der zelve,* in welk aenhangsel men de Antwerpsche Spellingsprotestatie kan lezen. Zy is door een vyfentwintigtal protestanten geteekend, aen wier hoofd de, als schryver onbekende, heer M.J. Eliaerts, pastor der Augustynen, staet; een lid der Maetschappy tot bevordering der Nederduitsche Tael- en Letterkunde, welke in 1836 is ingesteld geweest, en hare eerste algemeene vergadering den 23 october 1841, te Gent heeft gehouden: verders protesteerden, met verscheidene leden van het genoótschap van het Schoólwezen, de heer Somers, *schryver van verschillige taelkundige werken* (in 't fransch), de heer T.J. Janssens, *boekdrukker en uytgever van den dict. van Des Roches en andere schoólwerken.*

Blz. 23, *v.* 8.

> De Snoecksche (Almanak) is toch volmackt....

De Almanak van den Gentschen drukker Snoeck is misschien het eenige Vlaemsche werkje, dat met het Palmhof, by duizenden verkocht worde aen de buitenlieden die er in leeren lezen.

Ib. v. 6, *v.o.*

Deze allen moeten voor *Westvlaendrens Standaerd* wyken.

Dit Brugsch dagblad heeft zich de zaek, of cotery, volgens den heer Behaegel, der Spellingsprotestanten aengetrokken. Men weet in wat styl de meeste onzer kouranten, vooral in de groote steden, geschreven worden; de Spelling, die zy gebruiken, is dien styl waerdig. Beter ziet het er uit met de *Kempische Bie*, de *Gazette van 't Land van Waes,* die voor opsteller den heer Landrien heeft, en de *Gazette van Audenaerde*, opgesteld door den heer K. Ronsse, welke zich alle drie aen de spelling van het Taelcongres aengesloten hebben.

Blz. 25, *v.* 4.

(Hy) leent aen 't belgisch Vlaemsch een ongezienen luister.

De verschyning van 't *Flamand moderne Belge* wordt door de schryvers der *Petites Affiches* van Brussel, die hunne factums in vier boekdeeltjes vereenigd hebben, gebragt op 1766.

Ib. v. 3, *v.o.*

Zelv' vrouwen baren 't rym: deez biedt u *Madelieven;*
Een andre, *Moedertroost.*

De nederige en geurige *Madelieven* zyn overbekend. *Moedertroost,* door vrouwe Courtmans, is een der roerendste uitboezemingen, welke nog uit de pen eener vlaemsche vrouw gevloeid zy, en die vry is van gemaekte (Feitsiaensche) aendoenlykheid, welke de heer Snellaert (*Kunst- en Letterblad,* III, 21) dit stukje te laste legt. Het komt voor in 't *Nederduitsche letterkundig Jaerboekje*, 1842. Wy merken hier in 't voorbygaen op, dat men in hetzelve, bl. 46, 2e regel, *kroost* voor *zoon* te lezen heeft.

Blz. 25, *laetste v.*

Nieuwhollandsch op myn woord.

Men beroept de mannen, die zoo veel tegen dat zoo gezegd Nieuwhollandsch der vlaemsche Letterkundigen op hebben, om een woord, geen straetwoord zynde, te toonen, dat niet zoo wel in de goede vlaemsche woordenboeken, als in de hollandsche, voorkome, en in allen geval niet zoo wel door Zuid- als Noord-Nederland kan verstaen worden.

De *Petites Affiches* hebben een lystje opgegeven van lage straetwoorden, in sommige streken van Holland misschien bekend, en by ons ongebruikt, om het pleit te beslissen van 't gedroomd onderscheid tusschen de tael van de letterkundige Zuid- en Noord-Nederlanders (Zie *Lettres pour servir de matériaux à l'hist. des deux introductions du système linguistique Neêrlandais en Belgique.* Brux., Rampelberg 1840, p. 8.), waeronder het woord Mameluk, *renégat:* de *Petites Affiches* maken grooten ophef van de heeren Visschers en Renier, die destyds Desrochisten waren, *qui depuis... mais alors,* en die thans, volgens

de *Petites Affiches,* in Holland voor *Mammelukken* der Spelling moeten doorgaen. Zie *Belg. Museum,* IV. 100.

Blz. 26, *v.* 7.

't Jaerboekje laet ik daer, enz.

Dit boekje heeft slechts by zyne eerste jaergangen een almanak gevoegd.

Ib. v. 11.

.... Hy, wien 't lust, doorblaêr *Theophilus*, enz.

De *Theophilus* en *Reize van St. Brandaen,* oudvlaemsche gedichten, zyn door den heer Blommaert uitgegeven geweest.

Ib. v. 6, *v.o.*

(Ik lees) den Reinaert, weêr in schoolvoogdy hersteld,
Maer door besnoeijend stael...

De heer Willems, omwerker, uitgever en castreerder van den *Reinaert,* heeft zyn laetste Vosken tot *onderwys* der jeugd in de wereld gezonden, zoodat, volgens de approbatie van 1661 en 1840, ‘dezen boek aldus verbeterd, goed ende bequaem gevonden is, zoo voór de schoólen als andere persoonen, ende dient niet alleen tot recreatie, maer ook tot moralisatie.’

Derde Zang.

Blz. 36, *v.* 1.

> ..... (Hy) spreekt gelyk een Snoek.

Pisce mutior, stommer dan een visch, zeiden de latynen, waerop Horatius in een beroemden Lierzang zinspeelt (*Od.* IV, III, 19); doch de Nederlanders weten wel wat onwaterachtigen Snoek ik hier bedoel.

Ib. v. 11.

> Hem is de zorg vertrouwd eerst groen en ryp te keuren
> Gezonden tot den Staet.

Hem: Prof.r Bormans namelyk, belast met het Verslag, by de commissie, over het ingezondene aen den Staet op het volgende koninglyk besluit: ‘Men vraegt eene beoordeelende verhandeling over de geschilpunten ten aenzien der Spelling en woordverbuiging der Nederduitsche Tael, *met aenwyzing der middelen het best geschikt om tot eenparigheid te leiden,* volgens de oorspronkelyke gronden der tael, het algemeen spraekgebruik, en het gezag der oudere en nieuwere schryvers, in dier voege dat de daer by verkiezelykst gevonden schryfwyze aennemelyk zy in alle de provincien des Ryks, waer die tael ge-

sproken wordt.' Die ongelukkige *parenthesis: met aenwyzing,* enz., is hier een wiel in een wiel, en komt daer gansch niet op zyne plaets. Prof.r Borremans merkte reeds aen, (*Verslag,* bl. 7) dat zy beter op 't eind der vraeg zoude gestaen hebben. De knapsten slaen den bal wel eens mis.

> ..... 't Godendom in al zijn hemelklaerheid
> Bedriegt zich nog wel eens, laat staan de zwakke mensch,

Zong Willems, naer Meyerus (*de torenbrand van Mechelen*).

Blz. 38, *v.* 13.

> Een bleêtend schaepje siert de Brugsche vaen.

Men leest in l'*Alphabet raisonné*, par Moussaud, Paris 1803, I. 132: 'Volgens Pierius Valerianus, verbeeldden de Egyptenaren, in den eersten oorsprong de articulatie B door het beeld van een schaep.... Men kan niet ontkennen dat het gebleet van dit dier vele overeenkomst heeft met den klank der letter, die er by ons den naem van begint (*Brébis*).'

Bl. 39, *v.* 6.

> *De groote Boschbandiet* stond aengemeld.

Belgie zwyge voor het aenschyn des Meesters! hy spreekt in den § 413 zyner Verhandeling, in druk de Commissie toegezonden, aldus:

'Toen over eenigen tyd, eenen voorstaender der (*sic*) Hol-

landsche dialekt aen eenen Vlaeming zeyde: Het *doet* my niet, dat dit of dat zelfstandig naemwoord tot het mannelyk of tot het vrouwelyk geslagt behoort; maer er is my veel aengelegen te kunnen weten of dit of geen woord in den nominatif of in den accusatif staet: dan antwoordde dien Vlaming: Het *doet* my meer het geslagt te kunnen onderscheiden dan den naemval. Hadde zulks in Holland plaets gehad, ik zou my zoo leelyk niet bedrogen hebben; toen ik, aldaer op eenen plakbrief DE GROOTE BANDIET leezende, dacht, dat er dien avond iets wonderlyks ging verrigt worden. *De groote Bandiet,* zeyde ik by my zelven, is wel zeker iets buytengewoons; en ik was derhalve zeer verlangende om het stuk te zien: maer hoe stonde ik versteld, wanneer ik zag, dat *die groote Bandiet* eenen man was, in plaets van eene vrouw, gelyk ik my voorgesteld had.'

Bormans, die voor den Meester de oogen niet nederslaet, haelt die woorden aen, en voegt er oneerbiedig genoeg by (*Verslag,* blz. 567): 'En wat antwoordde de goede Hollander daerop? Behaegel zegt het niet'.... De Professor heeft zelfs de stoutheid van de bovengemelde woorden: 'Ik zoudé my *zoo leelyk* niet bedrogen hebben' aldus te commentarieren: '*Leelyk* voorwaer! want die dommekop had toch wel moeten weten, dat hy in Holland was! of kende hy misschien niet beter het Hollandsch gebruik, dan onze grappige Behaegel dat der ouden?'

Blz. 39, *v.* 8, *v.o.*

> Zoo 't nuttig onderscheid, door u verworpen, vrinden,
> Niet in de tael bestond, men diende 't uit te vinden.

Dit schynt eene *parodie* van Voltaires bekende regel:

> Si Dieu n'existait pas il faudrait l'inventer.

Een regel, die door Laurentie in zyne *Introduction à la Philosophie* voor valsch, betrekkelyk de uitdrukking, wordt uitgekreten. Het voorbeeld, op blz. 39 staende: ‘Den Heer... verbergt de hemel u (*Lucifer,* IIe bed.)’ werd reeds door professor D'hulster in zyne *Verslag over de verhandeling van den heer Behaegel* (Gend, 1838, bl. 32) aengehaeld, als pleitende voor den *De* in nom. masc., uit hoofde van omzetting en nadruk. Als een voorbeeld, waerin by de duidelykheid bevordert, gaf de heer D'hulster de oude rymkens van 1539 op:

> Hoe groot, hoe sterk dier is de elephant,
> Nochtans verwintet de mensche ten fyne.

‘Indien onze vaderen, voegt er de geleerde professor by, geen onderscheid tusschen den beheerschenden en den beheerschten naemval hadden gemaekt, en daer, gelijk men ons wil voorschrijven, *den mensch* hadden gesteld, wat belagchelijke voorstel: *nochtans verwint* (de elephant) *den mensch.* - Veronderstelt dat een schrijver, de verschillige bestemming van het Dier en van den Mensch willende aenduiden, om in deze onderscheiding den nadruk op Dier en Mensch te doen vallen zich aldus uite:

> Al worden zij gelijk, na hun ontslapen,
> Afzigtelijk, en roerloos, en verwormd:
> Het dier is slechts voor korten stond gevormd;
> Den mensch heeft God voor de eeuwigheid geschapen.

Hier zou, volgens de taelregels van B., de omzetting in het laetste vers eenen goddeloozen zin aenbieden: namelijk, dat het de mensch is die God geschapen heeft.'

Blz. 40, *v.* 6, *v.o.*

> Leer duidlyk schryven, en wy sullen u begrypen.

'Ieder wil iets nieuws uitvinden *om de duydelykheyd te bevoorderen...* En wat is duidelykheid bij hen? Stoffelijke onderscheidingsmiddelen, niet anders. Aen de duidelijkheid der gedachten, der redenering, der voordragt is hun weinig gelegen. De gansche tael is voor hen in de Spraekkunst... De twisten die bij ons, ik wil zeggen, in Vlaenderen en Brabant, sedert een zestigtal jaren over beuzelachtigheden ontstaen zijn, hebben de ware taelstudie van den regten weg afgeleid, en met haer alle kennis, die er mede verbonden was, doen verloren gaen, enz.' (Bormans, *Verslag,* blz. 41.)

Blz. 44, *v.* 2, *v.o.*

> Een abt, nog kloek van vuist, neemt een *van Heelu* vast,
> Terwyl een Priester naer *den Midlaer* dreigend tast.

Het schynt eene noodwendigheid, dat er by een gevecht in den geest van hetgene voorkomende in den *Lutrin,* kanoniken tegenwoordig zyn. De eerw. heeren De Smedt, kanonik te Gent, en J. David, priester en uitgever van den *Middelaer* te Leuven, waren beide van de Spellingscommissie. Men kent *de Slag van Woeringen,* door Van Heelu, even als de *Brabantsche Yeesten,* door J. De Clerck, onlangs, op last van het Staetsbestuer, door

de koninglyke Commissie van Geschiedenis in 't licht gezonden, en waervan de uitgave door den heer Willems is bezorgd geweest.

Buiten de heeren Bormans, d'Hulster, J. De Smet, David en Willems, bestond de Commissie, uit de heeren Ledeganck, die onlangs eene vertaling van het fransch Burger-Wetboek heeft opgeleverd, en Verspreeuwen, destyds professor aen 't Antwerpsch Atheneum.

De abt De Foere stond te Brugge aen 't hoofd der Spellingsprotestanten, onder welke men den heer Benninck, bekend beoefenaer der tooneelkunst, aentrof. Moedig verzette zich tegen hen de heer De Jonghe, uitgever der *Chronyke van Vlaenderen,* door Despars, en, door eene drukfout, op derzelver titel als *hoog*leeraer aen 't Brugsch *Atheneum* opgegeven. (Zie bl. 97, v. 4, v.o.)

Blz.* 47, *v.* 2, *v.o.

> Het land begeer 't of niet, het zal als wy eens bleeten.

Bormans (*Verslag,* bl. 84) zegt: ‘Daer ik niet anders als voorstander van 't menschelijke regt (bij den twist tusschen den bleetenden hoop, en de genen, welke de *e* op eene menschelijke wijze willen uitgesproken hebben) mag optreden, kan er geen twijfel zijn met wien ik het houden moet.’

Vervolgens na over dien scherpen klank gehandeld te hebben, die den schaepsklankgezinden zoo overdierbaer is, voegt hy er by, dat dezelve in ons land, byzonderlyk in de omstreek van Thienen heerscht, en aen de Thienenaers den spotnaem van *aîkers,* en vervolgens dien van *kwaîkers,* of endvogels, doet geven.

Vierde Zang.

Blz. 51, *v.* 1.

> Doorluchte draek, op Belforts top geplant.

De draek van den Gentschen Belfort, die aenvankelyk de moskeé van Sinte Sophie versierde, zou door de Bruggelingen in een kruistogt als buit gewonnen - als een gedenkstuk van hunnen moed, vervolgens door hen, in 1320 op St. Donatus kerk, te Brugge, gesteld - en, den 3^{en} mei 1381 door de Gentenaers, onder het geleide van Philip van Artevelde, weggenomen zyn geweest. Het staet geprent, spreekwoordelyk gesproken, in het zeldzaem werkje *Mémoire qui était destiné a être prononcé à Gand dans une affaire contentieuse où il s'agissait de deux têtes l'une en plâtre et l'autre en marbre* [door den heer N. Cornelissen], Gent, 1802.

Blz. 53, *v.* 2, *v.o.*

> De meester weet, dat hy niet heeft te zorgen
> Voor die reeds kwam tot jaren van verstand.

De heer Putman, te G..... schreef te regte het volgende over Desroches en Behaegel, in de verhandeling door hem aen de Commissie ingezonden: ‘Hunne poogingen strekten geenzins

om tot de herbloeying van de letterkunde te komen; hun bezonderste oogmerk was de tale regelmatig te maken, tot gemak van het onderwys. Zy arbeydden als schoolmeesters, meer in hun eygen belang, dan tot een verhevener doelwit. Zy lukten tamelyk, door dien zy alles wat schoon en edel in onze sprake was, naer hun goeddunken slagtofferden. Volgens hunne eygen bekentenis hebben zy met dit inzigt geschreven; ook zyn hunne Spraekkunsten veeleer ingerigt om tot de vreemde taelleer over te gaen, dan om de Nederduytsche grondig te leeren kennen... Zulke voortbrengsels verdienen gevolgenlyk maer naer weerde geschat te worden; het is daer niet dat de echte leer gevonden wordt; ieder kan stelsels naer zynen wil maken, doch eygenbelang en gemak zyn geene krachtige vederen waermede men zich hoog verheffen kan.' (*Verslag,* blz. 73.)

Blz.* 57, *v.* 1, *v.o.

Het *Palmenhof,* reeds dertigmael herlikt, enz.

'Het zal ongelooflijk schijnen, maer het is de waerheid: ten voordeele zijner dubbele Vokaelspelling haelt Behaegel niet eenen Vlaemschen schrijver aen, die sedert de omwenteling iets in het licht heeft gegeven, maer tot staving van eenige zijner regels beroept hij zich op:

Moyal, oft Vermaeckelyke Bedenckingen op verscheyde Oeffeningen, door Croon; 1666.

Verscheyde Leeringen en Exempelen der Out-Vaders.

Het Masker van de Werelt, afgetroeken door Poirters.

Den Katholyken Pedagoge, ofte Christelyken Onderwyzer in den Catechismus, door Vanden Bossche.

De Vier Uyterste van den Mensch.

Troost der Sielen, door Blosius.

Christelyke Waerheden, leerende wel leven en sterven, door Balde.

Leven en Heldendaeden van den onsterffelyken Ernst Gideon, vryheer van Loudon.

Korte Uytbreydinge van den Catechismus, door Carolus B., enz.(*).

'Is dat de tegenwoordig schrijvende natie? zeker neen: dus vindt B. de schrijvende natie in Behaegel alleen. De lezer van deszelfs *Verhandeling*(**) vat nu ligt waerom B. zoo dikwijls herhaelt dat het regt van beslissing in geschilpunten omtrent de Spelling aen de natie alleen toekomt. (D'Hulster, *Verslag van B. Verh.,* blz. 19).'

Blz. 62, *v.* 5.

Hy blyft den inkt voor al den nektar stellen,
Zoo gul geroemd door onzen Duvillers.

(*) By welke waerschynelyk vergeten is:
Troost der Zieken en der Overleednen, door Ludovicus Makeblyde, S.J. Antw. 1613, en verdere blauwboekjes die, uit de Antwerpsche drukkery van J. Thys, jaerlyks verschynen.

(**) Wy zyn de heeren Bormans, D'Hulster en Willems dank schuldig, om dezelve doorworsteld te hebben: wy hebben ze willen navolgen, en het boek is ons meer dan eens uit de hand gevallen. *Ter cecidêre manus.*

Pastor Duvillers, van Middelburg in Vlaenderen, heeft sedert 1839, buiten twee blyspelen op de *Van Wyneghems,* de *Lofspraek der Polders* en de *Fransquiljonnade,* allen in den trant van Cats, uitgegeven. In *den Lof der Polders* heeft hy den lof van zyn kelder niet verzuimd.

> O dichters, komt en ziet! *ik*, ik zal u onthalen!
> Voor u is myne woon, voor u myn' rykste zalen!
> Hier is herbergzaemheid voor hem die zyn verstand
> Tot eer doet strekken aen myn dierbaer Vaderland.
> Heb ik geen ambrosyn, die goden zelf*s* deed leven,
> Ik kan u *toch* op tyd verkwikkend nectar geven.

Zy, die aen deze herderlyke uitnoodiging voldaen hebben, by het afleggen van eene dichterlyke bedevaert naer Maerlants graf, niet verre van 's Pastors verblyf gelegen of gelegen hebbende, kunnen getuigen, dat hart en kelder even goed zyn by den heer Duvillers.

In de *Fransquiljonnade* leest men (bl. 41):

> 't Land zal myne pooging *vatten*,
> En dan eerst, o zeker, dan
> Zal het kruis van eere blikken,
> Met zyn purperroode strikken
> Op het zwart Romeynsche kleed
> Van een priester en poëet.

Sommigen stellen boven die regelen den volgenden, aldaer mede voorkomende:

> Eysa, vrienden, brengt maer wyn.

Men kan niet ontkennen, dat dit voortreffelyke vers van den besten smaek is.

Blz. 65, *v.* 4.

Is 't hy niet die te Damme ligt te slapen?

Van Meellandt (Maerlant), zegt Paquot (*Mém. pour servir à l'Hist. litt. des P.b.,* in-fol. II. 99.), was op zyn marmeren graf als een doctor in de wysbegeerte voorgesteld: hy hief de kin op, en hield zynen bril vast om op een lessenaer te lezen. Men zag Minervas vogel, zinnebeeld van nachtvlyt, aen zyne zyde. Die beeldtenis, welke zich aen den ingang der kerk van Damme bevond, uitgesleten zynde, nam men den lessenaer voor een spiegel, en er 't woord Uil byvoegende, werd er de overbekende naem uit zamengesteld.'

Men weet dat *het aerdig leven van Thyl,* vader van 't fransche *Espiègle,* eindigt met de woorden: 'Sy stopten het graf weder toe, en lieten hem in de parochiale kerke van Damme, daer synen serck en grafstede noch is.'

Buiten den heer V.. L.., die van Maerlant pryst, loopen de hoofdmannen der Spellingsprotestanten met den geleerden leek der XIVe eeuw niet hoog. 'Behaegel, zegt Bormans (*Verslag,* blz. 15), is het met niemand eens, zeer dikwijls met zich zelven niet. De Spelling, die hij voordraegt, strijdt niet slechts met de algemeene uitspraek, het gezag van elk Spraekkundige, en het gebruik van alle Nederduitsche, zoo wel Zuidelijke als Noordelijke, schrijvers (ik spreek van de latere; de oudere kent hy in 't geheel niet, en wil ze bij gevolg ook niet erkennen); maer wat nog erger is, hij steunt op zoodanige grondbeginsels (en hoe nog ontwikkeld en toegepast!) als in geene tael ter wereld aennemelyk zijn.'

Spellingschroot.

I.

Blz. 72, *v.* 3.

> God dank! gy moet niet meer by 't staeplen der vokalen,
> Vier Aën achtereen (wat mondopsparring!) malen.

Van deze grammatikale afschuwelykheid, welke in Holland op 't einde der voorgaende eeuw, bloeide, vindt men een woordeken gewaegd in *Vader Adam, ene scone sproke,* een werkje door my onlangs uitgegeven, en waervan wy hier iets mede deelen:

> Als Adam sich niet, sonder vaec,
> Meer lei in 't groen te slapen,
> Maer tot sijn innig sielsvermaec
> Het Vroukin was gescapen....
>
> Toen clonc al onse moedertael
> Door Paradise-dreven,
> En had voor d'aenval van geen Wael
> Oft Franscelaer te beven....

Hi noemde in 't suver Vlaemsch alleen
De dieren pasgeboren,
En riep: De leeuw, de beer comm' heen!
De nachtegael sing' voren!

Den nachtegael tart in het bosch
De vogel, die wil orgelen.
Vergeefs! de nachtegael breect los,
En dooft hun aller gorgelen.

Men siet, hi lette op *De* seer scerp
In onz' Nominativus,
Tot stempelinc van 't onderwerp:
Die slimme Vocativus!...

Hi sag noch geen pedantendrom,
Geen Spellingscasuisten,
In Neêrlants letterheiligdom
Om lettervormen twisten,

Die aen de Taelscors, immersiec
Van Spraeccunst-jeukte, hangen,
En noynt den crinc van 't Grammatiec,
Den taelscat noynt omvangen.

Hi kende noch geen iota van
Al die schoolvosserien,
En sloech geen scriver in den ban
Om Yen of om Ien....

Geen consonant die onlust boot,
Geen cnoiing met vocalen.
Hi sach met teekens cleen en groot
Noch geene woorden pralen.

En hier met crommen dolc en daer
Met dertieneeuwsche cappen,
Gelie een Turc- of Monnicscaer,
Ten lettervelde stappen.

Hi dacht aen 't *Fiat lux!* noch niet
In Wagen of in Wegen,
Updat geen vreemde in 't Taelgebiet
Uut domheit sitt' verlegen.

Hi dacht niet dat een scolecnaep
't So ver oynt soude driven
Van, als B....., *Naaaap*
Stoutwech in 't dietsch te scriven.....

Neen, niets verstoorde sijn geluc:
Het Vlaemsch bespotte quellinc,
Noch onbekent met B..schen druc,
En met B.....s spellinc.

Het stukje, zoo men ziet, is in vader Maerlants Spelling; en, gelyk ik in deszelfs Voorwoord zeide, kan ten bewyze strekken, hoe weinig de hedendaegsche echtnederduitsche Spelling van die der ouden verschilt, of verschillen kan.

Blz. 73, *v.* 4.

Volg Tuinmans *Fakkel* die al de andre kan verdooven.

‘'t Is op het spoor van den *dommen* Tuinman dat B. durft verzekeren dat het spellen met *aa* gemeen was by de Ouden’ enz. Willems, *Bydragen voor Letteren,* III, 22.

Blz. 73, *v.* 4, *v.o.*

> Die ook Antonides te regte spitsen noemde. (*De accenten.*)

Men kent de regels van dezen Dichter, in het lykdicht op zyn kunstvader Vondel:

> Hy hoeft zyn letters met geen spitsen te verweren:
> Zy zyn gehart: niets kan zyn regementen deren,

Ziende op den zondvloed der accenten, waer mede 't Genootschap *Nîl volentibus arduum* de spelling overstroomde. In de *Dichtkunst* van hunnen hoofdman Pels (want die rymelaer schreef ook eene Dichtkunst naer Horatius) vindt men dezen regel, die van zyn dubbel distiuguismus getuigt:

> Maar bot op zôt, én vol op ból rymt ganschlyk niet.

Blz. 74, *v.* 10.

> .... Zoo ge.....
> De slotsom nog niet kent van uw Taelinquisitie.

'In stede van, naer het voorbeeld van alle goede schryvers, eerst te onderzoeken, dan te stellen, en vervolgens zyn werk te doen drukken, zoo begint hy maer glad weg te doen drukken, niet wetende waer hy naer toe gaet. *Men zy dan niet verwonderd,* zegt hy, blz. IV van zyn Voorberigt, *indien men hier en daer bemerkt, dat onze spelling met de taelregels onzer verhandeling niet volkomentlyk overeenstemt: want daer wy in den aenvang niet altyd voorzien konden tot welkdaenige gevolgen het*

onderzoek en de ontvouwing der taelgronden ons gingen brengen: zoo konden wy onze spelwyze naer die gevolgen ook niet altoos inschikken.' (Willems, in de beroepen *Bydragen,* ib.)

Blz. 75, *v.* 11.

Of schoon 't een Willems tell'... voor 't Vlaemsch verbannen.

Zie de Voorrede van den *Reinaert,* door Willems omgewerkt. Eecloo, 1834.

II.

De *Dichtkunst* van den beer Van Loo, waervan 't Prospectus eerst in 1829 verschenen was, is eindelyk onder 't drukken van den *Spellingsoorlog,* in 't licht gedaegd. 't Is hier de plaets niet van dit rhetorikael meesterstuk te beoordeelen, dat met eene aenroeping tot Apollo aenvangt, en met een *Acrostichon* sluit; genoeg zy het aen te merken, dat die Brugsche Dichtkunst in Desroches spelling, min de accenten, gedrukt is, en wel, zoo het schynt, op 't spoor van den heer Behaegel, die nu te Brussel met en te Brugge zonder accenten schryft.

Wat de woorden van 'mossel, noch visch' op de Belgen toegepast, betreft, deze komen voor in den protestatiebrief des heeren V.. L.., die, helaes! alleen in 't Fransch voor de onsterfelykheid bewaerd is in de (premières) *Lettres pour servir de matériaux à l' Histoire des deux introductions du système linguis-*

tique neérlandais en Belgique. Bruxelles, Rampelberg, 1840, (pag. 89-92). Hy behelst de volgende zinsnede: *Pauvres Flamands! nous ne sommes ni moule, ni poisson; de l'un côté nous sommes inondés par le Français et de l'autre on veut nous prôner le Hollandais; si nous n'avons pas de langue légitime* (*?*), *nous ressemblerons à un animal androgine* (animal hybridum), *qui ne peut produire rien de bon.* Men ziet, dat de vrienden, die den heer V.. L.. hier in een Fransch gewaed gestoken hebben, hem en zichzelven een slechten dienst hebben gedaen.

III.

De heer X.F. Vaderlander (zoo dit geen laffe pseudoniem is) heeft tegen dit, vroeger reeds uitgegeven stukje, een brief geschreven in de *Petites Affiches* van Brussel (!), welke opgenomen is geweest in de *deuxième Suite aux Lettres pour servir de matériaux,* etc. Brux. 1841, p. 52. De man heeft my daerin met deze rymkens, die hy zelf *straetverzen* noemt, vereerd:

> *Bravo*, dichtbaes, *zóó* is 't
> Dat m' op zyn Hollandsch spitst.

Zeker vindt men de grootste improvisatoren van Nederland, by welke, zoo de heer V.. L.., zou zeggen, Willem de Clerck mossel noch visch is, onder de Vlaemsche Maetschappy *Amour de la Patrie,* op 't Brusselsch stadhuis de Spelling grootendeels in het Fransch regelend. Die hybridische improvisators hebben

my twee puntdichtjes toegeschoten. Over myn dichtstukje *Petitie voor de Moedertael*, van 7 february 1840, dat aldus begon:

> Heft, Belgen, heft de schilden op,
> Het vaderlandschen harteklop,
> Gelyk een enkle man!
> Het geldt de waerde moedertael:
> Haer treffe boei, noch ban
> Van Gallobelg, noch Frank, noch Wael,

Schreven zy voor de beschaefde lieden, die Fransch kunnen:

Dans une réunion d'amis du Flamand moderne belge, un d'entre eux nous fit lecture de ces vers.... Un des auditeurs, inspiré par le mal.... que fit à l'union ce même Neérlandais, que dominait nos deux idionationaux (sic), improvisa la strophe suivante:

> Niet agteruyt, om vremde te gelyken,
> Maer voórwaerts, verbe*terd*, gaet onz' moedertael.
> Men meyn*d*', met bo*ie* en ban onz' talen te doen wyken
> Maer *niet kwam dit* van Vlaeming, *noch* van Wael.
> Gy schynt een schim voór weézenheyd te neémen,
> Want Frank, *Gallo*- of Nederlando-Belg,
> Verliezend' een gezag, nu voor altyd verdweénen,
> Heeft geen o*ver*wigt meer by d'egte Vryheyds telg.

Wat verder leest men op het vers, waerin aenvankelyk *zóó*, voor den nadruk, geteekend was:

> Dat gy my brandmerkt met accenten zóó geschreven.

‘*Le lecteur partit d'un éclat de rire à la vue de l'arme du limaçon placé sur le* zóó, *genre Neérlandais. S'étant remis de son hilarité, il reçut d'un des convives la riposte improvisée cidessous, que nous vous prions d'enregistrer dans le N*^{o} *prochain de votre feuille hebdomadaire.*’

Ten einde al den tyd te hebben, om deze improvisatie zaem te stellen, verscheen zy later met de aenteekening der groote redaktie van de *Petites Affiches: Cette insertion a été retardée, à cause de l'abondance des articles reçus précédemment sur le même sujet,* en luidde als volgt:

Straetversjes in antwoórd aen hoogdraevende door d'heer V.. D.....

*Van Duyse*nde in 't land, uyt liefd*e* of uyt haet,
Wat letterzetter, ooyt, heéft zien (wilt dit bemerken)
Den vlaemschen klankwy*zer* by een' dichtbaes versmaed,
Op twee van dry let*ters* door hem zelf zoo brandmerken?

Wat dunkt u van die, na eenige weken uitgebroeide, improvisatie, lezer? Ook in het *français moderne belge* kniedicht munten die tweehandige mannen uit. Zie hier ten bewyze twee proeven, waervan 't eerste over 't nadrukkelyke *zoo* loopt.

Eh! ne me marquez pas pour des raisons futiles;
Jetez vos traits ailleurs, ils y s'ront plus utiles:
  Marquez en *koól,* sur *kool* n'en mettez pas;
  Et pour ne point confondre ours et verrats,
Ami, sur le premier mettez une mansarde.
  Du Néerlandais vous vous écarterez;
    Mais vous améliorerez
Du soi-disant flamand l'ortographe batarde.

Het volgende komt voor in hetzelfde werkje (bl. 69), onder den titel: *Couplets inspirés par la Brabançonne.*

> Qu'ils écrivent comme leurs pères:
> *Vivat, vivat onze vryheyd.*
> Ne vous en inquiétez guères.
> Ils font fi de votre *fraaiheid.*

Wy vinden eene byzondere fraeiheid in dit *font fi:* fa, fe, fl, fo, fu; dat riekt naer de school of schoól.

VII.

Blz. 82, *v.* 2, *v.o.*

> *De Paus*? van wat geslacht zal elken wyzen vraegen.

De goede priester Henckel, die mede eene *Spraekkonst* omtrent 1815 zamenknoeide, schreef aldaer, blz. 135: ‘Dat de leerling dan *den* Paus stelle in den noemer des enkelvouds, niet *de* Paus, gelyk de Hollanders willen; want men zou den Paus een oneigen geslacht toekennen, en den leerling leeren doolen.’ Men zegt echter niet de Paus Joanna, maer de pauzin, hebben wy 't wel.

De titel van de laetstverschenen Romance van Ledeganck heeft eene groote opschudding, vooral onder de contra-De-isten te wege gebragt. *De Zinnelooze!..* is 't man of vrouw? riepen al de Desrochique boekhandelaren? Een Siegenbeker ant-

woordde aen eenen dezer: ‘Neem en lees! Eertyds dienden de titels tot opheldering van 't onderwerp der schriften, thans kan men de titels van vele fransche boeken niet verklaren, zelfs na die boeken gelezen te hebben: aen dit euvel gaet de romance *de Zinnelooze* niet mank: neem en lees!’ De boekhandelaer zette hierop een zeer strak gezicht, en: Mynheer, ik ben boekverkooper: ik lees niet, zeide hy. Dit doet aen een woord des patroons van Millevoye, toen hy den boekhandel leerde, herinneren.

De afgodisten van Des Roches, waervan eenigen nog zyne Spraekkonst, die eene zeldzaemheid geworden is, vruchteloos opsporen, zullen zich wel wachten dit onbeduidend werksken van een geboren Hollander te doen herdrukken, met of zonder levensschets van den grooten man. Trouwens men leest er op blz. 33 het volgende:

‘De zuyverste schryvers der Nederduytsche tael hebben altyd tusschen den Nominativus en Accusativus van deéze declinatie verschil gemaekt, schryvende in Nominativo *de man, de vyand, de vader,* en in accusativo *den man, den vyand, den vader.* Onder andere blykt dit in dit vers van Vondel:

> Gy zyt de dag, of voert den dag in uw gezigt.

De Hoogduytsche tael, daer de onze haere declinatien van heéft ontleent (?), onderhoud dit ook, want zy in Nominativo *der vatter* en in Accusativo *den vatter* zegt. Ons dunkt dat deéze manier van schryven, op zulke goede gronden steunende, niet geheel verworpen dient.’

IX.

Janus Secundus, *nemini alter,* klaegt over de Grammaticasters. van zynen tyd in de *Elegia XVI ad Hier. Suritam poëtam,* en schryft:

Quam multa interea subeunt jucunda relatu;
Hora mihi tecum quot parit una jocos!
Seu varios hominum mores videmus et artes,
Seu Complutensis Grammatici cerebrum.
Di mihi dent tecum, juvenis lectissime, longum
Degere, et insulsos ludere grammaticos.

Dat is nagenoeg:

Hoe lustig zal ons 't uertje, op vlugge wiek, ontglippen;
Hoe menig gulle lach zal dwalen om onz' lippen;
't Zy wy der menschen zede en kunsten gadeslaen,
Of geeslen een pedant, vol dommigheid en waen.

Die muggezifters zyn mede aen den arendsblik van Erasmus niet ontsnapt. In dit werk waerin hy de Wysheid met narrenbellen opschikt, zegt hy: ‘Toen de zuiverheid der gouden eeuw allengskens begon te vervallen, zyn de kunsten eerst door de booze geesten uitgevonden, maer slechts weinige, ook werden zy door weinigen aengenomen. Sedert heeft de bygeloovigheid der Chaldeërs en ligtvaerdige ledigheid der Grieken er nog honderden bygedaen, loutere pynbanken des verstands, zoo dat zelfs de Taelziftery alleen stof genoeg oplevert tot eene levenslange kwelling.’

XII.

Deze zamenspraek moet op den 23 october 1841 plaets gegrepen hebben, dag van de vergadering, die men met den naem van Taelcongres heeft bestempeld, dat van een vlaemsch Taelfeest is opgevolgd geweest, tot bevestiging van den versregel (blz. 16):

> Geen Vlaemsch besluit staet vast, waer Vlaendrens bier aen faelt;

Die, in dit geval, de *variante* ondergaen heeft:

> Geen Vlaemsch besluit houdt stand, waer Frankryks wyn aen faelt.

Zelfs faelden er de verzen van den recensent van Kerckhoven niet aen, waeronder deze:

> ..... met een dwazen lach
> Zag hy op '*s* vaedren moed, die alle keetnen braken
> Voor vryheid en voor tael.
> .....
> U is de toekomst schoon; uw naem zal eeuwig klinken,
> *Gegrift* in gulden glans op de yzren *storie*blaên.
> .....
> Doch, neen, geen wrake, neen, *voor* wie onz' broederen waren.

De berymer van den Antigonus, die een goed geheugen heeft, zelfs van 't opgesnedene in dergelyke gelegenheden, zinspeelde denkelyk hierop, in zyne aenroeping tot Apollo:

> Maek, dat ik nimmer *storie* schryf,
> Als 't moet historie wezen.

XIV.

Een dergelyk, doch langer, pleit voor *la vieille Ortographe,* waerin de schryver der Nemesis onder een poëtischen vorm een niet geheel en al onwaerschynlyk schriftstelsel voordraegt, komt voor in *Poémes nouveaux et Poésies diverses, par Barthelemy et Mery.* Paris, 1840.

XV.

Gellert (*Fabelen*) gaf een stukje in den geest van dit. Wy spreken er in van Titons bruid, de jonge ouwerwetsche Aurora: dit zal den heer V.. L.. veel plezier doen, die haer eenen nieuwen bruidegom bezorgd beeft:

> Is 't niet de blonde Auroor, *Lithonus* jonge bruid,
> Met roozen vingren, die ons d'Oosterpoort ontsluit?

Zegt de man in zyne Brugsche *Dichtkunst,* sedert elf jaren aengekondigd en dezer dagen verschenen.

Die Lithonus staet nog op den burgerlyken staet der Godenleer onbekend.

XVI.

Het tydschrift ‘*den waeren Belg* of verzameling (*sic*) van stukken uytgegeéven door de Brusselsche Maetschappy Vader-

landsliefde, *alias*:' Het verklaeringsschrift der Maetschappy Vaderlandsliefde zitting houdende op het stadhuys te Brussel' heeft slechts zyn tweede nommer bereikt. Het bewees, of zou, by langer leven, bewezen hebben: 'Dat de onvaderlandsche pooging der zoogenoemde koninklyke Taelcommissie en van andere overdreévene voórstanders van het hollandsch strekken, om de nationaliteyt der Vlaemingen te vernietigen; en dat de Vlaemingen hunne tael onverbasterd moeten bewaeren, indien zy laeter uyt den rang der volkeren niet willen geschrabd worden.'

De Spellingsoorlog is dus by uitnemendheid nationael: ook aerzelde de heer Behaegel niet, om de leden der *zoogenoemde* koninklyke Commissie van hollandschgezindheid te betigten.

> Tant de fiel entre-t-il dans l'ame des pédans?

Men ziet, dat wy de beroepene plaetsen, uit de pen der Behaegelisten gevloeid, letterlyk weêrgeven; al mogt het de heer Behaegel, die van een ander gevoelen is, afkeuren.

XIX.

In een, overal kosteloos toegezonden, schrift, getiteld: *Littérature flamande: Lettre à la Société, Amour de la Patrie.* Brux., 1842, 2e *édition,* en waervan de tweede druk voor den eersten is getrokken geweest, leest men, blz. 11: '*Nous accordons même à la langue française une certaine préférence à cause*

de son usage dans la bonne société.' Deze averegtsche verdediger van 't Vlaemsch en van *le grand, l'immortel grammairien* Desroches, beweert, even als zyne confraters, dat nu het Orangismus geheel en al verschuilt onder de Spellingsconventionnelen: dezen droomen de herstelling van 't partikel *de* en van 't Hollandsch bestuer: '*Tel est le vaeu secret,* zegt hy, *de ces hommes superbes aussi perfides que vains: oui, un seul fil semble nous lier encore au précédent régime, le fil de la langue: ne négligeons aucun effort pour le couper.*

Men voelt, dat by deze Capucynenpreêk, ook de Godsdienst in 't spel moest gebragt worden:

On cherche à immoler cette langue, zegt de man, van *le Flamand moderne belge* sprekende, *sur l'autel druidique que les ennemis de notre nationalité s'efforcent d'élever; ils se présentent en sacrificateurs, mais ils ne sont que bourreaux. L'autel de l'erreur n'est point celui de la foi de nos pères.*

Zyn oogslag op de Hollandsche natie is even schrander als degene door hem op de Hollandsche of Nederduitsche tael geworpen: *Il peut être vrai, qu'afin de conserver leur langue pour eux seuls, les Hollandais ont, depuis de longues années, cherché à la rendre extrêmement difficile et, pour ainsi dire, impraticable par les étrangers. Rien ne doit nous étonner de l'égoïsme de ce peuple, poussé à l'excès.'* Hoe lief in 1842!

Zie hier de slotsom *digne de l'exorde: Suivons la conduite que nous a tracé l'immortelle Marie-Thérèse, et profitons de la bonne leçon que nous offre la vie de son serviteur, le grand Desroches.*

XXI.

‘Behaegel sprekende van de koninglyke Commissie weet (in zyne *Verhandeling over de Vlaemsche Spelkunst*)’ *van persoonen, in staet van zulke zaeken wel te kennen, dat men het vertrouwen van den Minister bedrogen heeft, en dat die zaek* (hy bedoelt de Commissie) *niets anders is dan eene cotery* (lees *coterie,* want van koteren *non agitur*) *om het Vlaemsch en het Hollandsch te doen smelten* (hy wil zeggen te doen *samensmelten*) *en aldus onze nationaliteyt ten aenzien der taele, uyt Belgien te doen verdwynen.* (Willems, *Bydragen voor Letteren en Kunsten,* III. 21.)

XXIII.

Wy zyn zeer verheugd dat de Spellingsprotestanten en conventionnelen beide *koolen* stellen, in de beteekenis van *choux.* Indien ons boekje in de handen van een warmen Behaegelist mogt vallen, zal hy toch welligt in die opgewarmde koolen, eene groote duisterheid vinden. Want onze Spelling is ‘voor ongeleerde menschen zeer duister op vele plaetsen.’

Professor Borremans teekende reeds aen, in 't bekende *Verslag* (blz. 66), dat de heer Van Loo, om in *kool* de eet- met de brandstof niet te verwarren, het eerste tot *kouwel* ‘gelyk men te Brugge spreekt’ wenschte herschapen te zien, opdat hem aldus in 't vervolg de koolen, of kouwels, niet meer in

't vuer en de koólen, of brandstof, niet meer in den pot, mogten gestoken worden.' *Dî talem avertite...* Van dit oorspronkelyk gedacht is ook zeker schoolonderwyzer, wiens merkwaerdig processtuk, *Taelkunde* getiteld, te vinden is in 't zelfde *Verslag* (blz. 45-47 in note), en ingezonden werd ter inlichting der Commissie, als een *mémoire à consulter:*

'Laet ons, zegt hy, den tweeklank *ei* behouden: hy is ons zoo noodig als boter in de sausse: dan zullen de kinderen in de schoól my niet meer verwyten, dat ik met den tweeklank *ee* alle klanken spelle.

'Twee lezers laezen in een nieuwsblad, dat eenen beer een kind verslonden had: den eenen zeyde dat het eenen beir (*ursus*) geweest had, den anderen dat het eenen verkens beer (*verres*) had geweest. Den drukker had zyne teekens verwaarloost en dit konde niet gejugeert worden. God gave! dat wy den tweeklank *ei* konden behouden, dan zouden onze Vlaemingen van die dwaeling verlost worden.

Men heeft stoffe om aen deze taelverbeteraers deze belachelyke vraege te doen, als zy het woórd *peird* met eê schryven waerom zy *veulen* ook zoo niet schryven, en met een krulleken teekenen? Zy konnen dan *en* ook verbannen, als *ee* zoo geriefelyk is, en allen klank kan geven, enz.'

Waerlyk indien men niet wist, dat inderdaed die fraeiheden, waervan sommigen *font fi,* uit de pen van een schoolvos gekomen waren, zou men sterk genegen zyn die aen eenigen spotzieken Luciaen toe te schryven.

Het *nec plus ultra* der opgewarmde koolen komt voor in de (*premières*) *lettres pour servir de materiaux, etc.,* blz. 27. *Voici,*

zegt de schryver *des Petites Affiches, quatre phrases françaises toutes de sens différens: Voulez-vous troquer chou contre chou, charbon contre charbon, chou contre charbon, charbon contre chou? En flamand moderne belge:* Willen wy ruylen kool tegen kool - koól tegen koól - kool tegen koól - koól tegen kool? *En Neérlandais ou vieux Flamand:* Willen wij ruilen kool tegen kool? *Ici l'orthographe du Flamand des tems très-anciens, et celle du stationnaire Hollandais d'aujourd'hui n'ont qu'une seule phrase.*

XXIX.

'De heer Behaegel ontvangt thans uit 's lands schatkist eene jaerwedde van 2,500 franken, onder beding dat hy zyne verblyfplaets te Brugge vestigen en boeken voor de jeugd en het onderwys schryven zal.' (*Kunst- en Letterblad,* 1841. 56 en 64.)

XXX.

Kiliaen, van Duffel geboortig, was een groot Nederduitsch taelkundige, maer een zeer gewoon latynsch verzenmaker: Zyne *Klagt der latynsche Spelkunst* komt voor in zyn onwaerdeerbaer Woordenboek; Van Hasselt heeft goedgevonden dezelve in de door hem bezorgde uitgave achter te laten. Wy bieden eene vrye navolging van dit stukje, waervan de toepassing niet moeijelyk zal vallen.

XXXV.

Dit vroeger verschenen stukje is, min de vokaelverdubbeling, in de Bilderdijksche spelling opgesteld, even als 't volgende (*Epistel aen de letter Y*), in 't welke het Bilderdijksch onderscheid tusschen *ij* en *y* echter achtergelaten is. Toen ik ze schreef, was ik een Bilderdijker ter goeder trouw. Met my aen de latere beslissing van het Taelcongres te onderwerpen, al vinde ik deszelfs spelwyze van KNOEIJING niet schoon, bewys ik, dat ik aen de Siegenbekers niet wederstond, enkel om te wederstaen.

XXXIX.

Het 9^{e} en 10^{e} vers zien op de bekende morasilatie van Pythagoras, van welke Ausonius gewaegde:

> Littera Pythagorae, discrimine secta bicorni,
> Humanae vitae speciem proferre videtur.

Het onderscheid tusschen *y* en *ij*, dat de *y* bestendig als slotletter eene lettergreep aenwendt, behoort tot het stelsel van Huidecoper en zyn uitgever Lelyveld. Bilderdyk nam het ook waer, al bekende hy in een brief aen Siegenbeek, opge-

nomen in 's mans briefwisseling, dat hy van dit erfdeel gaerne zou afgekeken hebben. Ik twyfel, of myn kunstvriend Blommaert het heden nog volge.

Op de verzen:

> Met Romes tabbert zaegt ge uw schouder laet omhangen,
> En 't voller *Dsephourous* door *Zephyrus* vervangen;

passen de woorden van Mar. Vict.: '*Literae peregrinae sunt* I *et* Y; *quae peregrinas propter graeca quaedam assumpta sunt, ut* hylas, Zephyrus; *quae si non essent* houlas *et* Dsephourus *diceremus*.'

Ten slotte vergunne men my nog eenige aenmerkingen:

Over een twintigtal jaren merkte de regtsgeleerde Kemper aen, dat Europa op 't punt was om een slagtoffer der woorden te worden; in hoe verre die staetkundige profecy vervuld weze na te gaen, behoort tot ons bestek niet; maer wy zullen vragen, of de Nederduitsche Letterkunde het slagtoffer van eenige letteren zal worden?

Het beste antwoord op die vraeg ligt in andere vragen opgesloten. De eerste is: Wie zyn die oproeringen, of, wil men, die opstandelingen in 't ryk der Spelling, dat men, met luttel onderscheid der grondwet, in Belgie als in Holland tot eene enkele monarchy wil inrigten? Menschen, wien het te doen is, om eene zoogezeide duidelykheid in te voeren, welke, volgens den aerd der zaek, geheel en al stoffelyk is en blyft - menschen, wier afgod het oude syllogistische *Distinguo* is. Van

daer dat zy, met hand en tand, aen de accenten en hunnen *den* hechten, beide schoone uitvindingen tydens Maria-Theresia, zaliger gedachtenis, in de wereld geschopt, en die wat meer eerbiedwaerdig zouden toeschynen, waren er destyds Vlaemsche schryvers opgestaen, die zich, even als die Vorstin, onsterfelyk hadden gemaekt.

De tweede vraeg is: Wie stelt de Spelling by eene natie vast? Gedeeltelyk de geleerden, en grootendeels de schryvers. Zy toch, die dezen naem waerdig zyn; zy, die een hoogklinkenden mond bezitten, aenschouwen de tael als het levendige water, waerin zy hunne ziel uitstorten: zy geven ze zuiver weêr, met Maerlant, kneden ze met Hooft, verryken ze met Vondel, en scheppen ze om met Bilderdijk. Ja, de tael, die ingeschapen tolk der gedachten, die onstoffelyke verstoffelyking des gevoels, ontgloeit de Bilderdyken en de Vander Palmen; en, uit hunne borst gevloeid, met de klanken hunner lier of den stroom huns adems bezield, neemt zy den vorm aen, dien zy, scheppers, er aen schenken, gelyk eenig vocht den vorm aenneemt der vaze, waerin het gegoten wordt.

De schryvers stellen dus vooral de tael en de Spelling vast, die er het conventionneel omkleedsel van is.

Ga eens den ingewyde eener transpositieve tael, als de onze, zeggen dat hy de volgende regels naer den grammaticaster Desroches, die uitvond en toch stierf, te veranderen hebbe:

> Den dwingland, die den stervling haet
> Uit vryheid*s* schoot geboren -
> Den dwingland, die het menschdom nederslaet,
> Haet ook de dichter, tot een wraekstem uitverkoren.

In deze mooije rymkens:

Den dichter, tot een wraekstem uitverkoren,
Haet iederen tyran, die d'eedlen stervling haet
Uit vryheids schoot geboren -
Haet iederen tyran, die 't menschdom nederslaet.

En zie wat antwoord er uit den verontwaerdigden blik van den Nederduitschen Tyrteus u zal tegengloeijen!

Zie daer punten van dood of leven, punten waerover geen verdrag mogelyk is, tusschen het licht en de duisternis; en over dit artikel, even als over de accenten, hebben de schryvers beslist. De voorstaenders dier spietsen en zwarte kaproenen, met de vaen der Duidelykheid in de hand, bekennen zelven, dat hunne wapens ten dienste van zwakken en invalieden, d.i. van kinderen en vreemden zyn: dezelve staen dus alleen ten gebruik der onkunde. Zy moge er vry gebruik van maken: voor ons, wy hebben geen lust in dien draf.

't Is waer, dat deze vrienden der duidelykheid tot nog toe onder de hunnen vele courantiers, en zelfs somtyds eenigen vastenmandement-maker tellen: dan men weet het, de meesten dezer bladeren zyn als sommige insekten, die maer eenen dag leven, en de styl der vastenbullen valt hoe zwellend van aenhalingen, veeltyds zeer mager.

Als men de bron van die Spellingtwistjes nagaet, is het niet moeijelyk die naer waerde te schatten. Welke zyn degenen die aen 't Desrochismus hechten? Zyn het mannen, die zich door hunne ziel- en levenvolle gedachten, door hunnen bekoorlyken styl, met een woord door hunne taelkundige scheppingskracht

een naem verworven hebben? Of zyn het mannen, die de tael veelal tot het bloote doelwit hunner bespiegelingen genomen hebben; haer, als een Catechismus of de Prosodia des heeren V.. L.., naer het begrip des leerlings willen inkleeden, die haer wel duidelykheid, ten minste op het papier kan byzetten, maer ze nog met geene aenvalligheid weet op te schikken, met geen sieraed te omhangen, vooral met geene stoutheid zenuwen en spieren by te zetten?

Weg met alle die regelen, door die angstvalligen gesmeed, by wien Tael- en Spraekkunst uit het brein opkomt, en niet uit de geheele ziel opwelt. Tael en Spelling zyn aenverwanten: de taelkundigen alleen stellen op den duer de Spelling eener tael vast. Het doet er in den grond der zeek weinig toe, wat letteren men gebruike, om de klanken der woorden aen 't oog voor te stellen; ten minste hangt dit, in verscheidene punten, van de overeenkomst der schryvers af. Men passe dit toe op de schryfwyzen van *regt* of *recht, vleijen, vleyen* en *vleien,* even als op degene van *draeyen* (Desroches), *draeien* of *draeiën* (Bild.), *drayen* (Commissie); *draeijen* (Siegenbeek en Taelcongres): schryfwyzen, welke misschien alle te verdedigen zyn. Men passe dit mede toe op de in later tyden tusschengeschoven *j* en *g,* b.v. in *broeien, broeiing* tot *broeijen, broeijing; lichaem* tot *ligchaem* gemaekt.

Het voornaemste in de Spelling, en daerop wil ik nadrukken, is, dat men geene taelverwoesting aenregte door verkeerde declinatien in te voeren, die styfheid en, ja, onduidelykheid te wege brengen, dan juist als men voor duidelykheid schynt te schermen. Hy, die de tael kent, en zulk *eenen* lezer heeft

de schryver in 't oog, kent het geslacht der naemwoorden, en niet den gebruikten naemval, alleen door de plaets die de zelve bekleedt, zoo de tael transpositief is. Ik aerzel ook niet de nuttelooze verlenging der geklemtoonde vokael, welke men byna nevens de voorgaende taelverderving mag stellen, te verwerpen: hier geldt de regel, mede op de accenten toepasselyk: Overtolligheid in Letteren en Letterkunde is gebrek. *Quod abundat, vitiat.*

'In alle talen streeft men naer regelmatigheid van Spelling. In weinige, misschien in geene, heeft men het nog zoo verre weten te brengen, van het op alle punten daeromtrent eens te zyn. Het Nederduitsch is wel het ergste, althans sinds een paer eeuwen, mishandeld geweest. Honderde stelsels zyn elkander komen aenvallen, om elk op zyne beurt onder en boven te liggen. Het is een geworstel, dat nog geene verademing gekend heeft, en welligt kennen zal.' (*Kunst- en Letterblad.*)
Ondertusschen ware al dit geknoei gemakkelyk te voorkomen geweest door den eenvoudigen regel: Schryf gelyk de ouden, met achterlating der onnutte letteren, de verwerping der uitheemsche, het onderscheid tusschen *s* en *z, d* en *t*, en tusschen de al of niet verdobbelde *e* en *o,* in de vlaemsche uitspraek waergenomen. Waerom is die regel zoo lang over 't hoofd gezien? Omdat hy eenvoudig was. Siegenbeek is hem eenigzins naby gekomen, en zou zich nog verdienstelyker gemaekt hebben, zonder de letterinschuiving der *g* en *j*.

Dan genoeg. Wy staken hier eenen arbeid, welks beoordeeling wy aen de bevoegde onpartydigheid overlaten. Wy hebben allen eerbied voor het publiek, maer wy weten, dat een knap

Franschman gevraegd heeft: Hoe veel dwaeskoppen zyn er noodig om een publiek uit te maken? en zullen ons dus aen sommigen, die luid schreeuwen, maer weinig zeggen, ook weinig stooren. De anti-Vondeliaensche W. Geysbeek noemt Bilderdijks Spraekleer ‘een Basiliskus uit een vuil ei gebroed,’ en voegt er by: ‘Ware de cynische, izengrimmige Bilderdijk, die bestendige tegenvoeter der openbare meening in wat het ook zy, een tydgenoot geweest van Erasmus, deze Rotterdamsche Lucianus had hem gewis eene eervolle plaets aengewezen onder het gevolg van Moria(*).’ De anti-Helmersche Wizelius daerentegen, van dezelfde Spraekleer gewagende, zegt dat de Nederlander Bilderdijk, inzonderlyk voor dien arbeid nooit dankbaerheid genoeg bewyzen kan(**).’ Zoo waer is de oude spreuk: Boeken hebben hun noodlot.

(*) In zyne Aenteekening over de blz. 60 zyner Vertaling van den *Lof der Zotheid.*

(**) Voorbereidend vertoog van 't werk: *de Tooneelspelkunst.* Amst. 1824.

Levende Schryvers en Persoonen in dit werk vermeld.

Acker, Mev. van	blz. 25, 136
Approbatur, neef van + A B C	8
Behaegel *passim.*	
Bellens	5, 57, 122
Benninck, protestant	35, 45
Blommaert	26, 137
Bôn *passim.*	
Bormans *passim.*	
Buelens, pater, protestant	XV. 107
Conscience	XV. 26, 38
Cornelissen	144
Courtmans, Mev.	26, 136
David, priester	23, 44, 143
De Foere, priester	45, 143
De Jonghe	143
De Laet	113
De Smet, abt	44, 142
D'hulster	XII. 45, 75, 125
Distinguo, zoon van Scholastica	53
Duvillers, pastor	60, 146, 147
Elias, pastor protestant	134
Geefs	46
Janssens, drukker protestant	46
+ A B C	8
Landrien	135

Ledeganck	blz. 43, 143, 157
Leopold (Koning)	75
Mussely	I, XVIII
Nolet, schryver van Ambiorix	XIV
O..... (?)	84
Putman	144
Rampelberg, drukker, protestant (by *erratum* Rampenberg)	35
Renier, vader	136
Rens, uitgever van 't *Jaerboekje*	23, 26
Robin, feuilletonnist	XV, XVI
Ronsse, dagbladschryver	135
Schrant, hoogleeraer	73
Siegenbeek, hoogleeraer	27, 32, 74, 125
Snellaert	14, 23, 136
Snoeck-Ducaju	58, 135
Somers, adv.^{t}, protestant	134
Syllogism	3, 47
Thys, drukker	57
Vaderlander	86, 154
Van Kerckhoven	23, 160
Van Loo *passim.*	
Van Ryswyck	XIV. 160
Verspreeuwen	54
Visschers, priester	136
Willem (Koning)	76
Willems *passim.*	
Ypsilon, grootje van de letter Y	115

EINDE.